

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA PEDAGOGIKY

INTEGRAČNÍ PROCES CIZINCŮ ZE ZEMÍ MIMO EU V ČESKÉ REPUBLICE
(ANALÝZA NA VYBRANÝCH ZAŘÍZENÍCH)
DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Lucie Prokešová DiS.
Sociální politika a sociální práce
(2011 - 2013)

Vedoucí práce: Mgr. Markéta Zachová

Plzeň, 20. březen 2013

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 20. březen 2013

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí diplomové práce Mgr. Markétě Zachové za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěla k vypracování této práce. Dále děkuji pracovníkům neziskových organizací, kteří mi umožnili uskutečnit rozhovor k vypracování výzkumné části a v neposlední řadě respondentům, kteří byli ochotni spolupracovat v praktické části.

OBSAH

ÚVOD.....	1
1 MIGRAČNÍ POLITIKY V ČESKÉ REPUBLICE.....	3
1.1 OBDOBÍ 1990 – 1996	3
1.2 OBDOBÍ 1996 – 1999	4
1.3 OBDOBÍ OD 1999.....	4
1.4 INTEGRAČNÍ POLITIKY.....	5
2 INTEGRACE A ZÁKLADNÍ POJMY	8
2.1 POJEM MIGRACE	8
2.2 POJEM INTEGRACE	10
2.3 CIZINEC	11
2.3.1 Dočasní pracovní migranti	12
2.3.2 Vysoce kvalifikovaní migranti	13
2.3.3 Ilegální migranti	14
2.3.4 Uprchlíci.....	14
2.3.5 Žadatelé o azyl	15
2.4 POBYTY A VÍZA V ČESKÉ REPUBLICE.....	16
2.4.1 Dlouhodobý pobyt	16
2.4.2 Dlouhodobý pobyt za účelem podnikání.....	17
2.4.3 Dlouhodobý pobyt za účelem zaměstnání	19
2.4.4 Přechodný pobyt za účelem sloučení rodiny s občanem EU	21
2.4.5 Trvalý pobyt	22
2.4.6 Mezinárodní ochrana	24
2.4.7 Udělení státního občanství České republiky.....	26
3 AZYLOVÁ ZAŘÍZENÍ.....	28
3.1 PŘIJÍMACÍ STŘEDISKO	28
3.2 POBYTOVÉ STŘEDISKO.....	31
3.3 INTEGRAČNÍ AZYLOVÁ STŘEDISKA.....	33
3.4 ZAŘÍZENÍ PRO ZAJIŠTĚNÍ CIZINCŮ	34
4 INTEGRAČNÍ PROBLÉMY	35
4.1 UPLATNĚNÍ CIZINCŮ NA TRHU PRÁCE	35
4.2 STÁTNÍ INTEGRAČNÍ PROGRAM A UBYTOVÁNÍ CIZINCŮ.....	36
4.3 STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORA	38
4.4 ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ CIZINCŮ.....	40
4.4.1 Veřejné zdravotní pojištění.....	40
4.4.2 Smluvní zdravotní pojištění	41
4.4.3 Smluvní zdravotní pojištění cizinců pro případ neodkladné péče.....	42
4.4.4 Smluvní zdravotní pojištění cizinců pro případ komplexní péče.....	43
4.5 JAZYKOVÁ BARIÉRA.....	44
5 NEZISKOVÉ ORGANIZACE V PLZEŇSKÉM KRAJI.....	46
5.1 ORGANIZACE PRO POMOC UPRCHLÍKŮM	46
5.2 CENTRUM NA PODPORU INTEGRACE CIZINCŮ.....	47
5.3 PORADNA PRO CIZINCE A UPRCHLÍKY, DIECÉZNÍ CHARITA PLZEŇ	48
5.4 EVROPSKÁ KONTAKTNÍ SKUPINA	49
5.5 KONTAKTNÍ CENTRUM	50
6 VÝZKUM	51
6.1 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	51

6.2	CÍL PRÁCE	51
6.3	VSTUPNÍ PŘEDPOKLADY A DÍLČÍ OTÁZKY	51
6.4	CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU	52
6.5	METODY.....	53
6.5.1	Dotazník.....	53
6.5.2	Rozhovor.....	54
6.5.3	Kazuistiky	55
6.6	PŘEDVÝZKUM	55
6.7	VÝZKUM.....	56
6.7.1	Dotazník - Vyhodnocení.....	56
6.7.2	rozhovory – vyhodnocení	70
6.7.3	kazuistiky	74
6.8	VYHODNOCENÍ A DOPORUČENÍ DO PRAXE	80
	ZÁVĚR	84
	SEZNAM LITERATURY.....	86
	RESUMÉ.....	90
	PŘÍLOHY.....	I

ÚVOD

Migrace je trvalý jev ve většině vyspělých států. Skoro všechny státy EU jsou v současné době cílovými zeměmi mezinárodní migrace. Na základě vstupu ČR do EU se i Česká republika stala cílovou zemí a ne tranzitní, jak to bývalo dříve.¹ Počet cizinců v ČR poslední roky narůstá, anebo stagnuje a lze předpokládat, že tento vzestupný trend bude pokračovat. Dle statistických analýz je patrné, že mezi nejčastějšími cizinci pobývajících dlouhodobě na území ČR jsou obyvatelé Ukrajiny, Slovenska, Vietnamu, Ruska a Polska.

Legální migrace je vnímána jako šance ke kulturnímu i společenskému oživení a také jako obohacení společnosti. Cizinci mohou být přínosem k podnikatelskému duchu, inovacím a rozmanitosti. Zahraniční migrace pracovníků je také významným ekonomickým faktorem zaměstnanosti a růstu, neboť vede ke zvýšení nabídky pracovních sil. Cizinci „neubírají“ práci českým občanům, jelikož cílem vlády je dosáhnout především zaměstnanosti vlastních občanů a proto tedy cizinec může získat pracovní povolení pouze na místa, která nejsou obsaditelná domácími zájemci.²

Imigranti jsou ohroženi sociálním vyloučením, segregací a průvodními jevy imigrace, jako je vytváření uzavřených etnických komunit a zneužíváním imigrantů. Dalším rizikem je i nárůst netolerance ve společnosti. Občané ČR totiž stále vykazují známky uzavřenosti a nedostatečné vnímavosti k problémům cizinců. Integrace je komplexní proces začleňování nově příchozích do společnosti a oboustranný proces přizpůsobování, což vyžaduje aktivní přístup všech zúčastněných. Nedostatečná integrace může vést k závažným problémům, a to nejen pro majoritu, ale i pro společnost jako celek. Integrace klade vysoké nároky jak na imigranty, tak na majoritní společnost. Majoritní společnost může integraci podpořit, a to i ve svém vlastním zájmu, zachováním přístupu otevřenosti a spolupráce.³

¹ UHEREK, Zdeněk, Zuzana KORECKÁ a Tereza POJAROVÁ. *Cizinecké komunity z antropologické perspektivy: vybrané případy významných imigračních skupin v České republice*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2008, 259 s. ISBN 978-808-7112-120.

² ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. Vyd. 2., aktualiz. Editor Tatjana Šišková. Praha: Portál, 2008, 273 s. ISBN 978-807-3671-822.

³ ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. Vyd. 2., aktualiz. Editor Tatjana Šišková. Praha: Portál, 2008, 273 s. ISBN 978-807-3671-822.

Tématem mé diplomové práce je *Integrace cizinců pocházející ze zemí mimo EU v České republice (analýza na vybraných zařízeních)*. Toto téma jsem si vybrala z důvodu mého působení v neziskové organizaci, která pomáhá cizincům. Má praxe mě vedla k napsání této práce, jelikož se na organizaci obrací cizinci se žádostmi o služby, na které organizace nemá finanční prostředky v důsledku problematického financování neziskového sektoru anebo se jedná o poradenství, které nespadá do okruhu služeb. Cílem práce je popsat integrační problémy, o kterých se na veřejnosti moc nemluví, jelikož nezáměr majoritní společnosti vůči imigrantům je značně vysoký. V kapitolách se na úvod věnuji migrační politice, vysvětluji základní pojmy a pobytové statusy. Ve třetí kapitole se věnuji azylovým zařízením, kterými prochází každý žadatel o mezinárodní ochranu. V kapitole jsem se snažila popsat chod a služby v zařízeních. V posledních dvou kapitolách se zaměřuji na integrační problémy a neziskové organizace působící v Plzni. Na cíl navazuje výzkum, kde zjišťuji požadavky minority k integraci a zároveň se pokouším najít službu, která v současnosti není v možnostech organizací, které mají podpořit integraci cizinců. V praktické části se zaměřuji na komparaci názorů cizinců a názorů organizací na integrační proces a v neposlední řadě popisují největší integrační problémy, se kterými se cizinci na našem území setkávají.

1 MIGRAČNÍ POLITIKY V ČESKÉ REPUBLICE

V letech 1989-1990 nastaly politické změny, které měly velký dopad na zahraniční migraci v České republice. Česko se stávalo cílem trvalého přistěhovalectví a ne jen cílem pracovní migrace. Po rozdělení Československa žilo na území ČR kolem 50 tisíc cizinců, z toho 30 tisíc s trvalým pobytem. Již v té době nejvíce cizinců pocházelo ze zemí mimo EU, z Ukrajiny (78 263 osob), dále z Vietnamu (34 179 osob) a z Ruska (14473 osob).⁴

Zahraniční imigraci ovlivňovalo mnoho faktorů, nadále to byla pracovní migrace, dožívání starého vízového režimu, umožňujícího bezvízový styk, rodinné vazby, kulturní a jazyková blízkost, nové ekonomické příležitosti a poptávka podnikatelů po levnější zahraniční pracovní síle. V té době migraci začala ovlivňovat i rostoucí kontrola a řízení ze strany státu a v dalších letech tak vznikly tři období migrační politiky.⁵

1.1 OBDOBÍ 1990 – 1996

Období je ve znamení „laissez faire“, tedy obdobím, které Dušan Drbohlav charakterizuje větou, že na území mohl vstoupit téměř každý a mohl si zde dělat, co chce.⁶ Zákon o pobytu cizinců v tehdejší době neusiloval o omezování migrace, ale spíše o její sledování, evidenci a možnost policejně zasáhnout proti ilegálně přistěhování a cizincům, kteří nerespektovali zákonné požadavky.⁷

Klíčovým prvkem propustnosti mechanismu imigrační kontroly byla možnost podat žádost o povolení k pobytu na území ČR. Cizinec mohl přijet do ČR jako turista, najít si zde práci a pak legalizovat pobyt. Výsledkem byl evidovaný, ale málo usměrňovaný nárůst cizinců v české zemi. Tento liberalismus byl liberalismem tolerance, nikoli přijetí.

⁴ BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2005, 308 s. ISBN 80-210-3875-6.

⁵ BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2005, 308 s. ISBN 80-210-3875-6.

⁶ D.Drbohlav in WALLACE, Claire a Dariusz STOLA. *Patterns of migration in Central Europe: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. 1. vyd. New York, N.Y.: Palgrave, 2001, xix, 301 p. ISBN 03-338-0152-0.

⁷ BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2005, 308 s. ISBN 80-210-3875-6.

Pro cizince neexistovala legální cesta, jak přijít do České republiky a jak se v zemi trvale usadit, jelikož v tomto období byly teprve tvořeny první právní regulace a zajištění pobytů u skupin cizinců, které vyžadovaly pomoc společnosti – žadatelé o azyl, uprchlíci a osoby pocházející z oblastí válečných konfliktů.⁸

1.2 OBDOBÍ 1996 – 1999

V těchto letech se Česká republika připravovala na vstup do EU a musela splňovat některé požadavky, které se týkaly i migrační politiky. Proto se začaly zpřísnovat cizinecké předpisy, které byly podmíněny novými podmínkami, jako byl např. růst nezaměstnanosti či uvědomění si dlouhodobých dopadů nelegální migrace. Dušan Drbohlav tvrdí, že se migrační politika ČR vytvořila sama, a to díky postupné integraci do západoevropských struktur.⁹ Druhé období bylo vyvrcholeno přijetím nového zákona o pobytu cizinců a nového azylového zákona, které vstoupily v účinnost k 1. 1. 2000. V České republice začal zcela nový režim, který vedl k mnoha potížím dotčených cizinců a k dočasnému pozastavení legálního přistěhovalectví. Přinesl s sebou ale také jednu zásadní změnu, a to, že cizinec může na území ČR žádat o trvalý pobyt po 10 letech hlášeného pobytu a ne, jak to bylo dříve, že cizinec získal trvalý pobyt pouze tehdy, pokud zde měl již rodinné příslušníky.¹⁰

1.3 OBDOBÍ OD 1999

Období je charakteristické trendy, díky kterým došlo ke konceptualizaci dílčích problémů migrační politiky státní moci, do nichž patřily formulace integrační a imigrační politiky. Díky přistoupení k EU byly ale prioritně přijímány úpravy vynucené transpozicí práva ES/EU, které se děly bez zřetele na celkové směřování a koherenci českých migračních politik. Proto byla přijata změna institutu trvalého pobytu, který byl navržen

⁸ BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2005, 308 s. ISBN 80-210-3875-6.

⁹ DRBOHLAV, Dušan. *Prognóza vývoje migrační situace v České republice ve vztahu k problematice cizinců*. In Národní kulatý stůl na téma vztahy mezi komunitami a integrace cizinců. Praha: Ministerstvo vnitra 1998.

¹⁰ BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2005, 308 s. ISBN 80-210-3875-6.

v roce 2005 ministerstvem vnitra a usnadnila tak cestu k implementaci směrnice o právním postavení příslušníků třetích zemí (Směrnice rady 2003/109/ES). Důsledkem přijetí nového režimu cizinci mohli získat trvalý pobyt po 5 letech nepřetržitého pobytu na území bez podmínky náležitého stupně integrace do společnosti.¹¹

Toto opatření má v praxi za důsledek, že trvalý pobyt získávají i lidé, kteří sice splňují podmínku hlášení pobytu na území 5 let, ale někteří z nich nejsou integrováni do společnosti, jelikož jediná nutná podmínka integrace ze sociálního hlediska je znalost českého jazyka na úrovni A1, což je zkouška základních znalostí a zvládne ji většina cizinců.

Na základě zkušeností z mé praxe bych doporučila opatření, která již fungují v jiných státech Evropské unie, kdy cizinec při prodlužování nebo získání pobytu je povinen navštěvovat sociokulturní kurzy, které mu pomáhají k lepšímu začlenění se nejen do společnosti. Ministerstvo vnitra ČR již k těmto opatřením chtělo přistoupit, ale bohužel, tato realizace je pro ČR finančně náročná a jiná opatření nebyla přijata.

Dalším trendem byly snahy o komplexnější, koncepčnější i samostatnější přístup k problematice migrace. Se vstupem do EU se změnil úhel přístupu k evropským migračním politikám a základní otázkou bylo, jaký zaujmout postoj k politikám, které se připravovaly a které mohl stát ovlivnit. Byla potřeba úzká spolupráce státu s kraji, obcemi, zájmovými samosprávami a občanskou společností v oblasti odstraňování nelegální migrace, v podpoře přínosných forem imigrace a řešení důsledků humanitárních krizí a odstraňování jejích příčin.¹²

1.4 INTEGRAČNÍ POLITIKY

Souběžně s migrační politikou se tvořily i integrační politiky a její přístupy, které jsou charakterizovány dílčími opatřeními. Integrační politiky jsou velmi dobře popsány v knize Baršová, Barša, Přistěhovalectví a liberální stát:

¹¹ BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. *Přistěhovalectví a liberální stát: migrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2005, 308 s. ISBN 80-210-3875-6.

¹² BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. *Přistěhovalectví a liberální stát: migrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2005, 308 s. ISBN 80-210-3875-6.

První fáze byla v letech 1990 – 1998 a byla především zaměřena na uprchlíky. V těchto letech bylo přijato opatření, kterým byl ustanoven program pomoci uznaným uprchlíkům. Program byl zaměřen na podporu při získání bydlení a omezenou výuku češtiny. I když tato politika byla rozvinuta do stálé podoby, nestala se východiskem integračních politik zaměřených na hlavní proud přistěhovalců z důvodu své individuálnosti, finanční a administrativní náročnosti. U uprchlíků řešila administrativa především otázky materiální pomoci – přesídlení a usídlení. U přistěhovalců se ale jednalo o otázku, jak vznikající problematiku uchopit a definovat. Jednalo se tedy o opačný proces – definovat problém a následně dojít ke strategii a cílům, jaké nástroje vytvořit k jejich realizaci.

Druhá fáze, kterou popisuje Baršová, Barša, byla realizovaná v letech 1999 – 2003, kdy se integrační politika rodila na několika úrovních. Šlo především o formulaci celkové integrační strategie, o opatření v jednotlivých resortech, o aktivní podporu výzkumu a sběru informací, o zavádění dotačních programů pro posílení spolupráce s nevládním sektorem a sdruženími přistěhovalců a o snahu přesunu odpovědnosti za realizaci integračních politik na nižší úroveň veřejné správy. Prioritou integrace cizinců bylo zajištění rovných příležitostí přistěhovalcům, práva na vlastní náboženskou a kulturní identitu a umožnění rozvoje imigračních komunit. Ze závěrů z evropské rady v Tampere z roku 1999 vznikla v roce 2000 Koncepce integrace cizinců, která upřednostňovala požadavky na přiblížení postavení legálně a dlouhodobě usedlých cizinců právnímu postavení občanů, posilování rovného přístupu a rovných příležitostí a ochrany před diskriminací. Pozorně se tato Koncepce zaměřovala na individuálnost každého cizince a na individuální práva příslušníků jednotlivých kultur. Podle ní ale není možné tolerovat postoje a chování neslučitelné s českým právním řádem, např. vynucené sňatky, polygamie a zákaz zaměstnání.

V roce 2004 spadla tvorba integrační politiky pod ministerstvo práce a sociálních věcí, které již od začátku kritizovalo předchozí integrační přístupy, které byly příliš obecné, neměly vymezeny podmínky úspěšné integrace a scházely zde i motivační prvek integračního úsilí. Od tohoto roku se Koncepce integrace cizinců již několikrát aktualizovala a nynější Koncepce reaguje na zvyšující se počet cizinců na území České republiky, kteří zde žijí dlouhodobě nebo trvale, a navrhuje opatření směřující k integraci

cizinců, jejichž cílem je zachování sociální soudržnosti společnosti a v dlouhodobém horizontu zvyšuje politickou účast všech obyvatel na životě společnosti.

V obecné rovině lze integraci cizinců vymezit jako proces, v jehož průběhu dochází ke sjednocování domácího obyvatelstva a přistěhovalců v jednu společnost. Jedná se o proces dvoustranný, který vyžaduje přizpůsobování ze strany cizinců na straně jedné a vytvoření podmínek pro integraci cizinců v přijímající společnosti na straně druhé.¹³

¹³ BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2005, 308 s. ISBN 80-210-3875-6.

2 INTEGRACE A ZÁKLADNÍ POJMY

Nyní bych chtěla popsat pojmy, které jsou pro cizineckou problematiku důležité a nejčastěji se objevují v praxi. Jedná se o primární vymezení těchto pojmů a především o rozdělení migrantů a jejich práv na základě jejich pobytových statusů.

2.1 POJEM MIGRACE

Samotný pojem migrace nemá jednoznačné vymezení. Ve Velkém sociologickém slovníku se termín migrace definuje jako: „*prostorové přemísťování osob přes libovolné hranice, spojené se změnou místa bydliště na dobu kratší či delší, příp. natrvalo.*“¹⁴

Šišková ve své knize migraci popisuje jako pohyb obyvatelstva z místa na místo, z jedné země do druhé. Tvrdí, že lidé odcházeli v průběhu dějin ze své země vždycky a to z různých důvodů, pro náboženské nebo jiné přesvědčení, ale příčiny byly i ekonomické, vyjádřeno lidově, stěhování se za lepším.¹⁵

V knize *The migration reader: exploring politics and policy* je pojem definovaný takto: „*Mezinárodní migrace je celkově spojována s tlačícími a táhnoucími faktory pohybu populace přes hranice, kdy přesun probíhá mezi lidmi, kteří emigrují a imigrují. Jevy společné imigrace mohou být definované jako pohyb lidí přes hranice z důvodů jiných než je cesta nebo krátký pobyt. Na druhý straně, koncepce emigrace naznačuje odchod lidí ze země jejich původu za účelem osídlení, občas permanentního, nové země.*“¹⁶

V knize *Policista v multikulturním prostředí* je migrace vymezena jako časově více či méně ohraničený proces přesunu lidí mezi prostory určenými státními hranicemi.¹⁷

V časopisu *Sociální práce* Mgr. Klváňová popisuje migraci jako reakci na rozdíly politické, ekonomické, sociální nebo i geografické prostředí. Lidé opouští místa, která jim nevyhovují, nebo se jim něčeho nedostává. Jedná se o strach o vlastní bezpečí, bezpečí

¹⁴ VODÁKOVÁ, Alena a Miloslav PETRUSEK. *Velký sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996, 747 s. ISBN 8071843113.

¹⁵ ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. Vyd. 2., aktualiz. Editor Tatjana Šišková. Praha: Portál, 2008, 273 s. ISBN 978-807-3671-822.

¹⁶ MESSINA, Anthony M a Gallya LAHAV. *The migration reader: exploring politics and policy*. Boulder, Colo.: Lynne Rienner Publishers, 2006, viii, 699 p. ISBN 15-882-6339-8.

¹⁷ JAKOUBKOVÁ BUDILOVÁ, Lenka a Tomáš HIRT. *Policista v multikulturním prostředí: informační manuál pro Policii ČR*. Praha: Člověk v tísni - společnost při ČT, 2005, 100 s. ISBN 80-903-5101-8.

svých blízkých, zajištění základních lidských potřeb, mezi které patří zejména jídlo a pití, dále osobní svoboda, touha po vzdělání, seberealizace a v neposlední řadě migrace za prací.¹⁸

Dle statistik se většina lidí stěhuje z důvodů ekonomických. Jedná se především o rozdíly životní úrovně mezi jednotlivými státy a kontinenty. Především životní úroveň obyvatelstva patří mezi nejzákladnější spouštěcí mechanismy migrace.

Migraci můžeme dělit na legální a nelegální:

Legální přistěhovalectví je vstup na území státu na základě povolení a v souladu se zákony, které se této politice věnují.

„Nelegální migrací se rozumí nelegální vstup přes státní hranice na území našeho státu, ke kterému může dojít z různých důvodů; nedovolený způsob opuštění jiného státu; nelegální pobyt na území našeho státu, tj. porušení některé zákonem předepsané podmínky pro pobyt, tj. "porušování pobytového režimu.“

Jsou rozlišovány dvě základní kategorie nelegální migrace:

- *nelegální migrace přes státní hranice ČR*
- *nelegální migrace ve vnitrozemí ČR - porušování pobytového režimu.¹⁹*

Do základního členění migrace patří rozdělení pojmu na imigraci a emigraci.

Imigrace se řídí z pohledu cíle pohybu. Mluvíme o ní tehdy, pokud se jedná o usazování obyvatel přicházejících z jiných států. Imigranti neboli přistěhovalci jsou obyvatelé sousedních a jiných států, kteří hledají u nás uplatnění a emigrují z ekonomických, politických, náboženských nebo jiných důvodů.²⁰

O emigraci se mluví z pohledu zdroje pohybu (odkud vychází). U emigrace je ve hře prvek vůle - když lidé mají na vybranou. Pokud si lidé nemohou vybrat nebo by museli změnit například náboženství, mluvíme o vyhnání. Z těchto lidí se stávají v cílových zemích

¹⁸ *Sociální práce: Migranti nás nutí k přehodnocení zažitých norem chování : Rozhovor s: Mgr. Radka Klvaňová, odb. prac. Institut pro výzkum integrace a reprodukce společnosti. 2007, 2/2007. ISSN 1213-6204.*

¹⁹ http://www.mighealth.net/cz/index.php/Neleg%C3%A1ln%C3%AD_migranti online dne 2.12.2012

²⁰ <http://www.imigrace.cz/> online dne 17.3.2013

žadatelé o azyl. Příčiny vystěhování opět mohou být ekonomické, politické nebo náboženské či kombinací několika.

2.2 POJEM INTEGRACE

Integrace je komplexní proces začleňování nově příchozích do struktur hostitelské společnosti a oboustranný proces přizpůsobování, který vyžaduje aktivní přístup všech zúčastněných. Je to klíčová podmínka pro zachování stability a sociální soudržnosti hostitelské společnosti a pro ekonomický rozvoj. Nedostatečná integrace vede k některým problémům, a to nejen pro majoritu, ale i pro společnost jako celek, včetně migrantů.²¹ Pro přistěhovalce tento proces znamená učení se nové kultuře, nabývání práv a povinností, získávání přístupu k pozicím a sociálnímu statusu. Cizinci budují nové vztahy se členy hostitelské společnosti a vytváří si tak pocit sounáležitosti a identifikují se společností. Pro hostitelskou společnost integrace znamená otevření institucí a záruku rovných příležitostí pro přistěhovalce.²²

Vláda dne 11. prosince 2000 přijala Konceptci integrace cizinců, která byla aktualizovaná Usnesením vlády ČR dne 8. února 2006. Konceptce integrace cizinců reaguje na skutečnost, že integrace je komplexní problematikou, která se dotýká mnoha oblastí a z tohoto důvodu se snaží zapojit mnoho resortů, jako je např. Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo zdravotnictví, kraje, neziskové organizace apod.²³

Na stránkách Ministerstva vnitra se dočítáme, že cílovou skupinou jsou občané pocházející ze zemí mimo Evropskou unii pobývajících legálně na území České republiky, kteří nejsou žadateli nebo poživateli mezinárodní ochrany, a ve výjimečných případech také občané EU. Pro integraci azylantů jsou určena opatření Státního integračního programu.

²¹ ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. Vyd. 2., aktualiz. Editor Tatjana Šišková. Praha: Portál, 2008, 273 s. ISBN 978-807-3671-822.

²² Bosswick a Heckmann in RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, Robert TRBOLA a Ondřej HOFÍREK. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-023-0.

²³ <http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx> online dne 17.3.2013

Úkolem Koncepce je reagovat na zvyšující se počet cizinců na území České republiky, kteří zde žijí dlouhodobě nebo trvale, a navrhopat opatření směřující k integraci cizinců, jejichž cílem je zachování sociální soudržnosti společnosti a v dlouhodobém horizontu zvyšování politické účasti všech obyvatel na životě společnosti. Koncepce integrace cizinců vymezuje, za jakých podmínek k integraci dochází a v návaznosti na toto vymezení navrhuje integrační opatření, jejichž účelem je působit jako prevence vzniku ekonomicky, sociálně a kulturně rozdělené společnosti. Předpokladem funkčnosti těchto opatření je nastavení transparentních pravidel, jasně definované očekávání a předvídatelné výhody pro cizince usilující o integraci.²⁴

„Cílená specifická opatření, která mají sloužit jako klíčové předpoklady úspěšné integrace cizinců v ČR, jsou:

- *znalost českého jazyka cizinci*
- *ekonomická soběstačnost cizince*
- *orientace cizince ve společnosti*
- *vzájemné vztahy cizinců a majoritní společnosti.*²⁵

2.3 CIZINEC

Cizincem se dle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR rozumí: *„fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské unie.“*²⁶

Každý cizinec má stejně jako občan České republiky povinnost dodržovat všechny zákony a jiné právní předpisy, které se na něj vztahují, jedná se o trestní zákon, daňové zákony, zákony o sociálním pojištění o zdravotním pojištění apod. Cizinec ale nemá přiznána práva k výkonu politických funkcí, volební právo a nemůže se stát příslušníkem ozbrojených složek. Existují ovšem i povinnosti, které jsou povinni dodržovat speciálně cizinci, mám na mysli povinnost hlášení se k pobytu na území ČR a hlášení změn.

²⁴ Koncepce integrace cizinců

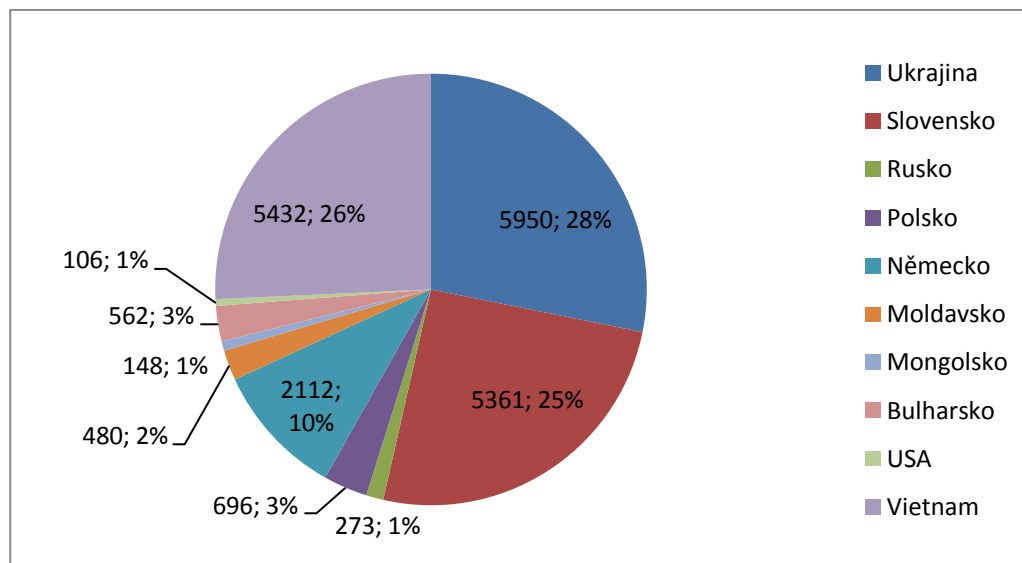
²⁵ <http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx> online dne 1.12.2012

²⁶ Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů

Rabušic a Burjanek se ve své knize pojem cizinec charakterizují podle Castlese do následujících kategorií:

- dočasní pracovní migranti
- vysoce kvalifikovaní migranti
- ilegální migranti
- uprchlíci
- žadatelé o azyl²⁷

V Plzeňském kraji bylo ke dni 31.12.2011 evidováno 23 884 cizinců, z toho 13 679 cizinců pocházelo ze zemí mimo EU. Na grafu níže se dovídáme, že v Plzeňském kraji nadpoloviční většinu cizinců tvoří obyvatelé Ukrajiny a Vietnamu. Jedná se pouze o migrující osoby, nejsou v této statistice započítány osoby s uděleným azylem nebo žadatelé o mezinárodní ochranu.²⁸

2.3.1 DOČASNÍ PRACOVNÍ MIGRANTI

Tito lidé migrují do dané země za účelem dočasné pracovní činnosti, po vypršení pracovní smlouvy odcházejí zpět do své země původu. Česká republika potřebuje kvůli

²⁷ RABUŠIC, Ladislav a Aleš BURJANEK. *Imigrace a imigrační politika jako prvek řešení české demografické situace?*. Praha: VÚPSV, výzkumné centrum Brno, 2003, 58, vii s. ISBN 80-239-2257-2.

²⁸ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Cizinci v České republice*. Praha, 2012. ISBN 978-80-250-2309-9.

orientaci na své investiční pobídky v době ekonomického růstu zahraniční pracovníky na nízko kvalifikované pozice. Zájem o zaměstnance na pozice s nižší kvalifikací, kteří budou schopni udržet potřebnou úroveň hospodářské produkce, však přetrvává i v dobách hospodářské recese. Česká republika v současnosti používá programy dočasné pracovní migrace jako odpověď na měnící se potřeby pracovního trhu a poptávku po pracovní síle na méně kvalifikované pracovní pozice.²⁹

Politika dočasné pracovní migrace přitom vždy vymezuje určitá práva cizinců, a to minimálně jejich právo na prodloužení povolení k pobytu, popř. na získání povolení k trvalému pobytu. Často je však spojena i s dalším omezením práv, např. práva přivést si rodinu, práva změnit zaměstnavatele aj. Toto je například zřetelné na směrnici o dlouhodobě pobývajících rezidentech, která je základním dokumentem EU zaměřeným na integraci cizinců ze třetích zemí. Směrnice obsahuje ustanovení, podle něhož se nevztahuje na cizince ze třetích zemí, kteří pobývají v členském státě výhradně po přechodnou dobu, byla-li jejich práva pobytu formálně omezena. Tato směrnice fakticky umožňuje zavedení programů dočasné pracovní migrace a cizinci, kteří budou na základě těchto programů v Evropě dočasně pobývat, nebudou mít nárok na integraci prostřednictvím získání trvalého pobytu po pěti letech. V programech řízené dočasné pracovní migrace má být cizinec vždy povinen odcestovat a nemá tedy mít svobodnou volbu, zda v budoucnu zůstane či odjede.³⁰

2.3.2 VYSOCE KVALIFIKOVANÍ MIGRANTI

Jedná se především o manažery a obchodníky. Jsou to vysoce kvalifikovaní migranti, kteří odcházejí ze své země proto, že hledají lepší možnosti uplatnění svého vzdělanostního kapitálu na světovém trhu práce. Mnohdy se stává, že v zemi původu nemohou najít odpovídající pracovní pozici nebo je jejich pracovní pozice v jiné zemi lépe placená, z těchto důvodů volí vycestování při sledování vlastních zájmů. Mahroum ovšem upozorňuje na to, že migrující profesionálové tvoří heterogenní skupinu osob a lze je

²⁹ ČIŽINSKÝ, Pavel a Pavla HRADEČNÁ. Dočasná pracovní migrace jako součást migrační politiky států. Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2345406> online dne 2.12.2013

³⁰ Směrnice Rady 2003/109/ES o právním postavení státních příslušníků třetích zemí, kteří jsou dlouhodobě pobývajícími rezidenty ze dne 25. 11. 2003.

minimálně rozdělit do několika skupin, přičemž pro každou skupinu jsou charakteristické jiné motivy migrace a rovněž průběh jejich migrace vypadá jinak. Zvláštní skupinu mezi migrujícími profesionály přitom tvoří akademici a vědci, kteří jsou při migraci mnohem více ovlivněni kvalitou jednotlivých výzkumných pracovišť a jejich týmů než ekonomickými podmínkami.³¹

2.3.3 ILEGÁLNÍ MIGRANTI

Ilegální migranti vstupují do země se záměrem pracovat, ale bez řádných dokumentů. Mezi ilegální migranty patří osoby, které přejdou hranice České republiky, aniž by měly povolení k pobytu. V České republice se tak nachází bez povolení a při zajištění policií jsou eskortováni do Zařízení pro zajištění cizinců, kde se jim následně vydá Rozhodnutí o vyhoštění z České republiky. Toto se může týkat i osob, které získaly pobyt v České republice, ale po uplynutí jeho lhůty, se nevrátily zpět do své země, anebo nezažádaly o jeho prodloužení. Nachází se tedy na území ČR bez povolení a pracují zde „na černo“.

2.3.4 UPRCHLÍCI

*„Uprchlík je osoba, jež se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodu příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout nebo ke shora uvedeným odmítá ochranu své vlasti, totéž platí pro osobu bez státní příslušnosti nacházející se mimo zemi svého dosavadního pobytu následkem shora zmíněných událostí, které ke shora uvedeným obavám se tam nechce nebo nemůže vrátit“.*³² Takto je pojem vymezen v Úmluvě o právním postavení uprchlíka, v článku 1, tzv. Ženevské konvenci, která byla přijata Valným shromážděním OSN dne 28. 7. 1951 v Ženevě.

³¹ MAHROUM, Sami. *Highly skilled globetrotters: the international migration of human capital. In: Innovative People: Mobility of Skilled Personnel in National Innovation Systems.* Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development, 2001

³² Úmluva o právním postavení uprchlíka, tzv. Ženevská konvence ze dne 28.7.1951.

Uprchlíky můžeme dělit na základě jejich podnětu, který vedl k tomu, aby opustili svou zemi. V této skupině osob nacházíme ekonomické uprchlíky, kteří odešli ze své země kvůli špatné hospodářské krizi, válečné uprchlíky, kteří opouští zemi z důvodu války a politické uprchlíky, kteří jsou nuceni opustit zemi z důvodu represivního režimu v jejich zemi. Každý uprchlík se následně stává žadatelem o azyl neboli žadatelem o mezinárodní ochranu.

2.3.5 ŽADATELÉ O AZYL

Žadatelé o azyl jsou lidé vstupující do cizí země za účelem ochrany před pronásledováním, kteří nemusejí splňovat kritéria Ženevské konvence. Jedná se tedy o uprchlé cizince, kteří ve státech, v nichž jsou občany (nebo kde bydleli, pokud jde o osoby bez státních občanství), mají opodstatněné obavy z pronásledování, z rasových, náboženských nebo národnostních důvodů, kvůli zastávání určitých politických názorů nebo příslušnosti k určité sociální skupině, a vzhledem k těmto obavám se nechtějí nebo nemůžou vrátit zpět do svého domovského státu. Následný azyl může být udělen jak z humanitárních důvodů, tak za účelem sloučení rozdělené rodiny. Žadatelem o azyl se člověk stává podáním žádosti o azyl na hraničním přechodu nebo přímo v tzv. přijímacím středisku Ministerstva vnitra České republiky.³³

Samo označení "žadatel o azyl" v sobě neobsahuje hodnocení nároku na udělení statusu uprchlíka. Rozumíme jím pouze a jedině skutečnost, že daná osoba o mezinárodní ochranu požádala, přičemž o nároku na udělení statusu bude rozhodnuto na základě vnitrostátní právní úpravy. Lidé, jejichž žádosti není v řádném řízení vyhověno, resp. mezinárodní ochrana jim není udělena ani formou azylu ani formou doplňkové ochrany, mohou být vráceni do země původu.³⁴

³³ Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

³⁴ <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/komu-pomahame/zadatele-o-azyl.html> online dne 1.12.2012

2.4 POBYTY A VÍZA V ČESKÉ REPUBLICE

Základní právní normou upravující pobyt cizinců je zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR. Poslední podstatné změny se udály od 1. 1. 2011, kdy se i tímto zákonem stal odpovědný státní orgán Odbor azylové a migrační politiky (dále v textu „OAMP“), Ministerstva vnitra ČR. V rámci této podkapitoly se budu věnovat jednotlivým pobytům, které mohou občané pocházející mimo EU získat na území České republiky. Druhy pobytů se mění dle délky a účelu. Odbor azylové a migrační politiky tyto pobyty dělí na několik desítek druhů. Správně by měl cizinec prvně získat krátkodobé vízum, poté si zažádat o dlouhodobé vízum, na které je navázán dlouhodobý pobyt a nakonec může dostat trvalý pobyt. Účely těchto pobytů musí být stejné jako předchozí pobyt a každá změna účelu vyžaduje podání nové žádosti. Já bych se chtěla věnovat pouze 5 nejčastěji uděleným pobytům na území Plzeňského kraje.

2.4.1 DLOUHODOBÝ POBYT

O dlouhodobý pobyt může cizinec požádat, pokud se hodlá zdržovat na území ČR po dobu delší než 6 měsíců a pobýval-li na území na základě dlouhodobého víza za stejným účelem, o který žádá. Žádost se podává na území ČR, a to přímo na OAMPu, dle místa bydliště. Náležitosti pro podání žádosti jsou následující:

- cestovní doklad
- doklad prokazující účel pobytu
- ubytování
- prostředky k pobytu
- zdravotní pojištění
- zaplacení správního poplatku
- odebrání biometrických údajů.

Žádost lze podat 90 dnů před ukončením platnosti víza, nejpozději však 14 dní před ukončením. Žádost se podává na předepsaném formuláři a veškeré potřebné dokumenty musí být přeloženy do českého jazyka. OAMP má na rozhodnutí

o udělení/neudělení pobytu lhůtu 60 dní (270 dní u pobytu za účelem sloučení s rodinou). Pokud doba platnosti víza k pobytu nad 90 dnů uplyne před rozhodnutím žádosti o povolení dlouhodobého pobytu a byla-li žádost podána v uvedené lhůtě, považuje se vízum za platné do doby nabytí právní moci rozhodnutí o podané žádosti.³⁵

Nejčastěji se dlouhodobé pobyty udělují za účelem podnikání, zaměstnání, studia, sloučení s rodinou nebo vědeckého výzkumu.

2.4.2 DLOUHODOBÝ POBYT ZA ÚČELEM PODNIKÁNÍ

Jak bylo zmíněno výše, účel pobytu, o který si cizinec může žádat, musí být stejný, jako byl účel u víza. U dlouhodobého pobytu za účelem podnikání mají cizinci 2 možnosti a to, že výdělečnou činnost může cizinec realizovat jako podnikatel/fyzická osoba na základě živnostenského oprávnění nebo prostřednictvím účasti v obchodní společnosti či družstvu.

Živnostenským podnikáním se rozumí soustavná činnost, provozována samostatně, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku. Pro provozování živnosti jsou stanoveny tyto podmínky:

- dosažení věku 18 let
- způsobilost k právním úkonům
- bezúhonnost
- odborná nebo jiná způsobilost³⁶

Dále musí cizinec doložit s příslušně vyplněním formulářem výpis z evidence trestu vydaným státem, jehož je cizinec občanem, doklad prokazující odbornou způsobilost, je-li to vyžadováno zákonem pro provoz živnosti, povolení k pobytu, doklad prokazující právní důvod užívání prostor a doklad o zaplacení správního poplatku³⁷. Na základě těchto

³⁵ Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů

³⁶ Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání

³⁷ http://www.cizinci.cz/files/clanky/658/pro_cizince_s_dlouhodobym_pobytem_cestina.pdf online dne 7. 12. 2012, Stránky ministerstva práce a sociálních věcí o integraci cizinců

dokladů může cizinec podnikat jako osoba samostatně výdělečně činná a vztahují se na něj stejné podmínky jako na občana ČR.

Druhou možností, jak získat pobyt za účelem podnikání je účast v právnické osobě, tedy v obchodní společnosti nebo družstvu. Úpravu těchto právnických osob upravuje obchodní zákoník č. 513/1991 Sb. Aby cizinec mohl získat pobyt za účelem účasti v právnické osobě, nestačí pouhé postavení společníka společnosti, nýbrž musí být jejím statutárním orgánem. Je-li cizinec pouhým společníkem a chce se podílet na činnosti této společnosti, musí získat od úřadu práce povolení k zaměstnání. Měl by tedy správně žádat o pobyt za účelem zaměstnání. Toto platí obdobně i u družstev. Samostatné členství v družstvu není dostačujícím důvodem k získání tohoto pobytu a je tedy potřeba žádat o pracovní povolení a tedy i o jiný typ pobytu.³⁸

V Plzeňském kraji se s tímto typem pobytu setkáváme nejčastěji. Většina cizinců, kteří ještě nezískali trvalý pobyt, jsou nuceni žádat o tento typ pobytu z důvodu, že úřad práce striktně omezil vydávání pracovních povolení. V praxi to znamená, že cizinec s dlouhodobým pobytem za účelem podnikání pracuje jako člen družstva na základě živnostenského oprávnění, ale vykonává činnost v různých fabrikách, kde pracuje jako zaměstnanec. Správně by tedy měl mít pracovní smlouvu, jelikož vykonává závislou práci. Mafiánské spolky (družstva, právnické osoby, pracovní agentury) tedy „zaměstnávají“ cizince na základě smluv o dílo, kdy odměna za práci je v minimální výši a cizinec si z těchto faktur musí ještě hradit zdravotní a sociální pojištění. Nachází se tedy ve švarcsystému, kdy je nucen „podnikat“, i když se o žádné podnikání dle zákonů nejedná.

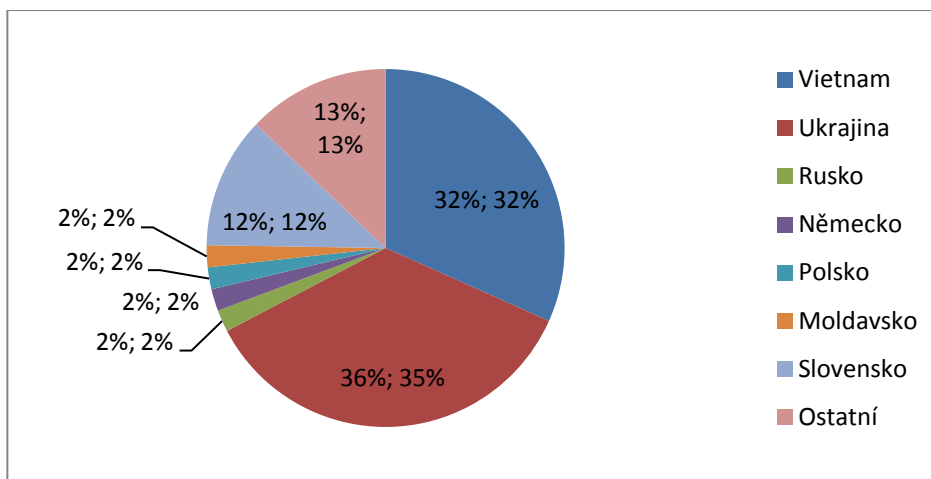
V roce 2012 kontrola nelegální práce přešla z úřadů práce na inspektorát práce, a jelikož tyto vztahy mezi podnikateli se řídí dle obchodního zákoníku, je pouze na inspektorovi, zda se tímto právnickým vztahem bude zabývat. Dle mého názoru, jestliže Česká republika chce zmírnit švarcsystém, měla by v první řadě postihovat zaměstnavatele, kteří mají na svém pracovišti cizince s tímto typem pobytu.

Samozřejmě zaměstnávat „podnikatele“ je pro firmy výhodnější, jelikož za ně nemusí zaměstnavatel odvádět sociální a zdravotní pojištění. Na druhé straně ale cizinci

³⁸ http://www.cizinci.cz/files/clanky/658/pro_cizince_s_dlouhodobym_pobytem_cestina.pdf online dne 7. 12. 2012, Stránky ministerstva práce a sociálních věcí o integraci cizinců

nemají jinou možnost získání legální práce, jelikož jak bylo zmíněno výše, úřad práce dle metodických pokynů MPSV vydaných v roce 2012 má omezovat vydávání pracovních povolení. Je tedy zapotřebí, aby vznikla nová právní úprava, která by omezila toto obcházení zákona a upravila pracovní vztahy u cizinců tak, aby měli stejné podmínky jako občané ČR.

V Plzeňském kraji bylo ke konci roku 2011 evidováno 7 511 cizinců, kteří vykonávali podnikatelskou činnost. Na grafu níže si můžeme prohlédnout, že největší počet zastupují Ukrajinci a Vietnamci. Bylo to v období, kdy byly vydány Pokyny Ministerstva práce a sociálních věcí a jednalo se o první vlnu, kdy cizinci začali přecházet ze zaměstnaneckých poměrů na podnikatelská víza.³⁹

2.4.3 DLOUHODOBÝ POBYT ZA ÚČELEM ZAMĚŠTNÁNÍ

Chce-li si cizinec žádat o pobyt za účelem zaměstnání, jsou náležitostmi dle § 46 odst. 6 zákona o pobytu cizinců:

- rozhodnutí o povolení k zaměstnání nebo rozhodnutí o prodloužení povolení k zaměstnání
- cestovní doklad
- doklad o zajištění ubytování po dobu pobytu na území

³⁹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Cizinci v České republice*. Praha, 2012. ISBN 978-80-250-2309-9.

- fotografie (dnes i odběr biometrických údajů)⁴⁰

Předpokladem k výkonu zaměstnání je získání pracovního povolení. Toto povolení vydává úřad práce, místně příslušný dle místa výkonu práce, ne dle místa hlášeného pobytu. Povolení k zaměstnání je vydáváno vždy jen na jedno pracovní místo u jednoho konkrétního zaměstnavatele. Pracovní povolení bývá obvykle vydáváno na dobu stejnou, jako má cizinec povolení k dlouhodobému pobytu, nejdéle však na dobu 2 let.⁴¹ Znamená to tedy, jestliže cizinec chce změnit pracovní místo, chce pracovat pod jiným zaměstnavatelem, musí si opět žádat o nové pracovní povolení. K žádosti o povolení k zaměstnání cizinec musí doložit:

- vyjádření zaměstnavatele, že cizince zaměstná,
- doklady osvědčující odbornou způsobilost, vyžaduje-li to pracovní místo,
- další doklady, jestliže to vyplývá z charakteru zaměstnání.

Úřad práce může povolení k zaměstnání vydat, jedná-li se o ohlášené volné pracovní místo. V praxi to znamená, že zaměstnavatel nahlásil volné místo úřadu práce a to musí být v nabídce min. 2 měsíce a pokud se nenajde vhodný uchazeč o zaměstnání, tedy občan ČR nebo občan EU, je možno poté toto místo přidělit cizinci pocházející mimo EU.

V některých případech se stává, že povolení k zaměstnání je vydáváno pro jednoho zaměstnavatele, ale je na něm uvedeno několik míst výkonu práce, což není v souladu se zákonem. V březnu v roce 2012 bylo v Plzeňském kraji evidováno 664 pracovních povolení, v roce 2008 těchto povolení bylo přes 10 000.⁴² I na těchto číslech je vidět, že samotní cizinci jsou tlačeni k tomu, aby si žádali o pobyty za účelem podnikání a využívali tak svých krajanů, kteří je zaměstnávají.

Ještě bych se ráda zmínila o tzv. zelených kartách. Jedná se o specifický druh povolení k pobytu, který umožňuje cizincům z vybraných zemí získat povolení k pobytu

⁴⁰ Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů

⁴¹ Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

⁴² <http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/plk/statistiky/9k.pdf>

jednodušším způsobem. Cizinec nemusí v tomto případě žádat o dva druhy povolení – pracovní a pobytové, ale žádá pouze o zelenou kartu. Cizinec si díky zelené kartě žádá o místo vedené v centrální evidenci míst obsaditelných držiteli zelené karty. Do této evidence, která je vedena Ministerstvem práce a sociálních věcí, je zařazeno každé volné pracovní místo, které nebylo obsazeno uchazečem o zaměstnání do 30 dnů od jeho oznámení, a zaměstnavatel souhlasil se zařazením do této evidence a tím projevil vůli zaměstnat cizince. Ani tento projekt ministerstva ale nefunguje. Podíváme-li se na stránky Úřadu práce Plzeň, najdeme zde minimum pracovních míst, na která se dá žádat zelená karta. Ani v praxi jsem se zatím s klientem, který by vlastnil tuto kartu, nesetkala.

Na základě výzkumu Českého statistického úřadu bylo na konci roku 2011 v Plzeňském kraji zaměstnáno 1920 cizinců pocházejících ze zemí mimo EU (jedná se tedy o cizince s trvalým pobytem nebo azylem, kteří nepotřebují povolení) a 672 vydaných pracovních povolení. Celkový počet cizinců ke stejnému datu ale je 13 679.⁴³ Již z těchto čísel můžeme vyvodit, kam nynější politika směřuje. Cizinci mají minimální možnost získat práci na hlavní pracovní poměr a zdá se mi, že stát chce cizince vrátit zpět do jejich země a používá k tomu omezování získávání prostředků k pobytu.

2.4.4 PŘECHODNÝ POBYT ZA ÚČELEM SLOUČENÍ RODINY S OBČANEM EU

Tento typ pobytu se v Plzeňském kraji vyskytuje v omezeném množství, ale ve větším než ostatní typy, o kterých se již nebudu v této diplomové práci zmiňovat. Jedná se o pobyt, kdy cizinec pocházející ze země mimo EU žije s občanem EU.

Rodinným příslušníkem občana EU se rozumí manžel, partner, rodič, dále občan EU mladší 21 let, kterého vyživuje a žije s ním ve společné domácnosti, dítě mladší 21 let nebo takové dítě manžela, partnera občana EU, ještě se jedná o nezaopatřeného přímého příbuzného vzestupné nebo sestupné linie nebo takový příbuzný manžela občana EU.⁴⁴

Rodinný příslušník je povinen požádat OAMP o povolení k přechodnému pobytu. Žádost je povinen podat do 3 měsíců ode dne vstupu na území. Povolení k dlouhodobému

⁴³ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Cizinci v České republice*. Praha, 2012. ISBN 978-80-250-2309-9.

⁴⁴ Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů

pobytu za účelem sloučení rodiny se vydává na dobu odpovídající době povoleného pobytu cizince-nositele, ovšem nejméně na 1 rok a nejdéle na 2 roky.⁴⁵

Po 3 letech pobytu na základě povolení k dlouhodobému pobytu za účelem sloučení rodiny anebo po dosažení věku 18 let, je cizinec-rodinný příslušník oprávněn požádat dle § 45/3 zákona o pobytu cizinců o povolení k dlouhodobému pobytu za jiným účelem.

Na základě příslušných právních předpisů mají osoby pobývající v ČR na základě tohoto typu pobytu právo být zaměstnání na základě povolení k zaměstnání.

2.4.5 TRVALÝ POBYT

O trvalý pobyt může požádat občan pocházející mimo EU po 5 letech nepřetržitého legálního pobytu na území. Žádost se podává na Odboru azylové a migrační politiky příslušného podle hlášeného pobytu. Cizinec musí doložit k žádosti tyto prostředky:

- cestovní doklad
- doklad potvrzující splnění podmínky 5 let nepřetržitého přechodného pobytu
- fotografie
- doklad o zajištění ubytování
- doklad o zajištění prostředků k trvalému pobytu
- složení zkoušky z českého jazyka na úrovni A1
- výpis z rejstříku trestu

Paragraf 71 zákona o pobytu cizinců stanovuje: *„Za doklad o zajištění prostředků k trvalému pobytu na území se považuje doklad prokazující, že příjem cizince je pravidelný a úhrnný měsíční příjem cizince a společně s ním posuzovaných osob pobývajících na území nebude nižší než součet částek životních minim cizince a s ním společně*

⁴⁵ Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů

posuzovaných osob a nejvyšší částky normativních nákladů na bydlení stanovených pro účely příspěvku na bydlení zvláštním právním předpisem nebo částky, kterou cizinec věrohodně prokáže jako částku skutečných odůvodněných nákladů vynakládaných na bydlení své a společně posuzovaných osob. Příjem cizince lze prokázat zejména potvrzením zaměstnavatele o výši průměrného čistého měsíčního výdělku, jde-li o příjmy ze závislé činnosti, nebo daňovým přiznáním z příjmů fyzických osob, jde-li o příjmy z podnikání. Pokud nelze prokázat příjem jiným věrohodným způsobem, lze jako doklad o zajištění prostředků k trvalému pobytu předložit výpisy z účtu vedeného v bance za posledních 6 měsíců, ze kterých vyplývá, že cizinec takovými příjmy disponuje nebo platební výměr daně z příjmu.⁴⁶

Částka normativních nákladů na bydlení je pro každý kraj jiná, ale Odbor azylové a migrační politiky používá pro všechny žadatele normativní náklady pro Prahu, takže jsou stejné bez ohledu na to, kde cizinec bydlí. Dostáváme se tedy k problému, kdy odbor cizincům počítá vyšší náklady než by měly v Plzeňském kraji být. Cizinec musí tedy dokládat vyšší příjem než by mu dle §71 postačil.

Na rozhodnutí o udělení/neudělení trvalého pobytu má ministerstvo 60 dní, ale v mnoha případech se tato lhůta nedodrží a cizinci jsou nuceni si prodlužovat i nadále jejich předchozí pobyty, aby na území pobývali legálně v případě, nezískají-li kladné rozhodnutí.

Při získání trvalého pobytu má cizinec stejná práva a povinnosti jako občan České republiky a nepotřebuje tedy žádné pracovní povolení, má nárok na veškeré dávky ze sociálního systému a může být v evidenci uchazečů o zaměstnání. Dle statistik bychom zjistili, že po získání trvalého pobytu, se většina cizinců přihlašuje do evidence uchazečů a pozastavuje živnostenské listy. Stává se tak z důvodu, že cizinci doufají, že při získání trvalého pobytu, si najdou snadněji zaměstnání, ale v mnoha případech se tak neděje. Trvalý pobyt se vydává na dobu 10 let, pak si musí cizinec podat žádost o prodloužení pobytu nebo si může zažádat o občanství ČR.

⁴⁶ Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů

2.4.6 MEZINÁRODNÍ OCHRANA

Mezinárodní ochrana je pojem, který český zákon o azylu používá ke společnému označení azylu a doplňkové ochrany. Mezinárodní ochrana se uděluje cizincům, kteří přijdou do České republiky a z určitých důvodů se nemohou vrátit zpět do své země. V případě udělení mezinárodní ochrany může cizinec legálně pobývat na území České republiky.

Český zákon o azylu rozlišuje tři druhy azylu:

- Azyl z důvodu pronásledování – je udělen v případě, že cizinci v zemi původu hrozí natolik vážné nebezpečí, že vrátit se zpět by pro něj znamenalo ohrožení života nebo porušení základních práv (např. mučení, fyzické nebo psychické násilí, sexuální násilí, trest smrti či nespravedlivé odsouzení k nepřiměřenému trestu atd.)
- Azyl za účelem sloučení rodiny – může být udělen v případě, že někdo z blízkých členů rodiny (otec, matka, manžel, manželka atd.) získal v České republice azyl z důvodu pronásledování nebo humanitární azyl
- Humanitární azyl – může být udělen v případě, že cizinec nesplňuje důvody pro udělení azylu z důvodu pronásledování ani azylu za účelem sloučení rodiny, přesto však existují velmi závažné důvody, pro které se do své země vrátit nemůže⁴⁷

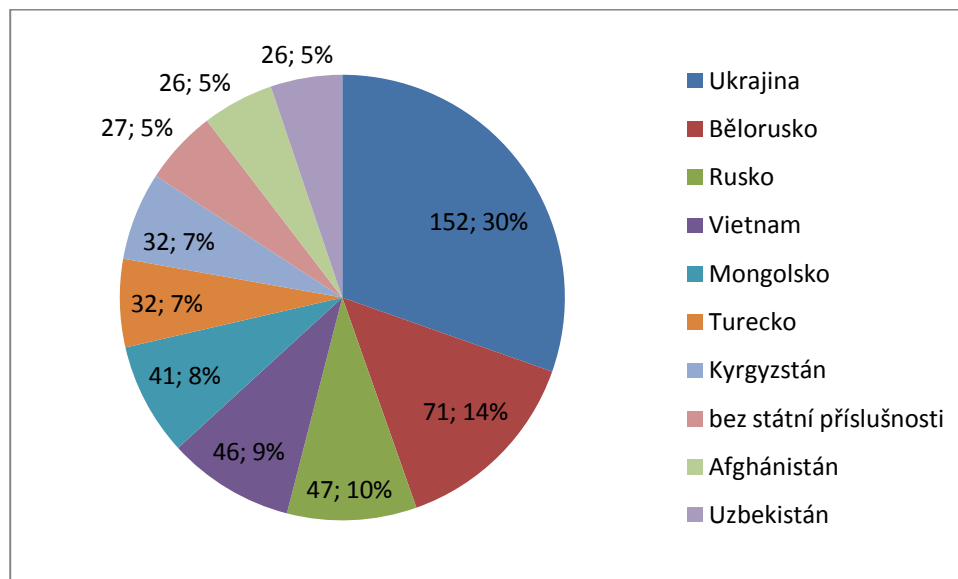
Základní a nejdůležitější formou azylu je azyl z důvodu pronásledování. Pokud jde o doplňkovou ochranu, zákon o azylu rozlišuje doplňkovou ochranu z důvodu špatného zacházení a doplňkovou ochranu za účelem sloučení rodiny. Důvody pro udělení doplňkové ochrany z důvodu špatného zacházení jsou podobné, i když ne stejné, jako důvody pro udělení azylu z důvodu pronásledování. Důvody pro udělení doplňkové ochrany za účelem sloučení rodiny jsou pak zcela stejné jako důvody pro udělení azylu za účelem sloučení rodiny.⁴⁸

⁴⁷ Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁸ http://www.asimos.cz/Zivotni-situace/Azyl/#Co_je_azyl

Řízení o udělení mezinárodní ochrany upravuje zákon č. 325/1999 Sb., o azylu. Správním orgánem rozhodujícím ve věci v první instanci je Ministerstvo vnitra ČR – OAMP. OAMP má vydat do 90 dnů od podání žádosti rozhodnutí. Nelze-li vzhledem k povaze věci rozhodnout, může ministerstvo lhůtu prodloužit. Bohužel se tato možnost stala pravidlem a je zcela obvyklé, že řízení o azylu trvá několik let. V mnoha případech se tato lhůta prodlužuje i v odvolacích řízeních.

V publikaci *Cizinci v České republice*, která je vydávána každý rok Českým statistickým úřadem, se dočítáme, že v roce 2011 bylo podáno nových žádostí o azyl 756. Na grafu níže jsem vybrala nejčastější cizince, kteří žádají o azyl, nejvíce je zastoupena Ukrajina s počtem 152. Dle dalších tabulek se dočítáme, že v roce 2011 bylo kladně rozhodnuto o 108 žádostech o azyl a bylo uděleno 261 doplňkových ochran. Neudělen azyl byl 370 lidem a bylo zastaveno 277 řízení. Nevyřízených případů na další období bylo 561. V této statistice vidíme, že orgán Ministerstva vnitra nedodržuje lhůty pro vydání rozhodnutí a samotné řízení trvá několik let.⁴⁹

⁴⁹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Cizinci v České republice*. Praha, 2012. ISBN 978-80-250-2309-9.

2.4.7 UDĚLENÍ STÁTNÍHO OBČANSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Státní občané cizího státu trvale žijící na území České republiky mají možnost nabýt státní občanství České republiky udělením. „*Občanství ČR udělí Ministerstvo vnitra na žádost pouze osobě, která splňuje tyto podmínky:*

- *má na území České republiky ke dni podání žádosti po dobu nejméně pěti let povolen trvalý pobyt a po tuto dobu se zde převážně zdržuje*
- *prokáže, že nabytím státního občanství České republiky pozbyde své dosavadní občanství, nebo prokáže, že pozbyla své dosavadní občanství, nejde-li o osobu bez státního občanství nebo osobu s přiznaným postavením uprchlíka; doklad o pozbytí dosavadního státního občanství se obstarává až poté, co Ministerstvo vnitra vydá žadateli tzv. příslib udělení státního občanství České republiky*
- *nebyla v posledních pěti letech odsouzena pro úmyslný trestný čin (prokazuje se výpisem z rejstříku trestů v ČR, výpis z rejstříku trestů žadatele si Ministerstvo vnitra obstarává formou dálkového přístupu podle zvláštního právního předpisu, nepředkládá jej žadatel)*
- *prokáže pohovorem před příslušným úřadem znalost českého jazyka (nevztahuje se na žadatele, který je nebo byl státním občanem Slovenské republiky)*
- *plní povinnosti vyplývající z ustanovení zvláštního právního předpisu upravujícího pobyt a vstup cizinců na území České republiky (zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů) a povinnosti vyplývající ze zvláštních předpisů upravujících veřejné zdravotní pojištění, sociální zabezpečení, důchodové pojištění, daně, odvody a poplatky.“⁵⁰*

Za udělení státního občanství se platí správní poplatek ve výši 10 000,-Kč. Státní občanství České republiky se nabývá dnem složení státoobčanského slibu, který se skládá

⁵⁰ <http://www.mvcr.cz/clanek/udeleni-statniho-obcanstvi-ceske-republiky.aspx> online dne 18.1.2013

před tajemníkem obecního úřadu obce s rozšířenou působností příslušného podle místa trvalého pobytu žadatele.

Během roku 2011 získalo státní občanství ČR 1 414 cizinců pocházející ze zemí mimo EU, z čehož bylo 88 azylantů.⁵¹

⁵¹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Cizinci v České republice*. Praha, 2012. ISBN 978-80-250-2309-9.

3 AZYLOVÁ ZAŘÍZENÍ

Této kapitole se věnuji proto, že chci popsat proces integrace cizinců, kteří v České republice žádají o azyl. Tito jedinci prochází azylovou procedurou, která probíhá v azylových zařízeních. Žadatelé o azyl se v těchto zařízeních mohou během jejich pobytu naučit českému jazyku, mají stálý finanční příjem, i když v omezeném množství a zůstávají-li v těchto zařízeních po celou možnou dobu, setkávají se pak s integračními problémy mnohem více než cizinci migrující za prací. Mnoho azylantů, žadatelů o mezinárodní ochranu žije z dávek hmotné nouze a je velký problém je začlenit do společnosti. Je to z důvodu, že několik měsíců strávili v integračních zařízeních, kde měli zajištěné základní lidské potřeby. Mezi azylová zařízení patří přijímací střediska, pobytová střediska, integrační azylová střediska a zařízení pro zajištění cizinců.

Správa uprchlických zařízení (SUZ) byla zřízena 1. ledna 1996 jako rozpočtová organizace Ministerstva vnitra České republiky. Vznikla rozdělením tehdejšího odboru pro uprchlíky proto, aby byl oddělen výkon státní správy v oblasti azylové procedury od zabezpečování služeb žadatelům o azyl. Úkolem SUZ je zajišťování provozu azylových zařízení, tj. poskytování ubytovacích, stravovacích, sociálních, zdravotních a dalších služeb žadatelům o azyl a ve specifických případech i osobám, na které se vztahuje institut dočasné ochrany. V integračních azylových střediscích se pak poskytuje dočasné ubytování azylantům, tj. osobám s přiznanou udělenou mezinárodní ochranou.⁵²

V České republice se nachází 3 typy azylových zařízení. Jedná se o přijímací střediska, pobytová střediska a integrační azylová střediska.

3.1 PŘIJÍMACÍ STŘEDISKO

Do přijímacího střediska přicházejí lidé, kteří mají v úmyslu si v České republice zažádat o azyl. Je to první zastávka, kterou žadatel musí absolvovat při vstupu na území ČR. V současné době jsou Přijímací střediska v Zastávce u Brna a v tranzitním prostoru mezinárodního letiště Praha – Ruzyně.

Základním úkolem středisek je zajistit ubytování a základní životní potřeby pro nově příchozí žadatele o udělení mezinárodní ochrany až do doby ukončení vstupní

⁵² Výroční zpráva SUZ za rok 2006

procedury. Vstupní procedura obsahuje identifikaci prováděnou cizineckou policií, zahájení azylového řízení správním orgánem a komplexní zdravotní prohlídku. Tato vstupní procedura je povinná a musí s ní projít každý žadatel, který setrvává v přijímacích střediscích nezbytně nutnou dobu. Jedná se o zařízení, které žadatel z důvodu veřejného zdraví nesmí po dobu svého pobytu opouštět.⁵³

V přijímacím středisku se žadateli věnuje sociální pracovník, který na základě pohovoru vytvoří sociální anamnézu. Předá žadateli základní informace usnadňující orientaci klienta ve středisku, seznámí ho s jeho právy a povinnostmi v zařízení, o způsobu stravování a další informace potřebných pro pobyt v zařízení. Následně se u klienta vyšetřuje jeho interakce s okolím, hodnotí se klientovo emoční, kognitivní a sociální fungování. V některých případech je klientovi nabídnuta krizová intervence. Hlavními cíli sociální práce v zařízeních jsou:

- podpora schopnosti adaptace klienta na nároky a podmínky situace a prostředí – zejména podpora bezpečí, rychlá adaptace na podmínky pobytu, zajištění bazálních potřeb, zajištění soukromí včetně nároku na vlastní psychosociální prožívání, poskytování emocionální podpory, usnadnění komunikace, individuální přístup se zásadou spravedlivého a transparentního postupu, podpora osobního rozvoje, minimalizace vzniku rozvoje sociálně-patologických jevů, minimalizace rizika vzniku a rozvoje syndromu „naučené bezmoci“, podpora klienta v jeho schopnosti řešit problémy, minimalizace patologických dopadů pobytu v zařízení, příprava na ukončení pobytu,
- zprostředkování zdrojů a služeb – podpora klienta ve využívání zdrojů podpory, nabídka kontaktů na sociální, zdravotní, právní a jiné služby a organizace
- efektivní způsob podpory klienta a jeho rozvoj – vytvoření důstojných a bezpečných podmínek pro pobyt klienta v zařízeních, ve smyslu etického kodexu sociální práce.⁵⁴

⁵³ Výroční zpráva SUZ 2005

⁵⁴ Výroční zpráva SUZ 2008

Žadatelé jsou ubytováni ve dvou nebo třílůžkových pokojích a rozmístění se děje na základě náboženského přesvědčení a národnostní příslušnosti. V přijímacích, ale i v pobytových střediscích žadatelé dostávají 3x denně jídlo, děti do 15 let navíc dvě svačiny. Jídelníček je složen ve třech variantách, je to z důvodů, že některé národnosti nejí vepřové maso nebo jsou vegetariáni.

Ve středisku se nachází i lékař, který provádí vstupní zdravotní prohlídku a probíhá zde i většina zdravotních úkonů. V případě potřeby akutních problémů, jsou cizinci převezeni do nejbližších okolních nemocnic. Žadatel má nárok na lékařskou péči ve stejném rozsahu, jaký zaručuje veřejné zdravotní pojištění v České republice. Náklady jsou hrazeny z prostředků veřejného zdravotního pojištění.⁵⁵

Pro děti předškolního věku jsou ve všech azylových zařízeních zřízena dětská centra, která jsou vybavena obdobně jako mateřské školy. Děti se naučí základním hygienickým návykům, učí se práci a životu v kolektivu se zřetelem na adaptaci v novém prostředí a prostřednictvím her si osvojují český jazyk. Dalším zařízením jsou výtvarné dílny pro děti, kde rozvíjejí své výtvarné nadání a manuální zručnost. Děti školního věku navštěvují základní školy v lokalitách azylových zařízení. Před nástupem do standardní třídy absolvují kurz českého jazyka ve vyrovnávacích třídách, aby se následně mohly zapojit do běžné výuky.

Jelikož se jedná o uzavřené středisko, je zde nabídka aktivit pro trávení volného času široká. Pro dospělé žadatele nabízí všechna azylová zařízení šicí, řezbářské nebo výtvarné dílny, knihovny, čajovny, multikulturní centrum, posilovny hřiště a sportovní náčiní a spolu se sociálními pracovníky navštěvují kulturní akce, dělají výlety, letní tábory a karnevaly pro děti.⁵⁶

Všechna zařízení jsou rozdělena na dvě zóny – standardní zóna – slouží k ubytování zejména mužů jednotlivců a úplných rodin a zóna chráněná – sem jsou umísťovány ženy s dětmi, děti bez doprovodu, senioři, handicapované osoby a další osoby, které jsou z nějakého důvodu znevýhodněné a zranitelné. Chráněná zóna je pod zvýšeným dohledem pracovníků ostrahy a přístup do ní mají jen osoby zde ubytované.

⁵⁵ Výroční zpráva SUZ 2006

⁵⁶ Výroční zpráva SUZ 2005

Provoz společných prostor je řešen režimově. Veškerá tato opatření jsou zaměřená na vyloučení potenciálně konfliktních a nebezpečných situací.

Dle § 46a a § 73, zákona o azylu může být žadatel v přijímacím středisku max. 120 dnů, pokud nevlastní žádný cestovní doklad a není možné ho identifikovat. Během pobytu mají nárok na kapesné ve výši 30,-Kč na den. Toto kapesné si mohou zvýšit na částku 45,-Kč/hod v případě činností ve prospěch ostatním (úklid, pomocné práce apod.).

Do přijímacích středisek dojíždí pracovníci z nevládních neziskových organizací zabývající se uprchlíky a žadatelé mohou s těmito pracovníky konzultovat svoji situaci, dostávat od nich rady ve věci jejich žádosti o mezinárodní ochranu, právní a sociální pomoc a řešit s nimi i další jejich požadavky.

Žadatelé o azyl mladší 18 let bez doprovodu rodičů jsou z přijímacího střediska umísťováni do dětského diagnostického ústavu a dětských domovů, které spravuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Ostatní žadatelé, jsou po absolvování vstupní procedury, jež nechtějí využít práva na pobyt v soukromí, umísťováni do pobytových středisek. Ti, kteří si podají žádost o povolení pobytu v soukromí, mohou odejít do jakéhokoliv města, kde se musí hlásit na příslušném pracovišti Odboru azylové a migrační politiky. Žadatel v soukromí má nárok na finanční příspěvek, který se přiznává na dobu 3 měsíců, max. 3x po sobě.

3.2 POBYTOVÉ STŘEDISKO

Po ukončení vstupní procedury, pokud nevyužijí pobytu v soukromí, se žadatelé přesunují do pobytových středisek, která se nachází v Havířově a v Kostelci nad Orlicí. Služby v těchto zařízeních jsou obdobné jako v přijímacích střediscích, s výjimkou možnosti opustit středisko na krátkodobé vycházky nebo dlouhodobé opuštění. Dlouhodobé opuštění oznamují pracovníkům OAMPu dle paragrafu § 82 odst. 1 zákona 325/1999 Sb., o azylu platném znění.⁵⁷

⁵⁷ Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Cílem sociální práce v pobytových střediscích je řešení situace klienta, jeho adaptace v podmínkách zařízení, prevence konfliktních situací a příprava klienta na integraci, nebo případnou dobrovolnou repatriaci. Klienti do azylových středisek přichází z různých sociokulturních prostředí a jejich normy chování, představy a hierarchie hodnot se v mnoha případech liší. Vedle jazykových problémů je přizpůsobení klientů ztíženo i tím, že jsou vázáni na původní kulturní identitu a ocitají se v životní nejistotě. V některých situacích se stává, že si klient zvykne na pasivitu a pokládá podmínky života v azylových zařízeních za přirozené. Proto je nutné s klienty v době jejich pobytu spolupracovat a poskytovat jim adekvátní sociální služby, vnímat sociální a kulturní rozdíly v rámci jejich komunit a národnosti a respektovat jednotlivce a jejich postoje vyplývající z odlišného sociokulturního zázemí.⁵⁸

Žadatelům je poskytováno ubytování, které má charakter bytů a klienti si zde vaří sami. Pro trávení volného času je ve středisku zřízeno dětské centrum a internetové pracoviště. Pro sportovní vyžití žadatelé mohou využít sportovní kout a dětské hřiště. Žadatelé mohou využívat ale i sportovní aktivity mimo střediska, mohou navštěvovat např. bazén, fitness nebo bowling. Pro děti jsou zde zřízena dětská centra, která jsou vedena kvalifikovaných pedagogickým pracovníkem. Dopolední činnost je zaměřena na adaptaci dětí na prostředí zařízení, rozvoj motorických dovedností, kognitivních schopností, sociálně-kulturních návyků a případně nástup do školy. Nabídku volnočasových aktivit opět představují výtvarné dílny, knihovny, čajovny a cvičebné koutky.⁵⁹

Žadatelům o mezinárodní ochranu je v pobytovém středisku vyplácen finanční příspěvek ve výši životního minima, je to z důvodu, protože zde není zajištěna strava a klienti si musí sami zajistit obživu a naučit se hospodařit s penězi. Příspěvek je vždy vyplácen každý pátý den na dalších pět dnů.

Zdravotní péče je zajištěna u obvodních lékařů, u kterých jsou registrováni. Tato registrace ale není vůbec snadná a ne všichni lékaři tyto pacienty přijmou. Nejčastějším důvodem bývá jazyková bariéra, neochota nebo dostatek svých pacientů.

⁵⁸ Výroční zpráva SUZ 2005

⁵⁹ Výroční zpráva SUZ 2008

3.3 INTEGRAČNÍ AZYLOVÁ STŘEDISKA

Integrační azylová střediska (dále v textu IAS) slouží pro dočasné ubytování osob, kterým byl udělen azyl a kteří vstoupí do Státního integračního programu. Integrační střediska jsou rozmístěna Zastávce u Brna, Jaroměř, České Lípě a v Předlicích.

Po udělení azylu se azylantovi vystaví průkaz povolení k pobytu. Aby azylant mohl zůstat v integračním středisku, je nutno, aby se přihlásil do Státního integračního programu, v němž se zavazuje, že vyvine maximální úsilí k získání integračního bytu. Integrační byty zprostředkovávají města po celé České republice, kdy si žádají o dotace a na základě nich pak mohou poskytovat volné byty azylantům. V IAS bydlí azylanti na základě smlouvy o ubytování a pobyt zde si hradí sami. Nejdéle zde mohou bydlet 18 měsíců. Tato skutečnost má azylanta motivovat k vlastní iniciativě při hledání bydlení a nespoléhat tak pouze na pomoc státu a nevládních organizací. Každá smlouva je podepsaná na dobu 3 měsíců a každé tři měsíce se prodlužuje. Azylant je po příchodu seznámen s ubytovacím řádem a podmínkami – placení nájmu, energie, docházka na kurzy českého jazyka, odmítnutí integračního bytu apod. Ubytovací jednotka je vybavená základním nábytkem a musí platit stanovené nájemné, nebo může být z IAS vyhozen. Během pobytu v IAS azylant musí navštěvovat kurzy českého jazyka, které jsou bezplatné a v rozsahu 400 hodin.⁶⁰

Každý azylant, pokud se nejedná o studenta nebo dítě, je registrován na úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání. Dále si azylant musí zažádat o dávky státní sociální podpory a dávky hmotné nouze, aby měli na živobytí, pokud nepracují. Vzhledem k tomu, že mají stejná práva jako občané ČR, děti musí povinně navštěvovat základní školní docházku, jsou registrováni u Všeobecné zdravotní pojišťovny a dochází k praktickým lékařům. Hlavním cílem pobytu v IAS je zvládnout komunikaci v českém jazyce, aby si byl schopný zařídit veškeré náležitosti na úřadech, u lékařů, na školách a při různých jednáních po opuštění IAS. Po celou dobu pobytu je mu nápomocný sociální pracovník OAMPu nebo pracovník neziskové organizace, která sem dojíždí.⁶¹

⁶⁰ Výroční zpráva SUZ 2008

⁶¹ Výroční zpráva SUZ 2008

Účelem pobytu v IAS by mělo být, aby azylant získal byt Státního integračního programu dle varianty I. nebo varianty II. Základním motivem programu v oblasti bydlení je překlenout problémy s dosud ne zcela funkčním trhem s byty v ČR. Za stávajících podmínek by většina azylantů byla z klasického nájemního bydlení v obecních bytech prakticky vyloučena. Azylanti buď nesplňují požadovanou dobu trvalého pobytu na území obce (obce mívají lhůty 3 – 5 let) nebo finanční nároky (např. výběrová řízení pomocí obálkové metody, vysoké nájem v bytech s neregulovaným nájemným, nedostupné ceny nových bytů apod.).⁶²

3.4 ZAŘÍZENÍ PRO ZAJIŠTĚNÍ CIZINCŮ

Toto zařízení je umístěno v Bělé – Jezové a slouží k zajištění cizinců, kterým bylo vydáno pracovníky Cizinecké policie rozhodnutí o správním vyhoštění a o zajištění. Osoby umístěny v zařízení se dostaly do rozporu s pobytovou legislativou na území České republiky. Úkolem pracovníků je ztotožnit zadrženého a rozhodnout o jeho dalším pobytu na území. Zajištěny mohou být jen osoby starší 15 let a to na dobu max. 180 dní.

Ubytovací služby, stravu a sociální poradenství zajišťuje Správa uprchlických zařízení, zdravotní péči Zdravotní zařízení MV, vnější ostrahu Policie ČR a vnitřní ostrahu bezpečnostní agentura. Na právní poradenství sem dojíždí neziskové organizace.

Toto zařízení má striktně stanovená pravidla pro pohyb a užívání. Cizinci nesmí opouštět prostor zařízení, nesmí se navštěvovat na jednotlivých patrech a nesmí se setkávat ženy nebo mladistvé osoby se zajištěnými muži. Ubytovaní je na pokojích, které jsou standardně vybaveny. Finanční prostředky, nebezpečné předměty a telekomunikační prostředky jsou uloženy v trezoru a jsou vydávány po skončení detence.

⁶² <http://www.czechkid.cz/si1220.html> online dne 11.11.2012

4 INTEGRAČNÍ PROBLÉMY

4.1 UPLATNĚNÍ CIZINCŮ NA TRHU PRÁCE

K nejčastějším důvodům migrace se řadí socioekonomický vývoj v zemi původu. Existence cizinců na trhu práce je dána zájmem o práci v České republice nebo změnami v osobním životě.

Při hledání práce jsou nejčastěji v první řadě využívány sociální sítě – rodina, přátelé, krajané. Především na začátku pobytu se cizinci se žádostí o práci obrací na krajany a ostatní cizince z důvodu jazykové bariéry a z faktu, že většina inzerátů je zaměřena na domácí pracovní sílu. Například nabídky z úřadu práce jsou pouze pro osoby s trvalým pobytem, azylanty a žadatele o mezinárodní ochranu. Proto jsou cizinci nuceni hledat práci pouze přes pracovní agentury a přes klientský systém, který podporuje švarcsystém.⁶³ Ale i tak se stává, že cizinci, kteří mohou být v evidenci na úřadu práce, si velmi těžko práci hledají, protože informovanost zaměstnavatelů o podmínkách zaměstnávat cizince je nedostatečná. Nově příchozí cizinec je vděčný za jakoukoliv nabídku práce, dlouhodobě pobývající jedinec si již mezi jednotlivými pracovními nabídkami vybírá.

Dle analýzy sociální integrace se potvrdilo, že mnoho firem využívá strategii levné a flexibilní pracovní síly. *„V rámci této strategie jsou s cizinci uzavírány smlouvy na dobu určitou, cizinci jsou nuceni vybírat si dovolené a neplacené volno v období snížení odbytu, případně jsou jako první propouštěni. Naopak, v případě větší zakázky jsou s žádostí a práce přesčas a práci o víkendech a o svátcích primárně oslovováni cizinci.“*⁶⁴

Jak jsem se již zmínila výše, k tomu, aby cizinec získal legální práci v České republice je zapotřebí získat pracovní povolení od úřadu práce, které je vydáváno max. na jeden rok. V Plzeňském okrese se ke konci února roku 2012 evidovalo 270 platných pracovních povolení.⁶⁵ Porovnáme-li toto číslo s počtem hlášených cizinců na území Plzně, je toto číslo zanedbatelné. A jelikož je v dnešní době těžké založit vlastní živnost, většina

⁶³ POŘÍZKOVÁ, Hana, Miroslava RÁKOCZYOVÁ a Robert TRBOLA. *Cizinci ze třetích zemí v Jihomoravském kraji: Vstupní analýza sociální integrace*. VÚPSV, v.v.i., Výzkumné centrum Brno, 2009.

⁶⁴ POŘÍZKOVÁ, Hana, Miroslava RÁKOCZYOVÁ a Robert TRBOLA. *Cizinci ze třetích zemí v Jihomoravském kraji: Vstupní analýza sociální integrace*. VÚPSV, v.v.i., Výzkumné centrum Brno, 2009.

⁶⁵ Zpráva o situaci na trhu práce okres Plzeň – město, Úřad práce České republiky krajská pobočka Plzeň

cizinců se obrací na své klienty, kteří je „zaměstnávají“ ve fabrikách, kde musí pracovat např. 12 – 16 hodin denně, kolikrát za minimální mzdu.

Dalším obcházením zákona je vytvoření ukrajinských družstev. *„Filosofie družstevního zaměstnávání spočívá v zaplacení členského poplatku v družstvu, což umožňuje získání víza k pobytu na území ČR. Tímto mechanismem se přistěhovalec dostane na trh práce jako člen družstva, přičemž jeho finanční podíl ho opravňuje užívat statutu člena družstva. Ve skutečnosti bývají členové družstev pouhými zaměstnanci bez jakéhokoliv nároku na pozitiva plynoucí z členství v družstvu a bez sebemenší možnosti jakkoliv ovlivňovat kvalitu pracovních podmínek a strategii firmy. Pracovní uplatnění členů družstev je proto považováno za rizikové a nejisté z hlediska pracovních i platových podmínek pracovníků. Rizikovost tohoto typu zaměstnání je dána také tím, že v současné době nejsou dostatečně nastaveny mechanismy kontroly dodržování legislativních norem a pracovních podmínek zaměstnanců družstev.“⁶⁶*

Z mého profesního hlediska se ve většině případů jedná o obcházení zákonů, které je usnadněno chybami v legislativě. Na druhou stranu jsem si ale vědoma, že cizinec nemá jinou možnost získat práci na českém trhu. Jestliže chce Česká republika bojovat proti klientskému systému a švarcsystému, musela by vytvořit nová opatření, aby se tato situace v budoucnu již neopakovala.

4.2 STÁTNI INTEGRAČNÍ PROGRAM A UBYTOVÁNÍ CIZINCŮ

Ubytování cizinců patří mezi další integrační problémy, se kterými se setkává každý cizinec, který přichází do České republiky. V Plzeňském kraji jsou známy dvě nejčastější možnosti ubytování. V prvním případě cizinci využívají k získání bydlení rodinné příslušníky, přátele a známé, u kterých nachází „azyl“ pro jejich začátek v nové zemi.

Druhá skupina cizinců je odkázána na zprostředkovatele, jedná se ve většině případů o vietnamskou komunitu. Občané Vietnamu vynaloží velké úsilí, aby mohli poslat jednoho člena z rodiny do zahraničí vydělávat peníze. Cizinec se pak ocitá v prostředí bez znalosti jazyka, ubytování a práce. Obrátí se tedy na příslušníka vietnamského původu,

⁶⁶ POŘÍZKOVÁ, Hana, Miroslava RÁKOCZYOVÁ a Robert TRBOLA. *Cizinci ze třetích zemí v Jihomoravském kraji: Vstupní analýza sociální integrace*. VÚPSV, v.v.i., Výzkumné centrum Brno, 2009.

který ho ubytuje na ubytovně nebo v soukromém domě. Stává se, že když chce tento jedinec časem odejít do jiného bydlení, zprostředkovatel mu nevyhoví a nutí ho zůstat. Jako prostředek pro udržení cizince na ubytovně používá zadržování jeho dokumentů a hrozbu ukončení „pracovního poměru“. Cizinec se dostává do pasti, se kterou si často sám neví rady.

V Plzni, zjištěno v rámci monitoringu Organizace pro pomoc uprchlíkům, existují pronajaté panelové domy, které pronajímá přímo zaměstnavatel. V dnešní době se většina cizinců snaží odejít do podnájmu, naráží však na předsudky ze strany majority. Velmi málo Čechů pronajme svůj byt cizincovi. V mnoha případech se také cizinec setkává s absencí nájemní smlouvy, případně s nevýhodnými podmínkami a zákazem se přihlásit na tuto adresu. Porušuje tím tedy zákon o pobytu cizinců, kdy cizinec je povinen nahlásit adresu, na které se zdržuje. Dalším důsledkem je, že cizinec tak nemá nárok na příspěvek na bydlení ze státní sociální podpory.

Azylanti, kteří odchází z integračních středisek, se mohou dle zákona o azylu začlenit do Státního integračního programu. Naprostá většina azylantů žije na hranici chudoby, nemá žádné úspory a v neposlední řadě postrádá pro Čechy běžné sociální sítě, díky kterým je možné se dostat k výhodným nabídkám, obrátit se o pomoc na přátele apod. Jedná se o program realizovaný od roku 1994 Ministerstvem vnitra, kdy stát přispívá obcím dotacemi, které poskytují nájemní smlouvu azylantovi a jeho rodině. Tato dotace je určena na zlepšení infrastruktury obce. Nevýhodou ale je skutečnost, že výše dotace není odstupňována podle atraktivity obce, jinými slovy je stejně vysoká, ať už jde o krajské město či vísku. Přitom je ale zřejmé, že pro každého, a pro cizince to platí dvojnásob, je snadnější hledat pracovní uplatnění ve větších městech, kde mají také lepší možnosti najít školu, která má zkušenost se vzděláváním dětí bez znalosti češtiny atd. V posledních letech se do programu zapojují především obce se špatnou dostupností a vysokou nezaměstnaností. Azylanti tak na tento typ „integračního bytu“ čekají často velmi dlouho a ne každý se ho vůbec kdy dočká. Druhou variantou v integračním programu je, že si azylant může ubytování hledat sám podle vlastní představy, domluvit se přímo s majitelem bytu a stát pak přispívá po dobu osmi let na nájem ve výši, která se stanoví podle počtu členů rodiny. Přestože jde o dobrý nápad, je tato varianta mimořádně administrativně náročná a pro majitele nemovitostí nezajímavá, a proto jí doposud využil

jen omezený počet azylantů. Příspěvek na nájem totiž hradí stát obci, která jej dále poukazuje majiteli nemovitosti, nezřídka s několika měsíčním zpožděním, obec má vůči majiteli, resp. azylantovi kontrolní pravomoci apod.⁶⁷

V Plzni se setkáváme s problémem, kdy integrační byty, které jsou pronajímány azylantům, jsou mnoho metrážní staré byty s vysokými stropy, kde nájem bývá ve výši 10 000 Kč, ale díky velikosti bytu se nájemníci každý rok potýkají s nedoplatky za energie v řádu několika desetitisíců. Azylanti se v důsledku toho dostávají do dluhové propasti a bývají následně často závislí na dávkách státní sociální podpory.

4.3 STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORA

„Systém státní sociální podpory je upraven zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. Zahrnuje dávky, jejichž prostřednictvím stát přispívá především rodinám s nezaopatřenými dětmi v případě uznané sociální situace, na jejíž řešení rodina vlastními silami a vlastními prostředky nestačí.“⁶⁸ Cizinec dle zákona o státní sociální podpoře podle §3 má na dávky nárok v případě, je-li hlášen a sním i společně posuzované osoby na území České republiky k trvalému pobytu nebo je to osoba, která je hlášena na území min. 365 dní. Nesplňuje-li ale osoba společně s ní posuzovaná podmínku hlášení pobytu, nemá žadatel na dávku nárok.⁶⁹ Analyzují-li nejčastější dávky, o které cizinci žádají, narazím na několik problémů, kvůli kterým jsou cizinci vyřazeni ze systému.

Nárok na rodičovský příspěvek má rodič, který po celý kalendářní měsíc osobně celodenně a řádně pečuje o dítě, které je nejmladší v rodině a to nejdéle do čtyř let věku dítěte. Nesplňuje-li cizinec nebo společně posuzovaná osoba podmínku 365 dnů hlášení pobytu na území, nemá nárok na rodičovský příspěvek. Dostáváme se pak do situace, kdy matka dítěte může mít trvalý pobyt, ale na základě toho, že např. manžel zde není 1 rok, nemůže si o tento příspěvek zažádat. Rodina je odkázána na minimální plat ze strany

⁶⁷ <http://www.czechkid.cz/si1220.html> online 19.1.2013

⁶⁸ <http://www.cizinci.cz/clanek.php?lg=1&id=514>

⁶⁹ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

druhého manžela. V praxi se setkáváme i se situací, kdy otec dítěte může bydlet z důvodu práce v jiném městě nebo může být vyhoštěn a nežije tedy s matkou ve společné domácnosti. V tomto případě nutí úřad práce matku, aby si podaly návrhy k soudu na svěřeni dítěte do péče a na upravení výživy a výchovy dítěte. Tento postup úřadu práce se mi zdá netaktní, jelikož úřad práce dle §7, odst. 6 zákona o státní sociální podpoře může vyloučit společně posuzovanou osobu v případě, kdy žadatel prokáže, že společně nežijí ve společné domácnosti déle jak 3 měsíce.⁷⁰ Zákonem ale už není upraveno, jak tuto skutečnost dokázat. Striktně ale úřady vyžadují podat výše zmíněný návrh k soudu a nedomýšlí důsledky tohoto jednání. Dle mého názoru je to donucování a zbavování otce dítěte jeho práv vůči dítěti a v případě jeho vyhoštění, se i tak snižuje možnost zrušení tohoto vyhoštění. Většině matek ale nakonec nezbývá nic jiného než se tomuto podříditi, jelikož nemají jiný příjem než rodičovský příspěvek. Stejná problematika je i přídatku na děti, i když zde je to více opodstatněné, protože přídatek je závislý na příjmu rodičů.

Cizinci, kteří jsou ubytováni v pronájmu a splňují-li podmínku hlášení k pobytu po dobu 365 dnů na území, se setkávají s problémem, kdy jim majitelé bytů nepovolí přihlášení adresy, což pro cizince znamená porušování zákona o pobytu cizinců a v případě dávek nemožnost získání příspěvku na bydlení.

U dávek hmotné nouze je to obdobné, nárok na dávky má pouze osoba s trvalým pobytem a azylanti. Jelikož je tato dávka určena osobám s nedostatečným příjmem, dosáhnou na ni pouze osoby, které jsou v evidenci uchazečů o zaměstnání. Setkáváme se zde ale s případy, kdy je osoba ubytovaná na ubytovně, nemá dostatečný příjem na zaplacení, ale jelikož má dlouhodobý pobyt, nemůže být ze zákona evidovaná na úřadu práce a nevzniká jí tedy nárok na doplatek na ubytování. Dostává se opět do situace, kdy splňuje podmínku hlášeného pobytu, ale z pohledu zákona o hmotné nouzi nespadá do oprávněných osob.

⁷⁰ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

4.4 ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ CIZINCŮ

V této kapitole bych se chtěla věnovat zdravotnímu pojištění cizinců, které je v mnoha případech chápáno za problémovou oblast migrační politiky. Veřejnost se díky hromadným sdělovacím prostředkům dozvídá, že cizinci dluží zdravotnickým zařízením vysoké peníze za poskytnutou lékařskou péči. Bohužel se ale nikdo nezabývá tímto faktem hlouběji. Cizinci se zadlužují kvůli zdravotní péči v důsledku nemožnosti zřízení veřejného zdravotního pojištění. Ženy se nejčastěji zadlužují v době porodů, kdy za porod se může konečná částka vyšplhat na desetitisíce. Stává se, že ženy nemají placené pojištění na porod a poporodní péči a to z důvodu toho, že podmínky smluv jednotlivých zdravotních pojišťoven toto neumožňují.⁷¹

V České republice existují dvě oblasti zdravotního pojištění – veřejné zdravotní pojištění a smluvní zdravotní pojištění.

4.4.1 VEŘEJNÉ ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ

Dle zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění je systém veřejného zdravotního pojištění charakterizováno těmito rysy:

- veřejnoprávní povaha: účast v systému je součástí státní politiky v oblasti sociálního zabezpečení a je povinná. Osoba se z této povinnosti nemůže vyvázat. Jedná se o jediný příspěvkový systém v České republice, na který jsou povinni přispívat i ti, co nemají žádné příjmy.
- solidární povaha: systém vychází z celospolečenské solidarity mezi zdravými a majetnějšími na straně jedné a nemocnými a chudšími na straně druhé.⁷²

Jedná-li se o cizince, jsou v systému veřejného pojištění účastny tyto osoby:

§2 zákona o veřejném zdravotním pojištění: cizinci, kteří mají trvalý pobyt na území české republiky, cizinci, kteří jsou zaměstnanci zaměstnavatele se sídlem na území

⁷¹ TRBOLA, Robert a RÁKOCZYOVÁ, Miroslava. *Vybrané aspekty života cizinců v České republice*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2010, 121, 7 s. ISBN 978-807-4160-677.

⁷² TRBOLA, Robert a RÁKOCZYOVÁ, Miroslava. *Vybrané aspekty života cizinců v České republice*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2010, 121, 7 s. ISBN 978-807-4160-677.

České republiky, dále dle §7 cizinci v režimu zákona o azylu a některé další skupiny cizinců v normách cizineckého zákona (např. § 48 zákona o pobytu cizinců).⁷³ Jedná se především o žadatele o mezinárodní ochranu, azylanty, děti narozené na území ČR azylantům, děti narozené v ČR cizincům s trvalým pobytem na území ČR, cizinci s vízem za účelem dočasné ochrany nebo za účelem strpění pobytu.

Cizinci a jejich rodinní příslušníci, pokud mají nárok na vstup do českého systému veřejného zdravotního pojištění, mají nárok na stejná práva jako čeští občané.⁷⁴

4.4.2 SMLUVNÍ ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ

Všichni ostatní cizinci, kteří nespádají do veřejného pojištění, jsou odkázáni na smluvní zdravotní pojištění. Týká se to osob: cizinci pobývající v České republice v rámci dlouhodobého pobytu za účelem podnikání, ekonomicky neaktivní rodinní příslušníci zaměstnanců, osob samostatně výdělečně činných, studenti, kteří nemají trvalý pobyt ani občanství Evropské unie a kteří nejsou ani zaměstnaní, menší skupiny cizinců bez oprávnění k pobytu. Toto pojištění musí mít cizinec sjednané po celou dobu jeho pobytu. Pojištění je placeno předem a musí být předloženo před podáním žádosti o udělení víza nebo cizinec nebude vpuštěn na území České republiky. Tuto povinnost všem cizincům z nečlenských států EU ukládá § 5 zákona č.326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR, ve znění pozdějších předpisů.

V současné době působí na území České republiky 5 zdravotních pojišťoven, které nabízí dva druhy pojištění:

Smluvní zdravotní pojištění cizinců pro případ neodkladné péče

Smluvní zdravotní pojištění cizinců pro případ komplexní péče

⁷³ Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů

⁷⁴ Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky

4.4.3 SMLUVNÍ ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ CIZINCŮ PRO PŘÍPAD NEODKLADNÉ PÉČE

Zdravotní pojištění cizinců pro případ nutné a neodkladné péče je určeno cizincům, kteří zamýšlejí pobývat na území České republiky maximálně po dobu 90 dní a žádají o krátkodobé vízum, nebo zamýšlejí pobývat na území České republiky déle než 90 dní a žádají o dlouhodobé vízum nebo pobyt. Toto pojištění je dostačující, pokud je o vízum žádáno na zastupitelském úřadě České republiky v zahraničí (velvyslanectví, ambasáda).⁷⁵

Pojištění je platné v rozsahu nutné a neodkladné péče na území celého Schengenského prostoru a zahrnuje neodkladné vyšetření pro stanovení diagnózy, nezbytné ošetření, hospitalizaci ve zdravotnickém zařízení, případně nutné operace.

Z rozsahu pojištění je zřejmé, že je vhodné pouze pro osoby, které se zdržují na území České republiky krátkodobě. Realita je ale jiná. Každý cizinec, který si žádá o vízum ze své země, si sjednává toto pojištění, jelikož je o mnoho levnější než pojištění pro případ komplexní péče. Stává se i tak z důvodů, že cizinec musí mít pojištění zaplacené na celou dobu pobytu, tedy např. na 2 roky dopředu a tato částka pojištění je vyhovující.

Dle mého názoru by bylo účinnější, kdyby si cizinci museli zaplatit pojištění na dobu délky např. 6 měsíců a následně by si mohli založit pojištění komplexní péče. Dále by bylo výhodnější platit zdravotní pojištění měsíčně jako je to u veřejného zdravotního pojištění. Jen málo cizinců má našetřeno cca 20 000Kč, aby mohli zaplatit celkovou částku a dovolit si komplexní pojištění a tím i zabezpečit péči o své zdraví. Ještě bych se chtěla zmínit o nevýhodě rušení těchto smluv. Přijde mi nepříjemné, že zaplacené pojistné většina pojišťoven nevrací. Získá-li tedy cizinec např. trvalý pobyt a jeho pojištění je hrazeno z veřejného pojištění, znamená to, že je pojištěn 2x. Z praxe mohu potvrdit, že pojišťovny nerady vrací výši nespotřebovaného pojistného z důvodu získání trvalého pobytu nebo odjezdu zpět do své země a i tak si strhávají vysoké poplatky za zrušení smluv. Stejně podmínky má i komplexní pojištění.

⁷⁵http://www.axa-assistance.cz/Nabidka-pro-verejnost/Zdravotni-pojisteni-cizincu_back/Zdravotni-pojisteni-cizincu-pro-pripad-nutne-a-neo.aspx staženo dne 19.8.2012

4.4.4 SMLUVNÍ ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ CIZINCŮ PRO PŘÍPAD KOMPLEXNÍ PÉČE

Pojištění pro případ komplexní péče je vhodné pro cizince, kteří se zdržují na území České republiky dlouhodobě a nejsou zaměstnanci firmy se sídlem v ČR. Toto pojištění je obdobné veřejnému zdravotnímu pojištění, pojištěnému je tedy hrazená veškerá péče z jeho pojištění. Nevýhodou je, že limity pojistného plnění bývají poměrně nízké a mohou se vyčerpat již během roku. Překročení limitu znamená, že si pojištěný musí zbytek zdravotní péče hradit sám.

Toto pojištění musí mít zřízen každý cizinec, který si žádá o prodloužení víza z území České republiky. Tedy se to týká všech cizinců, kteří jsou v ČR déle jak 90 dnů a mají povinnost si zažádat o prodloužení pobytu. Pojišťovny ale nejsou povinny cizince pojistit. Pokud je pro pojišťovnu cizinec ekonomicky nevýhodný, nemá žádná pojišťovna vůči němu žádnou povinnost. Znamená to tedy, že cizinec se musí vrátit zpět do země původu.

Výše pojistného se stanovuje i dle pohlaví, věku cizince, který pojistnou smlouvu uzavírá. Kolikrát cizinec zaplatí i více než by odváděl do veřejného zdravotního pojištění.

Vidím oblast zdravotního pojištění za velmi problematickou z hlediska integrace cizinců do české společnosti. Cizinci mají možnost využít pouze produkty komerčních zdravotních pojišťoven. Většinou péči o své zdraví zanedbávají, neboť ani preventivní prohlídka nebývá hrazena a cizinci nejsou schopni zaplatit službu ze svých příjmů. Nemůžeme se pak divit, že cizinci řešení svých zdravotních problémů zanedbávají a přechází, tedy navštíví lékaře až v době, kdy získají trvalý pobyt a jsou účastni veřejného pojištění. Mnohdy ale náklady na jejich péči v horším zdravotním stavu jsou vyšší než by byly v době prvních let pobytu v České republice.

Z knihy *Cizinci v České republice* vyplývá, že v roce 2011 využilo zdravotní péče v Plzeňském kraji 2 217 cizinců pocházející mimo EU. Z toho péče byla v 775 případech hrazená za smluvního pojištění, 16 případů ze zahraničního pojištění, 785 hotově a 333 hradilo Ministerstvo zdravotnictví ČR nebo Ministerstvo vnitra ČR. 308 ošetření v roce 2011 nebylo uhrazeno vůbec.⁷⁶

⁷⁶ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Cizinci v České republice*. Praha, 2012. ISBN 978-80-250-2309-9.

4.5 JAZYKOVÁ BARIÉRA

Jednou z nejdůležitějších bariér kulturní integrace dle teoretických konceptů je jazyková nevybavenost. Jazyková znalost otevírá brány trhu práce, rozšiřuje sociální kontakty a posiluje identifikaci cizince se společností, ve které žije. Cizinec, který je schopen se dorozumět a rozumí psané a mluvené řeči, dosahuje vyšší úrovně integrace ve všech strukturách majoritní společnosti.⁷⁷

Cizinci se v této oblasti dělí do dvou skupin. Ti, co se chtějí naučit česky a ti, kteří o znalost českého jazyka nejeví zájem, jelikož se bez češtiny obejdou. Pro jednání s úřady často využívají své rodinné příslušníky, známé nebo neziskové organizace. Žijí v ČR i několik let s minimální znalostí češtiny a nepociťují neznalost jako handicap. Nejčastěji se v praxi s tímto jevem setkávám u vietnamské národnosti. Vietnamci jsou uzavřená komunita, která se do české majority nechce integrovat a veškeré záležitosti, které se týkají jednání s úřady, za ně řeší zprostředkovatelé. Nemají tedy potřebu se jazyku učit nebo pouze v minimálním rozsahu.

Potřeba znalosti českého jazyka je podmíněna jak situačně (např. vyjednávání na úřadech), tak také geograficky (velká města versus malá města a vesnice). Práce v mezinárodním prostředí a sociální sítě cizinců redukuje potřebu znalostí českého jazyka zejména u cizinců žijících ve velkých městech. Ocitne-li se ale cizinec v menším městě nebo na vesnici, je pro něj částečná znalost jazyka naprosto nezbytná.⁷⁸

Důležitým faktorem pro proces učení a pokrok v rozvoji jazykových kompetencí je motivace, která je ovlivněna především představami o budoucím setrvání v ČR a významem, který čeština v životě cizince hraje. Pokud se bez ní obejdou, nemá cizinec důvod se jí učit. Nízká motivace se objevuje v případě dočasné migrace. Malá motivace vede pouze ke znalostem potřebných pouze pro běžnou komunikaci.

V České republice existují několikery základní možnosti pro učení češtiny. Za prvé se jedná o klasické jazykové kurzy, které nabízí neziskové organizace a vysoké školy. Další metodou je samostudium, kdy se cizinci učí češtinu z poslechu rádia, sledováním televize

⁷⁷ TRBOLA, Robert a RÁKOCZYOVÁ, Miroslava. *Vybrané aspekty života cizinců v České republice*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2010, 121, 7 s. ISBN 978-807-4160-677.

⁷⁸ TRBOLA, Robert a RÁKOCZYOVÁ, Miroslava. *Vybrané aspekty života cizinců v České republice*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2010, 121, 7 s. ISBN 978-807-4160-677.

a běžnou konverzací ve společnosti. Někteří jedinci přicházejí do ČR již se znalostí češtiny, kterou získali na některé ze zahraničních škol.

5 NEZISKOVÉ ORGANIZACE V PLZEŇSKÉM KRAJI

V této kapitole se chci věnovat nevládním neziskovým organizacím a dalším institucím, které pomáhají cizincům při jejich integraci do České republiky. Pro můj výzkum jsem si vybrala organizace působící v Plzeňském kraji. Z mé praxe vím, že nejvyšší koncentrace cizinců je v Plzni, zaměřím se především na činnosti organizací v tomto městě. Nesmím opomenout, že působnost jednotlivých organizací ale sahá i mimo Plzeň a pracovníci jednotlivých institucí dojíždí na poradenství i do menších měst.

Ráda bych zde popsala činnosti těchto organizací. Věnovala se službám, které nabízejí, a následně bych tyto nabídky porovnávala s výzkumem, kde bych ráda zjistila, co cizinci vidí jako největší nebezpečí při integraci.

5.1 ORGANIZACE PRO POMOC UPRCHLÍKŮM

Organizace pro pomoc uprchlíkům vykonává svou činnost 21 let. Tato organizace vznikla v roce 1991 jako organizace, která se primárně věnovala lidem, kteří jsou ve své vlasti pronásledováni z důvodu politického, etnického, náboženského, rasového nebo kvůli své příslušnosti k určité sociální skupině, nebo těm, kteří již v České republice požívají práva azylu a dočasné ochrany. Z důvodu snižování žádosti a samotného dlouhého řízení o azyl, se organizace začala zajímat i o podporu cizinců z třetích zemí a migrantů v nouzi.

Tato organizace nabízí bezplatné sociální a právní poradenství cizincům v nouzi (obětem vykořisťování, obchodu s lidmi, cizincům v detenci i na ulici). Jako jediný v České republice vytvořili tým odborníků, kteří se starají o nezletilé cizince bez doprovodu rodičů. V návaznosti na tuto službu poskytují Dům na půl cesty, kde jsou umístováni děti před dovršením zletilosti. Do těchto zařízení dochází sociální a právní pracovník, kteří pomáhají při integraci dětem, kteří jsou v České republice úplně samy.

Přímo v Plzeňském kraji tato organizace nabízí sociální a právní poradenství. V právním poradenství se na tuto pobočku obrací lidé především ze zemí mimo EU a řeší problémy týkající se jejich pobytu v ČR. K jejich nejčastějším dotazům se řadí otázky kolem nedodržování lhůt získávání nebo prodlužování pobytů na území ze strany Odboru azylové

a migrační politiky. K dalším problémům, které řeší právník, jsou nevyplacené mzdy ze stran pracovních agentur a v poslední době se řeší otázky dluhové problematiky.

Na sociální poradenství se nejčastěji obrací ženy a zajímají je hlavně možnosti čerpání dávek státní sociální podpory. Dále tato organizace v Plzni a jeho okolí nabízí zdarma kurzy českého jazyka a dle aktuálních projektů i kurzy rekvalifikační, kurzy podnikání a jiné vzdělávací aktivity. Kurzy českého jazyka jsou nabízeny pouze klientům pocházející ze zemí mimo EU a jsou otevírány dle potřeby po malých skupinkách. Kurzy jsou uzavřeny a učí je vždy jedna lektorka a jsou vyučovány v místě bydliště klientů. V rámci jednoho projektu tyto aktivity mohou být nabídnuty klientovi pouze jedenkrát.

Nesmím opomenout ani na terénní práce, kdy dva pracovníci denně vychází do míst nejvyššího výskytu cizinců a nabízí služby přímo v terénu. I v terénu mohou poskytnout základní poradenství, v problematičtějších případech objednají klienta na poradenství v kanceláři.

5.2 CENTRUM NA PODPORU INTEGRACE CIZINCŮ

Centrum na podporu integrace cizinců spadá pod Správu uprchlických zařízení Ministerstva vnitra a bylo spolufinancováno z evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí. Cílem je usnadnit cizincům přístup k relevantním informacím, a tím postupně odstraňovat závislost na zprostředkovatelích. Veškeré služby jsou klientům poskytovány zdarma. Jedná se zejména o následující služby:

1, poradenská a informační činnost – zaměstnanci center poskytují informace a napomáhají při zprostředkování kontaktů s úřady a dalšími organizacemi, dále poskytují informace o nezbytných náležitostech pro pobyt na území ČR, o sociálním systému, o poskytované zdravotní péči a pojištění, o možnostech uplatnění na pracovním trhu, o systému školství a vzdělávání včetně možností rekvalifikace. Pomáhají řešit aktuální životní události cizinců, jako např. narození dítěte, svatby. Své služby poskytují ve svých centrech, ale i prostřednictvím terénní práce

2, právní poradenství – zaměřeno na pomoc v oblasti cizinecké a vízové problematiky a pracovně-právních vztahů

3, jazykové vzdělávání českého jazyka – v centrech jsou organizovány dva typy kurzů – základní kurz je určen pro začátečníky, kde si cizinci osvojí základní pojmy a fráze a druhý je intenzivní, který je zaměřen na složitější situace, např. pracovní pohovor

4, sociokulturní kurzy – tyto kurzy poskytují cizincům základní informace o České republice, o sociálním, zdravotním a vzdělávacím systému, o historii ČR, tradicích a svátcích. Kurzy jsou vedeny interaktivně a cizinci si zde mohou vyzkoušet modelové situace, např. jednání na úřadech, nakupování, cestování apod.

5, internetové pracoviště a knihovna – zařízení slouží cizincům pro vyhledávání nabídek práce a získání bydlení. V případě potřeby je jim nápomocný zaměstnanec centra.

Centrum na podporu integrace cizinců realizuje i řadu aktivit pro majoritní společnost. Pořádá kulturní společenské akce, sportovní akce a přednášky na školách.⁷⁹

5.3 PORADNA PRO CIZINCE A UPRCHLÍKY, DIECÉZNÍ CHARITA PLZEŇ

Poradna pro cizince a uprchlíky je realizována Diecézní charitou v Plzni, jejím hlavním cílem je poskytování základního a odborného sociálního poradenství uživatelům, kteří se ocitli v takové osobní situaci, kterou nedokážou řešit vlastními silami a z vlastních zdrojů. Jejich hlavní cílovou skupinou jsou cizinci, jejich rodinní příslušníci a občané České republiky s vazbou na cizince. To znamená, že veškeré jejich služby mohou využít i cizinci pocházející ze zemí EU, ale i mimo EU.

Pracovníci se snaží s cizinci nalézat řešení složité situace, posílit jejich samostatné schopnosti, informovanost a orientaci v českém sociálním a institucionálním prostředí. Dále pomáhají začlenit cizince do české společnosti, naučit ho využívat dostupné zdroje, sítě a služby, předávají jim informace, poskytují doprovody na úřady a jiné instituce. V jejich kanceláři je poskytováno i specializované právní poradenství, především pracovněprávní a pobytové.

Tato organizace je jediná, která může poskytnout materiální pomoc, v podobě potravin, hygienických potřeb a oblečení. K pravidelné činnosti patří nízkoprahové

⁷⁹ Výroční zpráva SUZ 2009

jazykové kurzy pro cizince. Kurzy probíhají každý týden na úrovni začátečníků a pokročilých, kdy na kurzy může přijít kdokoliv.

Další aktivity, kterými se Poradna pro cizince a uprchlíky zabývá, jsou besedy, které jsou pořádány v plzeňských školách. Cílem těchto besed je zbavení předsudků české společnosti a přispět k překonávání bariér mezi cizinci a Čechy. Velký důraz lektori kladou na prevenci xenofobie a rasismu. Poradna ve svých prostorách zřizuje i multikulturní centrum, kde se snaží vytvářet vhodné podmínky a prostory pro sociálně – kulturní integraci cizinců.⁸⁰

5.4 EVROPSKÁ KONTAKTNÍ SKUPINA

Evropská kontaktní skupina je nezisková organizace, která prosazuje rovné příležitosti mezi muži a ženami, bojuje proti rasismu a diskriminaci cizinek a cizinců a snaží se změnit generové stereotypy a předsudky v ČR i v Evropě. Zabývají se především diskriminací na trhu práce, práce z domova, znovu uplatnění a návrat do zaměstnání po mateřské a rodičovské dovolené, podpora podnikání a samostatných výdělečných aktivit integrace migrantů a migrantek – jejich postavení ve společnosti, překážky, kterým čelí při začleňování do většinové společnosti, odlišné modely integrace, komunitní rozvoj, podpora svépomocných aktivit, rovné příležitosti mezi muži a ženami – osvěta, vzdělávání, publikace a kampaně.

Evropská kontaktní skupina je jediná organizace v Plzeňském kraji, která neposkytuje sociální, právní poradenství a kurzy českého jazyka jako jiné organizace. Je zaměřena především na nabídku kurzů, které jsou určeny migrantům a dalším osobám, které jsou znevýhodněné na trhu práce (dlouhodobě nezaměstnaní, migranti, ženy po rodičovské dovolené, lidé pracující z domova aj.). Kurzy jsou nízkoprahové, což znamená, že na kurz může přijít kdokoliv a jsou otevřeny všem příchozím. Druhé kurzy jsou dlouhodobé, pro uzavřenou menší skupinu účastníků, kde je evidována docházka. Vzdělávání je též nabízeno poskytovatelům sociálních služeb, úředníkům a zaměstnancům ve státní správě, kteří přicházejí denně do kontaktu s migranty.

⁸⁰ Výroční zpráva Diecézní charity Plzeň 2010

Další činností této organizace je informační a osvětová kampaň, organizace přináší informace o netradičních a málo známých tématech, propaguje rovné příležitosti a ovlivňuje veřejné mínění i média. Vydávají publikace a přibližují veřejnosti život migrantů.⁸¹

5.5 KONTAKTNÍ CENTRUM

Kontaktní centrum pro cizince bylo založeno v roce 2009, jedná se o nevládní neziskovou organizaci, která nabízí své služby bezplatně. Kontaktní centrum mezi své služby zahrnuje sociální poradenství a terénní služby. Poskytuje pomoc v poradenství v oblasti pobytu, zdravotního pojištění, bydlení, podnikání, zaměstnání a předává informace o změnách v zákonech. Mezi své služby zahrnuje i doprovod na úřady.

Cílovou skupinou této organizace jsou imigranti a azylanti bez rozdílu pobytového statusu a občané ČR, kteří mají rodinné vazby na cizince. Snaží se zamezit sociálnímu vyloučení cizinců, pomoci jim k samostatnosti a zprostředkovat jim základní informace o situaci v České republice.

Kontaktní centrum společně s Evropskou kontaktní skupinou je nezisková organizace, která neposkytuje právní poradenství a nerealizuje kurzy českého jazyka.⁸²

⁸¹ Výroční zpráva EKS 2010

⁸² <http://www.kccplzen.cz/>

6 VÝZKUM

6.1 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

Tato část diplomové práce je zaměřena na kvantitativní a kvalitativní výzkumné šetření integrace cizinců pocházející ze zemí mimo EU. Ve výzkumu použiji dotazník, který je zaměřen na otázky týkající se integračních problémů a bude předložen 60 respondentům. Z dotazníků získám užší pojetí, na které se dále zaměřím v kvalitativním výzkumu a to metodou kazuistik, díky kterým blíže analyzuji základní a nejčastější problémy.

Dále jsem si pro můj výzkum vybrala rozhovory s pracovníky nevládních neziskových organizací, kdy budu chtít zjistit, jaké služby nabízí pro integraci cizinců. Na základě těchto dat a jejich porovnání s dotazníky stanovím možnosti lepší integrace.

6.2 CÍL PRÁCE

Cílem této diplomové práce je zjistit úskalí integračního procesu v České republice, porovnat názor neziskových organizací a cizinců. Chtěla bych zaznamenat problémy, které jsou nejčastější a se kterými se cizinci setkávají v ČR. Znamená to tedy najít slabá místa, na která by se organizace měly zaměřit a vytvořit potřebnou službu, kterou zde cizinci postrádají. Tento cíl práce jsem si vybrala z důvodu praxe v neziskové organizaci, kdy se setkávám s cizinci, kterým pomáháme s integračními problémy a v několika případech se obrací i se žádostmi o služby, na které jako nezisková organizace nemáme finanční dotace. Zkončením výzkumu bude doporučení do praxe nejen pro neziskové organizace, ale i pro instituce, které se věnují integraci cizinců.

6.3 VSTUPNÍ PŘEDPOKLADY A DÍLČÍ OTÁZKY

Na základě prostudované literatury a poznatků z praxe jsem stanovila předpoklady, které by se mi měly potvrdit ve výzkumu. Procenta jsem odvodila z analýzy dokumentů v neziskové organizaci, ve které pracuji. Jedná se Organizaci pro pomoc uprchlíkům, kde jsem zaměstnaná jako sociální pracovníce a náplň mé práce je sociální poradenství, do kterého spadá hledání zaměstnání, bydlení, nostrifikace vzdělání,

poradenství v oblasti dávek státní sociální podpory, řešení matričních záležitostí, doprovody na úřady, zařizování kurzů českého jazyka a další administrativní práce. Pro výzkum jsem určila dílčí otázky, na které získám odpovědi:

- Je v Plzeňském kraji dostatek služeb pro cizince, které pomáhají v jejich integraci?
- Co vnímají cizinci jako největší integrační problém? A jaký je pohled neziskových organizací?
- O jaké služby je nejvíce zájem?
- Který z integračních problémů je možno zmírnit?
- Jaká služba zde chybí?

Z dotazníků by, dle mé profesní zkušenosti, měly vyplývat tyto předpoklady:

- Více jak 50% dotázaných pracuje ve švarcsystému.
- Méně jak 20% dotázaných pracuje na hlavní pracovní poměr.
- Více jak 70% cizinců využilo kurzy českého jazyka v neziskové organizaci.
- Více jak 50% dotázaných využilo právní poradenství v neziskové organizaci.
- 70% cizinců se o neziskové organizaci dozvědělo od přátel.
- V Plzeňském kraji chybí služba, kterou by cizinci chtěli využívat.
- Největším integračním problémem pro cizince je sehnat práci.

6.4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU

Výzkumný soubor pro dotazníkové šetření určené cizincům pocházející ze zemí mimo Evropskou unii žijící na území Plzeňského kraje tvoří cizinci starší 18-ti let. Dotazníky byly k dispozici neziskovým organizacím, které je předávaly svým klientům. Dále byly dotazníky přeposlány i elektronickou poštou klientům, kteří v minulosti navštívili služby neziskových organizací. Někteří cizinci poskytli mé dotazníky i mezi své známé, kteří služby neziskových organizací nikdy nevyužili. Několik cizinců jsem oslovila přímo v terénu

a pomohla jsem jim dotazník vyplnit. V některých případech jsem musela využít služeb tlumočnicka, jelikož jsem se setkala i s osobami, které neuměly česky. Jedná se tedy o osoby s odlišnými typy pobytů, s rozdílnou národností a různým vzděláním.

6.5 METODY

Pro výzkum diplomové práce jsem vybrala 3 typy metod. Dotazník jsem použila z důvodu získání velkého počtu respondentů. Rozhovor jsem použila v komunikaci s pracovníky neziskových organizací a vytvořila jsem kazuistiky, které blíže analyzují cíl diplomové práce.

6.5.1 DOTAZNÍK

Dotazník slouží pro hromadné získávání údajů o velkém počtu odpovídajících. Je to nejpoužívanější výzkumná technika, ale i ekonomický výzkumný nástroj z důvodu malé investice času a získání velkého množství informací. Správné použití této metody vyžaduje teoretickou přípravu, je potřeba vymezit oblast zkoumání, formulovat problém a jednotlivé aspekty tohoto problému. Přesné informace konkrétního cíle a úkolů dotazníku ve vztahu ke zvolenému problému jsou základní podmínkou účelného dotazníku. Přispívají k cílevědomému obsahovému zaměření dotazníku i k jasnému zaměření jednotlivých položek na uzlové momenty. Proto je důležité si uvědomit, že objektivní výsledek dotazníkové metody závisí na teorii, z níž pracovník vychází a na promyšleném vědeckém problému. Z hlediska problému stylizuje jednotlivé otázky a zaměřuje je na podstatné stránky zkoumaných jevů.⁸³

V dotazníku jsem použila uzavřené otázky, ve kterých si respondent může vybrat z několika možností. Snažila jsem se udělat dotazník co nejjednodušší pro respondenty a formulovala jsem jednoduché otázky, které mi pomohou v mém výzkumu. Dále jsou použity otázky otevřené, díky kterým získám nové a neznámé údaje, které bych nezískala uzavřenými otázkami. Jedná se především o údaje, které budu porovnávat s rozhovory neziskových organizací.

⁸³ SKALKOVÁ, Jarmila. *Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983, 204 s. Učebnice pro vysoké školy. ISBN 14-275-85

Předností dotazníkového šetření je oslovení velkého počtu respondentů a získání dat, která jdou plně kvantifikovat. Negativní stránkou je, že odpovědi respondenta jsou striktně dány a ten je nucen si vybrat jednu z možností. V mnoha případech se stává, že při dlouhém dotazníku respondent ztrácí motivaci a důvěryhodnost dotazníku, který je vyplněn bez rozmyšlení, ztrácí význam.⁸⁴

Do oběhu mezi cizince jsem dala 60 dotazníků. Pro účely mé diplomové práce jsem chtěla získat min. 50 dotazníků, aby byl vzorek co nejširší a odpovídal realitě. Vrátilo se mi 46 dotazníků, což shledávám jako úspěch.

6.5.2 ROZHOVOR

„Interview je výzkumnou metodou, která umožňuje zachytit nejen fakta, ale i hlouběji proniknout do motivů a postojů respondentů. Při interview je možné sledovat vnější reakce respondenta a podle nich potom pohotově usměrňovat další průběh kladení otázek.“⁸⁵

Rozhovor je postaven na interpersonálním kontaktu, jeho úspěšnost závisí na navození raportu, čímž se myslí přátelský vztah a otevřená atmosféra. Pozitivem rozhovoru je jeho volnost a pružnost před dotazníkem. V průběhu rozhovoru může výzkumník otázku přeformulovat, pokud se mu zdá, že odpověď je nedostačující. Můžou být kladeny i dodatečné otázky.⁸⁶

Dle Hendla jsem pro svůj výzkum použila strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami. *„Tento typ rozhovoru se používá, když je nutné minimalizovat variaci otázek kladených dotazovanému. Redukuje se tak pravděpodobnost, že se data získaná v jednotlivých rozhovorech budou výrazně strukturně lišit.“⁸⁷* Hendl doporučuje tento typ rozhovoru v případech, kdy nemůžeme rozhovor opakovat a máme málo času. Nevýhoda

⁸⁴ PELIKÁN, Jiří. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983, 204 s. Učebnice pro vysoké školy. ISBN 978-80-246-1916-3.

⁸⁵ SKALCOVÁ, Jarmila. *Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983, 204 s. Učebnice pro vysoké školy. ISBN 14-275-85

⁸⁶ GAVORA, Peter. *Výzkumné metody v pedagogice: příručka pro studenty, učitele a výzkumné pracovníky*. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 1996, 130 s. ISBN 80-859-3115-X.

⁸⁷ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-736-7040-2.

rozhovoru je dána restrikcí na předem daná témata a omezením jasně formulovaných otázek.⁸⁸

Předpokladem pro výzkum bylo získání rozhovorů ze všech neziskových organizací pracujících s cizinci na území Plzeňského kraje. V rámci zkoumání se mi nepovedlo zajistit rozhovor s pracovníkem z Kontaktního centra. Provedla jsem tedy čtyři rozhovory, kdy se mi vždy věnoval jeden pracovník z organizace. Rozhovory probíhaly přímo v neziskové organizaci, v oddělené kanceláři. Rozhovor jsem zaznamenávala na diktafon a následně doslovně přepsala. Doslovné přepisy jsou dány do příloh. Odpovědi pracovníků níže rozepíši a popíšu služby organizací a jejich přístupy k integračním problémům. Následně pak porovnáím s odpověďmi z dotazníků a vytvořím doporučení do praxe.

6.5.3 KAZUISTIKY

Kazuistika neboli autobiografie patří mezi psychologické přístupy. Kazuistika je popsání průběhu života a slouží jako základ pro psychosémantickou analýzu. Kazuistika bývá použita při popisu sledu významných situací, které se udály v životě respondenta. Předností této techniky je možnost hlubšího poznání sledované osoby a hlubšího pochopení některých vazeb odhalených jinými technikami. Ke kazuistikám vyberu 3 cizince, kteří mi odhalí hlubší poznání integračních problémů. Vyberu osoby, které se s těmito problémy setkaly a musely je složitě řešit ve svých životních situacích. Nevýhodou této metody je fakt, že respondent vypráví o svých prožitcích a některé životní zkušenosti jsou natolik subtilní, že se s nimi nemusí chtít svěřovat.⁸⁹

6.6 PŘEDVÝZKUM

Před samotným výzkumem byla provedena pilotáž. Dle Pelikána předvýzkum slouží k ověření výzkumné strategie. Při volbě souboru je nutné, aby měl základní

⁸⁸ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-736-7040-2.

⁸⁹ PELIKÁN, Jiří. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983, 204 s. Učebnice pro vysoké školy. ISBN 978-80-246-1916-3.

charakteristiky s výběrem vzorku, což jsem splnila.⁹⁰ Předvýzkum jsem vybrala z důvodu správného formulování otázek v dotazníkovém šetření. Vybrala jsem vzorek cizinců, kteří se nachází na území ČR rozdílnou dobu a tedy jejich znalost jazyka je na různých úrovních. Pilotáž mi pomohla formulovat otázky tak, aby pro všechny respondenty byly srozumitelné.

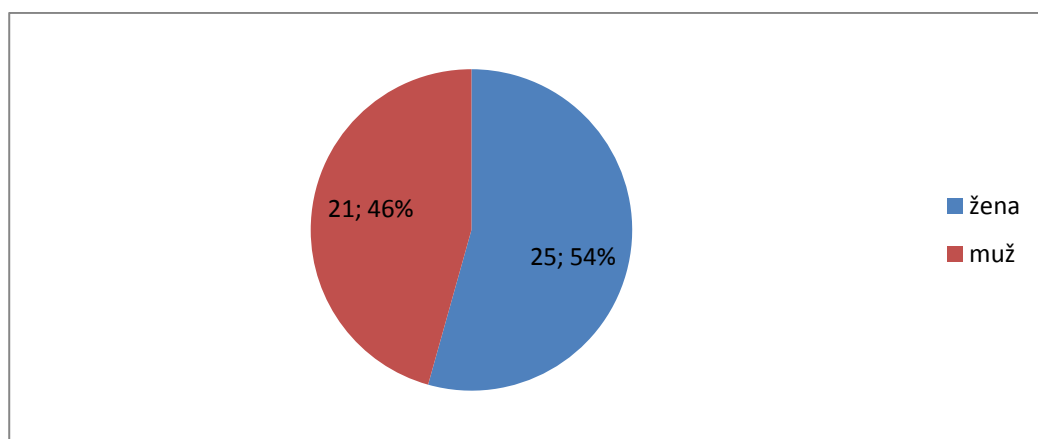
6.7 VÝZKUM

Jak již bylo zmíněno výše, pro výzkum jsem použila 3 metody a nyní budu tyto metody navzájem zpracovávat a porovnávat. Dotazník, který byl předkládán cizincům, je v přílohách.

6.7.1 DOTAZNÍK - VYHODNOCENÍ

V dotazníku byly použity uzavřené a otevřené otázky, na jejichž základě jsem vyhodnotila dotazníky pomocí grafů.

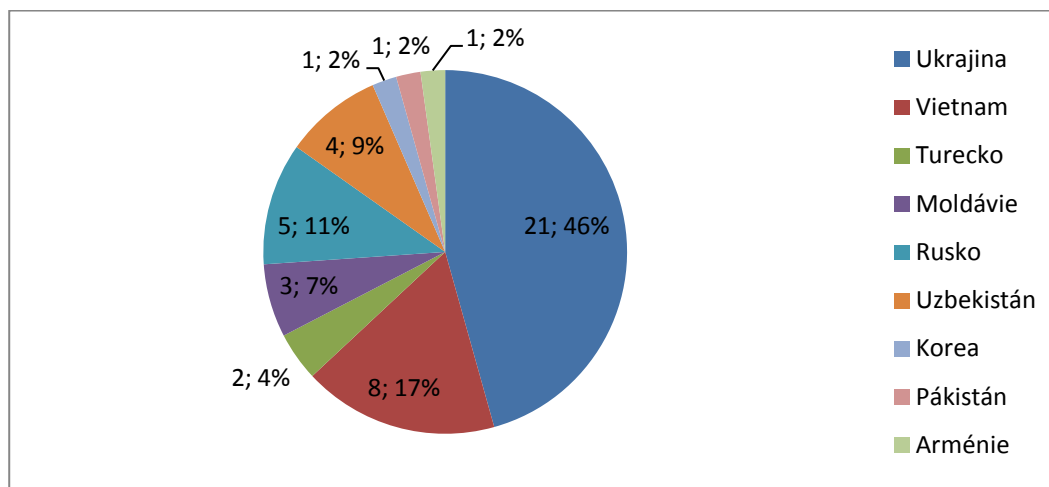
Otázka č. 1. Jsem žena x muž.

Dotazník vyplnilo 25 žen a 21 mužů. Dotazníky jsem předala 60 lidem, ale vrátilo se mi 46 dotazníků. Návratnost dotazníků je 76%.

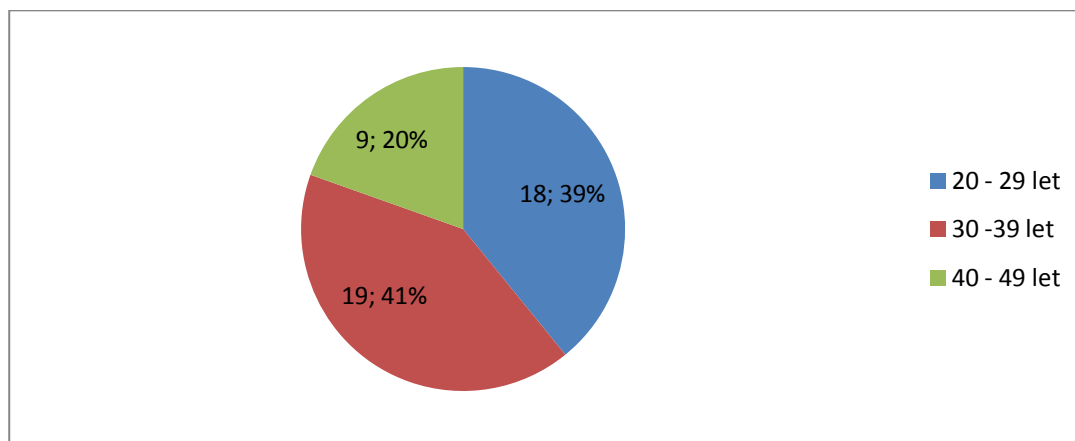
⁹⁰ PELIKÁN, Jiří. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983, 204 s. Učebnice pro vysoké školy. ISBN 978-80-246-1916-3.

Otázka č. 2. Národnost

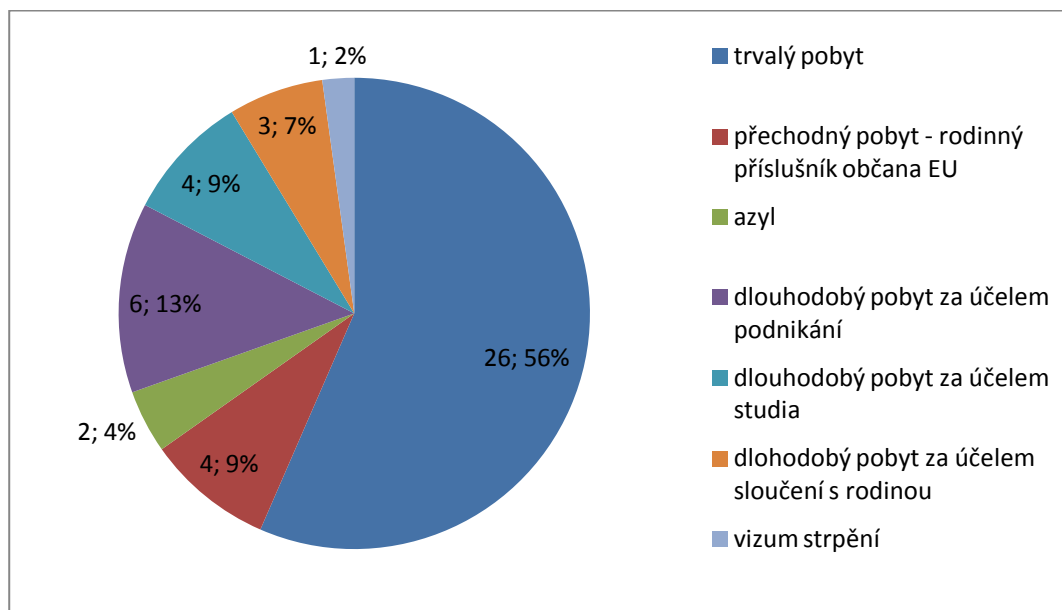
Nejvíce dotazníků vyplnili občané Ukrajiny, celých 46%. Na druhém místě to jsou lidé z Vietnamu. Toto rozdělení dle národnosti bylo očekávající, protože i dle statistik se v České republice nejvíce vyskytují občané Ukrajiny a Vietnamu.

Otázka č. 3. Věk

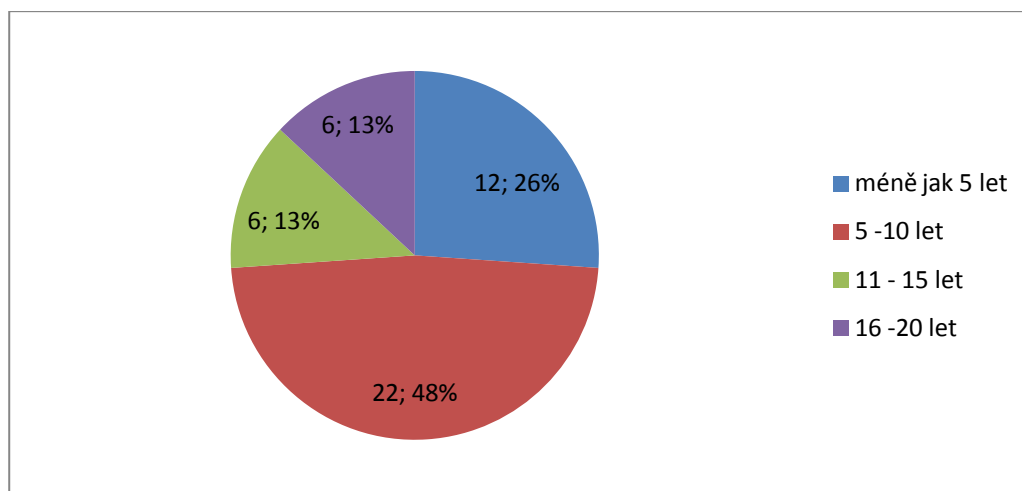
Věková struktura respondentů spadá do věku 20 – 39 let, což je skupina v produktivním věku.

Otázka č. 4. Jaký máte pobyt v České republice?

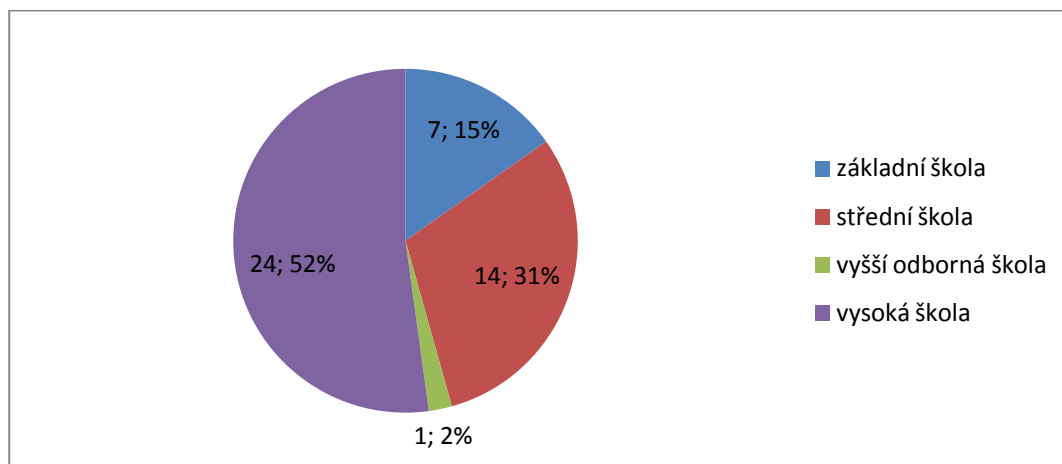
Více jak polovina dotázaných má již v České republice trvalý pobyt. Na druhém místě jsou cizinci s dlouhodobým pobytem za účelem podnikání, což potvrzuje i má praxe.

Otázka č. 5 Jak dlouho žijete v České republice?

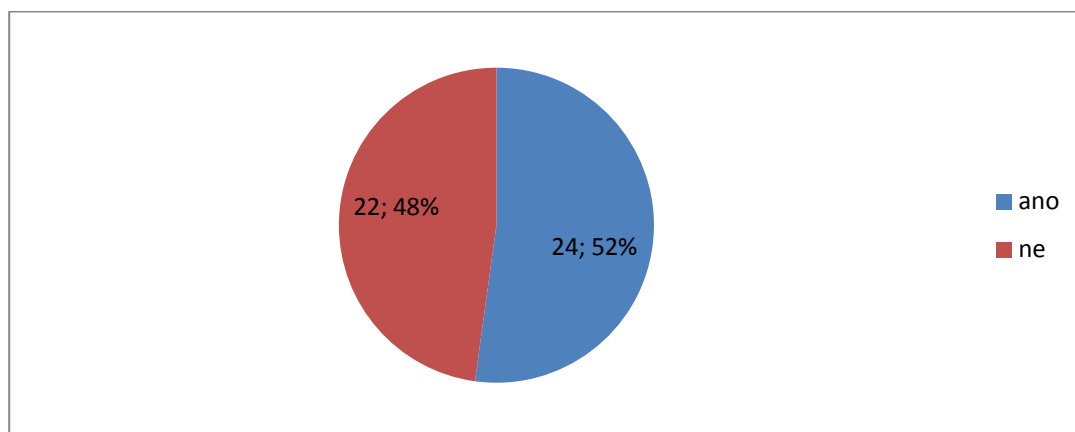
Většina dotázaných v České republice žije 5 – 10 let, což odpovídá předchozí otázce, kde více jak polovina dotázaných má již trvalý pobyt. Cizinci si totiž o trvalý pobyt žádají hned po dosažení podmínky hlášení pobytu na území.

Otázka č. 6. Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

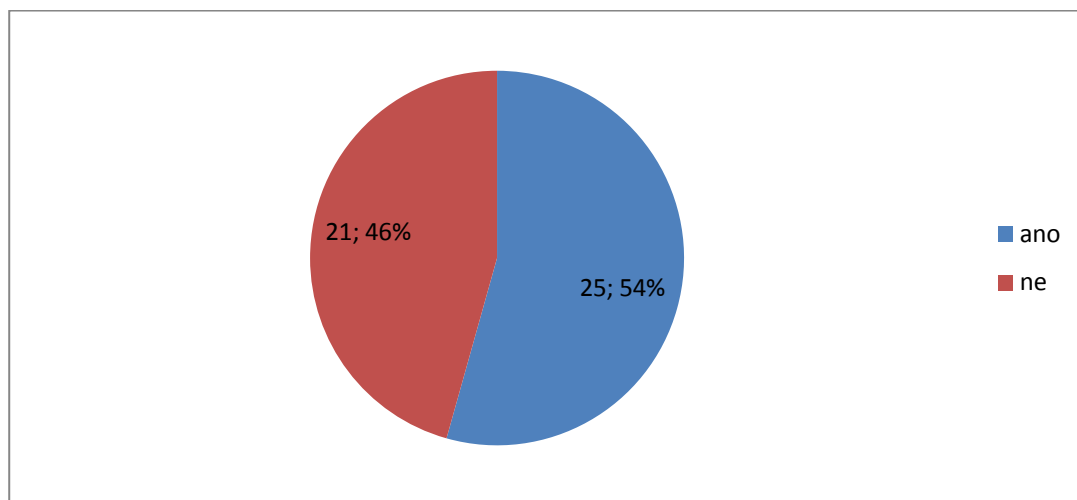
Tento graf je velmi zajímavý, jelikož více jak polovina dotázaných má vystudovanou vysokou školu. Bohužel, ale realita, která se týká pracovního uplatnění cizinců, zdaleka neodpovídá jejich vzdělání.

Otázka č. 7 Máte vzdělání nostrifikované (uznané v České republice)?

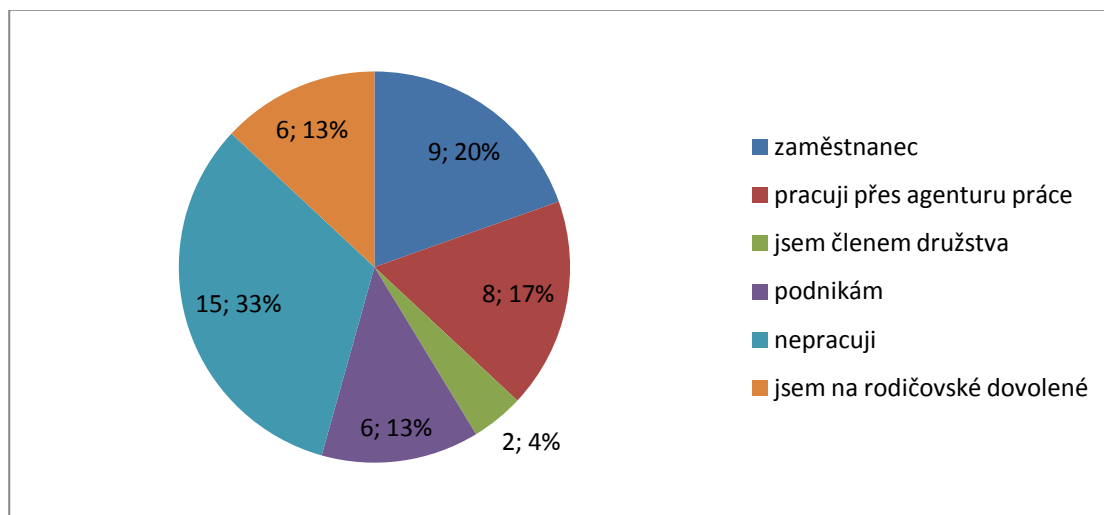
V otázce č. 7 se dovídáme, že většina cizinců si nechává své vzdělání v České republice uznávat za rovnocenné s českým studiem. Z praxe mohu potvrdit, že vzdělání si nechávají uznat především Ukrajinci s vysokoškolským diplomem, jelikož nepotřebují mít apostilu nebo superlegalizaci, což je vyšší úřední ověření pravosti diplomu. U vietnamské komunity je potřeba provést pro uznání diplomu superlegalizaci, což je dvojitý ověření dokumentu, ve státě, který vydal diplom a poté ověření v České republice na Ministerstvu zahraničních věcí.

Otázka č. 8. Máte práci v České republice?

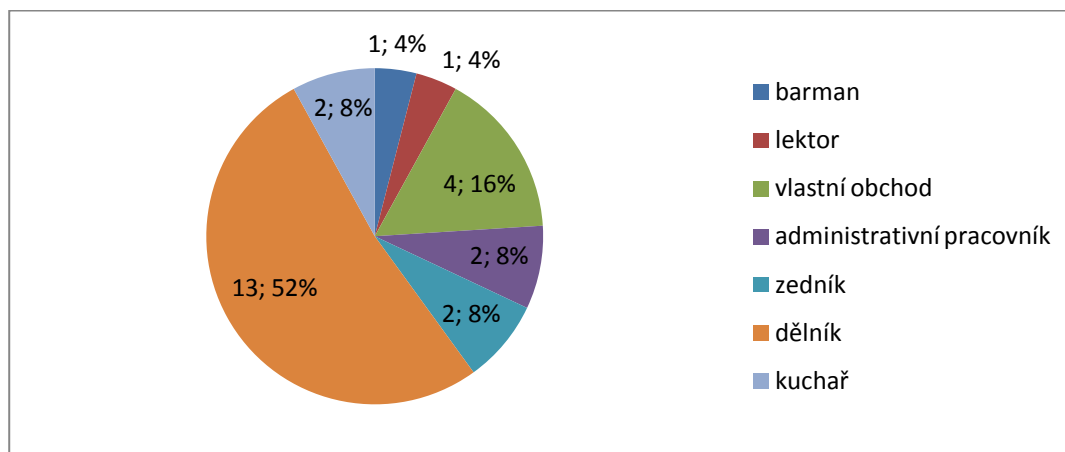
Více jak polovina dotázaných je výdělečně činná. Domnívám se, že se jedná o velmi malé %, jelikož skoro všichni respondenti jsou v produktivním věku.

Vyberte z možností, do jaké kategorie spadáte:

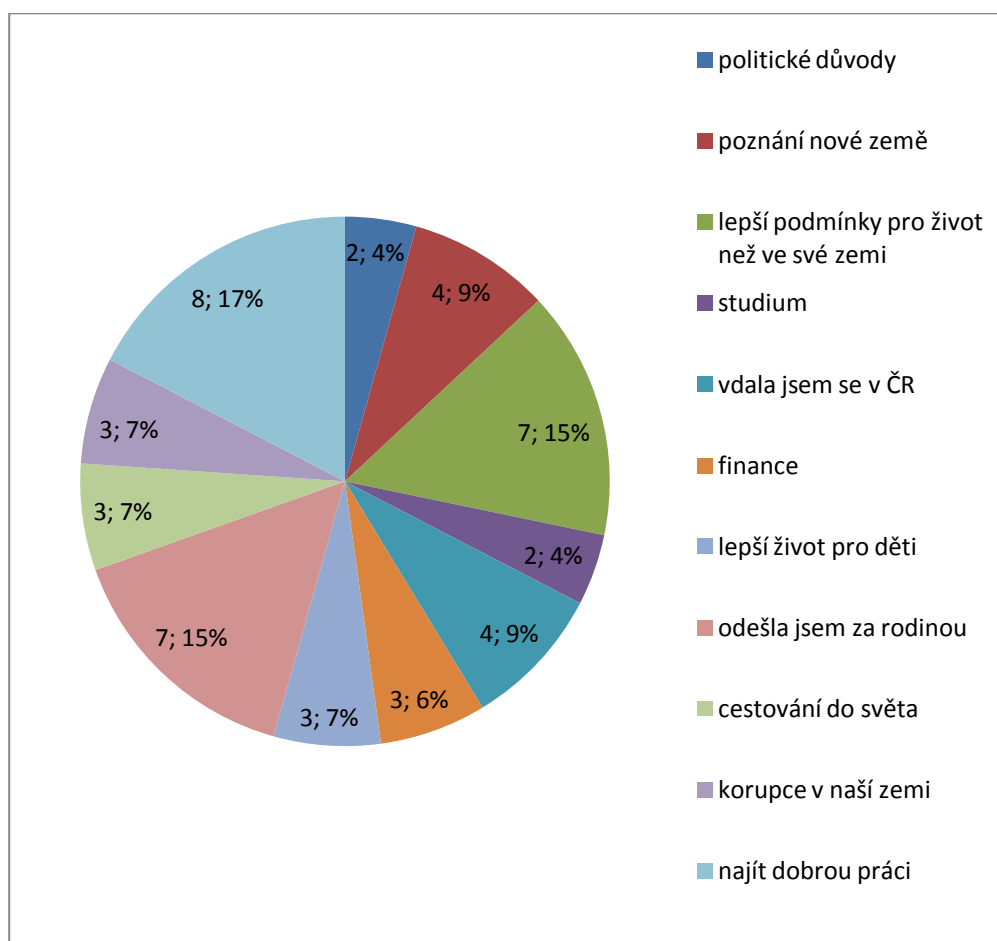
Na tomto grafu můžeme vidět, že pouhá pětina dotázaných je zaměstnána na hlavní pracovní poměr, ještě méně osob podniká a dotazník vyplnili i dva dotázaní pracující ve švarcsystému. Těchto osob ale může být zdaleka víc, jelikož mnoho cizinců je zaměstnáváno i přes ukrajinské agentury práce.

Otázka č. 9. Jestliže jste odpověděli v předchozí otázce ano, jakou činnost vykonáváte?

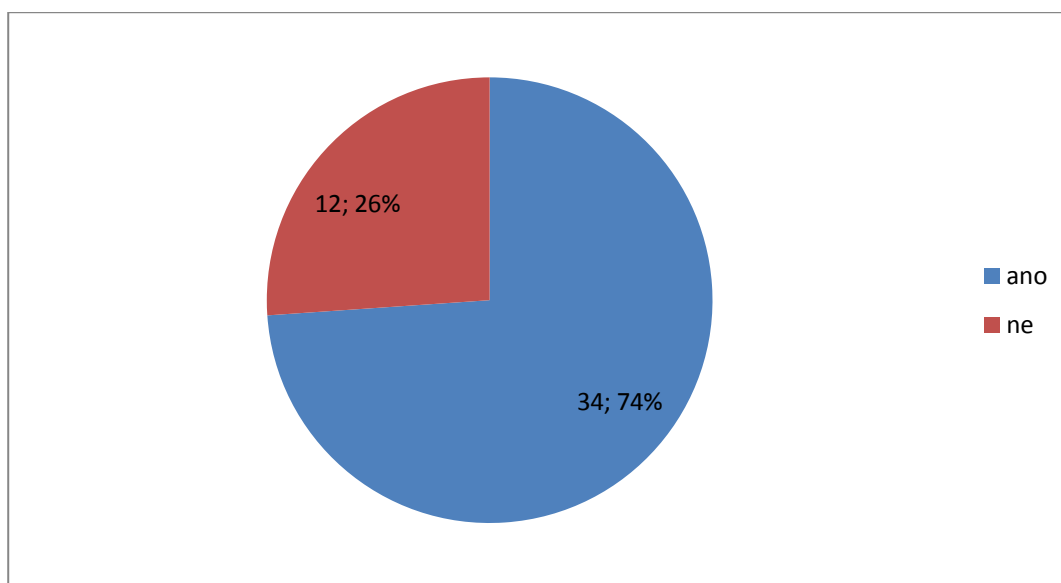
Porovnáme – li tento graf s otázkou č. 6, kde jsme se dozvěděli, že více jak polovina má vysokoškolské vzdělání, zde můžeme vidět, kolik z těchto dotázaných má odpovídající práci. Tato statistika je velmi alarmující, jelikož skoro žádný dotázaný nepracuje na vyšší pracovní pozici, která by odpovídala jejich znalostem.

Otázka č. 10. Z jakého důvodu jste opustil/a svoji zemi?

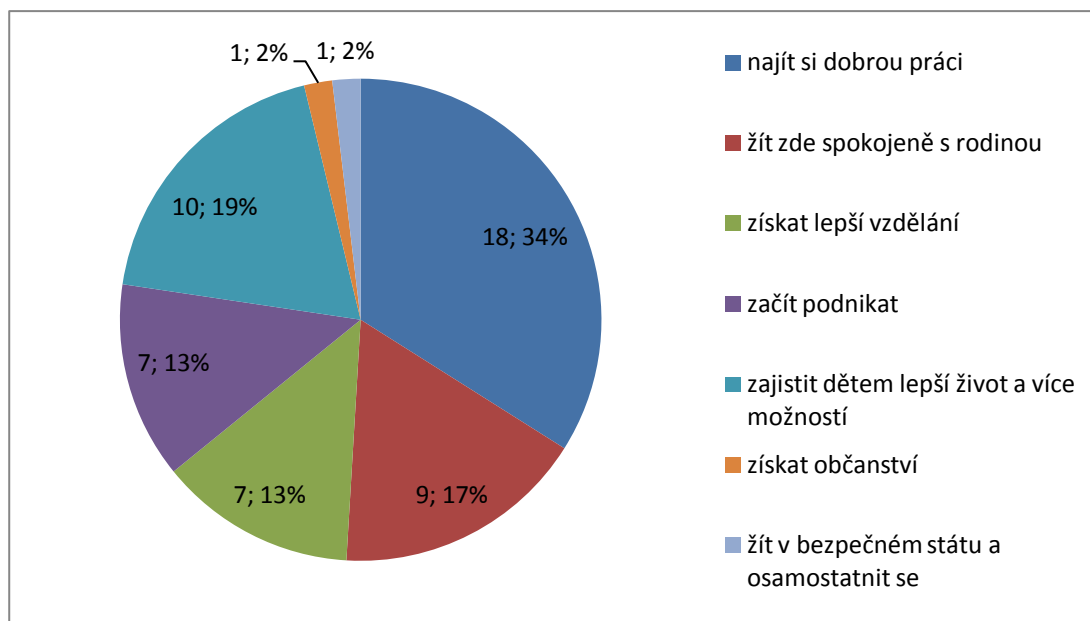
V této otázce získáváme odpovědi na důvody, kvůli kterým cizinci opouští vlastní zemi. Tato otázka byla v dotazníku otevřená a tak se zde vyskytují nejrůznější podněty odchodů. Nejčastější důvody ale spadají k důležitým životním situacím, kdy cizinec doufá, že se v cílové zemi bude mít po stránce ekonomické lépe než ve vlastní. Dále chtějí v mnoha případech zajistit lepší život pro své děti a rodinu.

Otázka č. 11 Chcete v České republice zůstat?

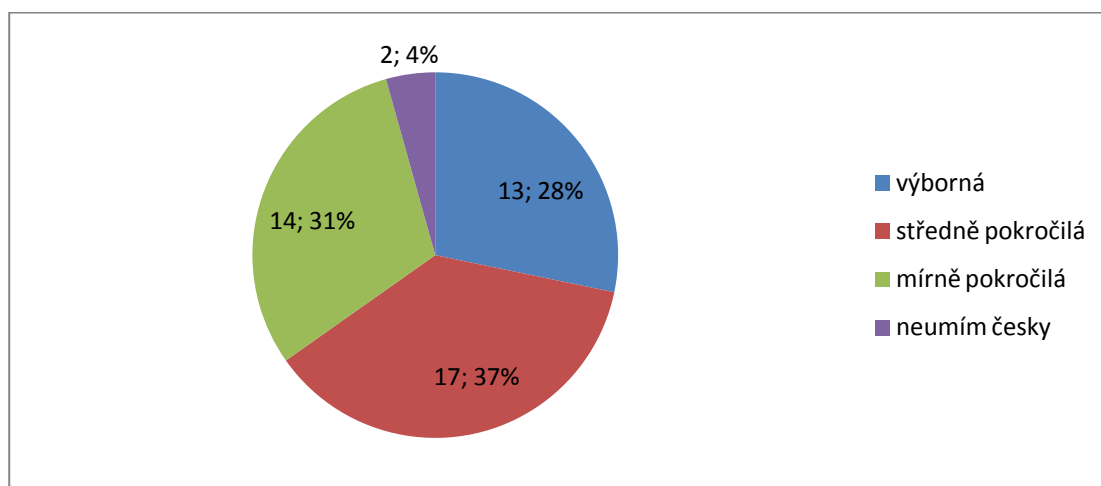
Skoro 75% dotázaných chce v České republice zůstat, nejedná se tedy především o pracovní migraci, ale opravdu o důležité rozhodnutí opustit svou zemi a žít ve státě, který má lepší podmínky pro život.

Otázka č. 12. Jestliže jste odpověděli ano, jaké jsou vaše plány do budoucna v ČR?
Jak si představujete svůj život v ČR?

Tato otázka koresponduje s otázkou č. 10, kde si jsou odpovědi velmi blízké a je zde opět možno pozorovat, že se cizinci domnívají, že je v ČR čeká lepší život než ve vlastní zemi, i když podmínky, ve kterých tu musí žít, nejsou odpovídající pro život bez problémů.

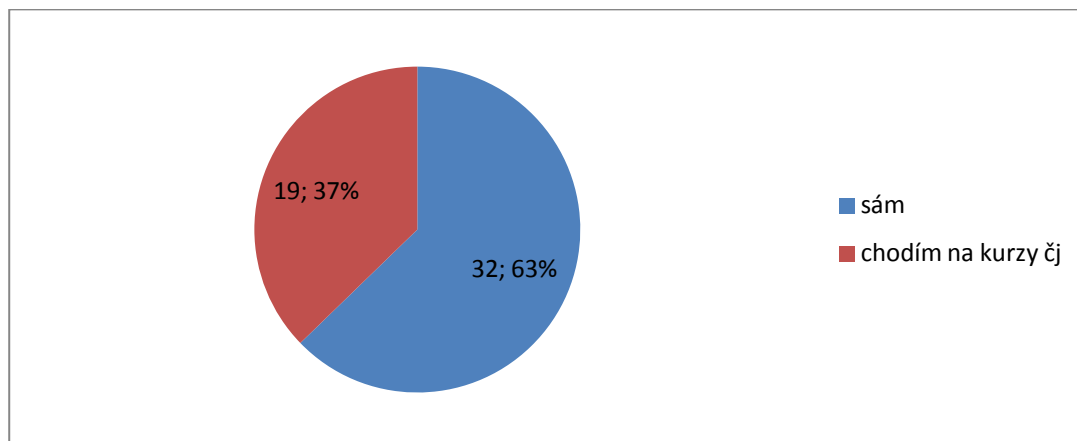
Otázka č. 13. Jaká je vaše znalost českého jazyka?

Znalost českého jazyka dotázaných je na komunikativní úrovni. Opět mám z praxe zkušenosti, že cizinci mají tendenci svoji jazykovou úroveň podceňovat, jelikož jim dělá

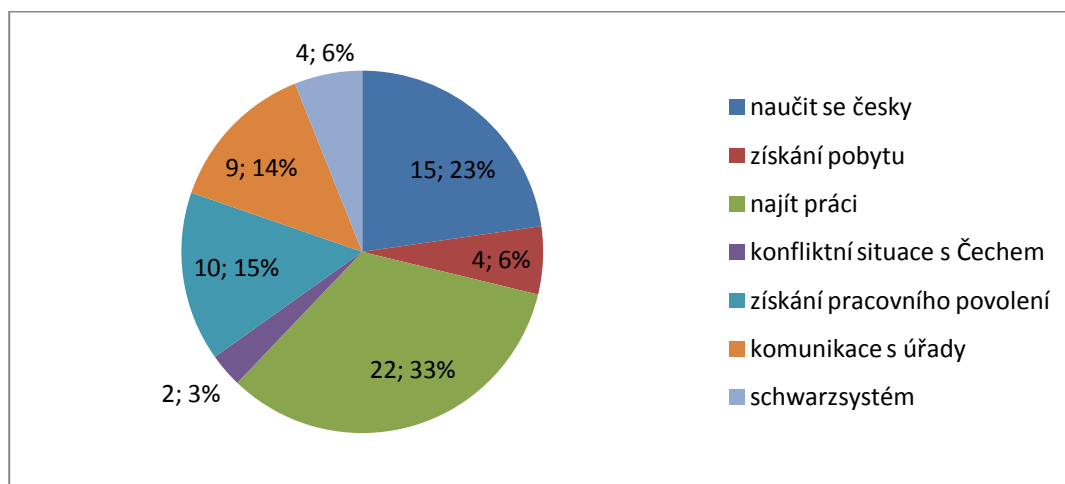
problém psaný projev. Ale většina má dostatečné znalosti pro dorozumívání v každodenní komunikaci.

Otázka č. 14. Jak jste se naučil/a česky?

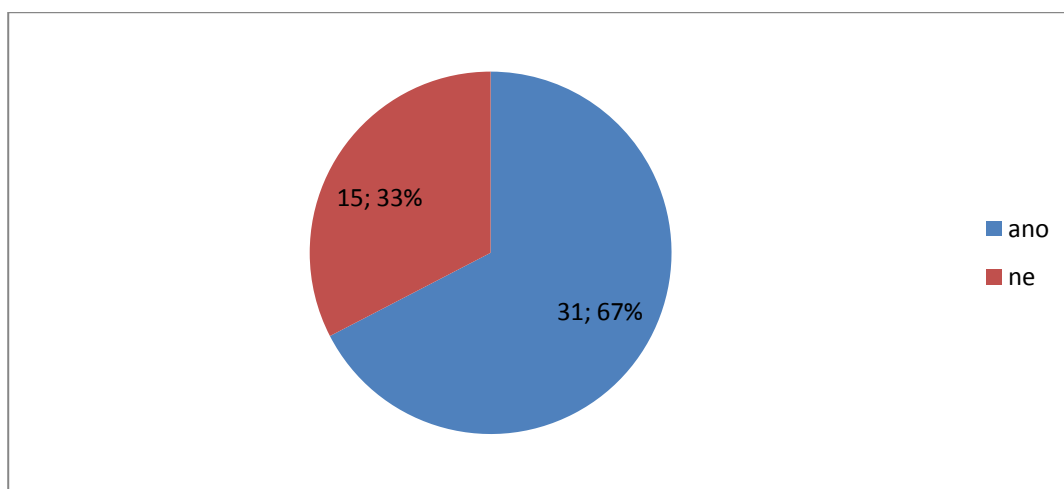
Většina cizinců, a je to i možno pozorovat na grafu, se ze začátku učí českému jazyku sami, např. z televize nebo v práci. Později pak začínají navštěvovat kurzy českého jazyka, které jim zdarma nabízí neziskové organizace. V této otázce někteří z dotázaných zaškrtnuli obě možnosti, proto je číslo větší než počet respondentů.

Otázka č. 15. Co pro vás bylo největším problémem, se kterým jste se setkali v ČR? (Můžete zakroužkovat i více možností.)

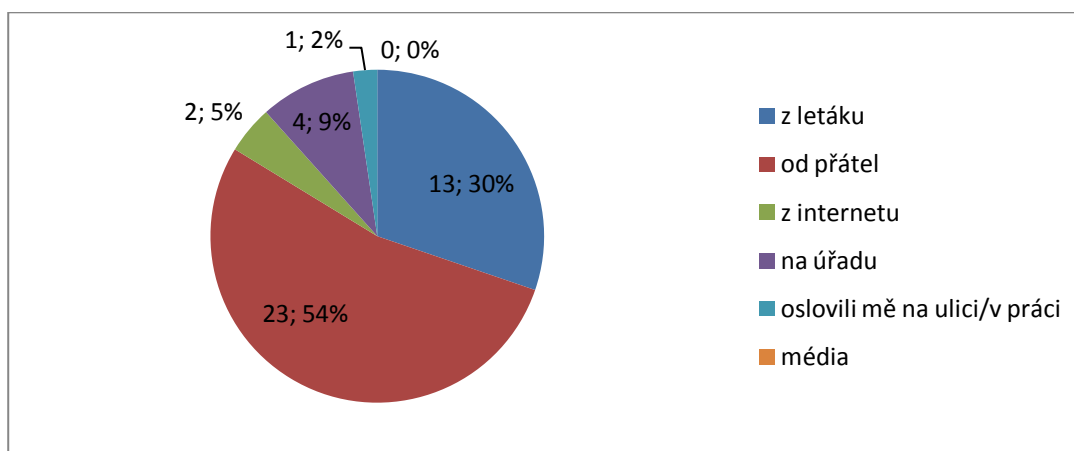
Největším problémem, se kterým se cizinci v Česku setkávají, je hledání práce. Problémy s hledáním práce se odvíjí od jejich pobytového statusu a také neochotou českých zaměstnavatelů zaměstnávat cizince. Stává se, že zaměstnavatelé velmi často neznají podmínky zaměstnávání cizinců, které musí splňovat a v mnoha případech se i jedná o velkou administrativu, kterou zaměstnavatel nechce procházet.

Otázka č. 16. Obrátili jste se s některým problémem na neziskovou organizaci?

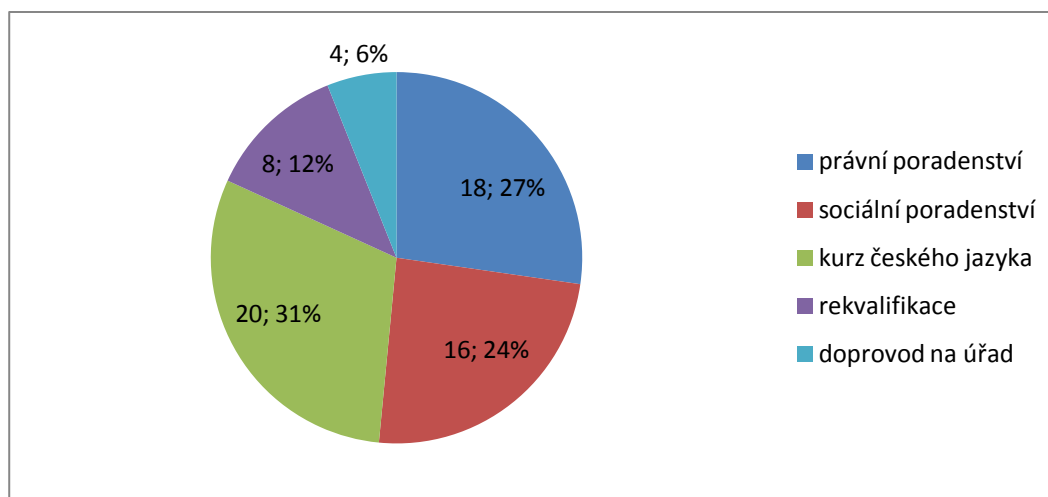
Více jak polovina dotázaných se s problémem obrátila na neziskovou organizaci. Otázkou ale stále zůstává, zda služby neziskových organizací jsou dostatečné.

Otázka č. 17. Odkud jste se o neziskové organizaci dozvěděli?

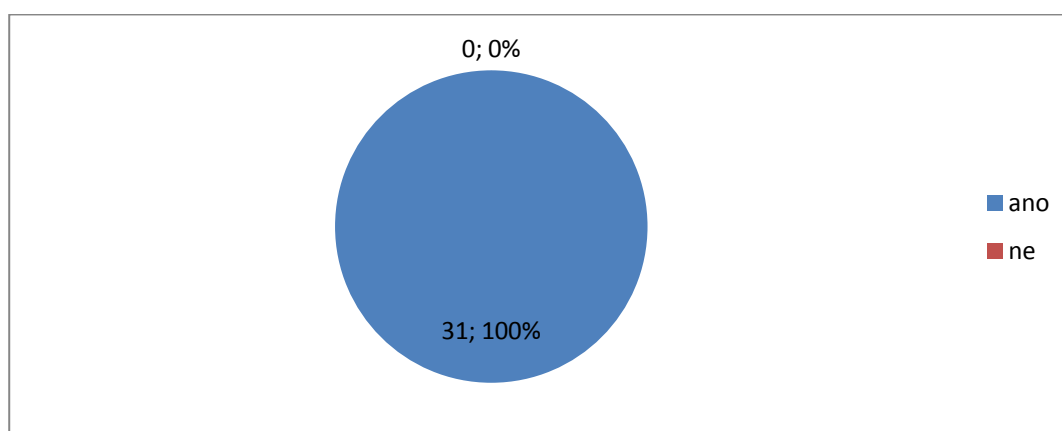
Více jak polovina dotázaných se o organizaci dozvěděla od svých přátel nebo z letáku. Je možno soudit, že cizinci doporučují jednotlivé organizace v případech, kdy se dostanou do situace, kterou neumí sami řešit.

Otázka č. 18. Jakých služeb jste využili? (Můžete zaškrtnout více odpovědí)

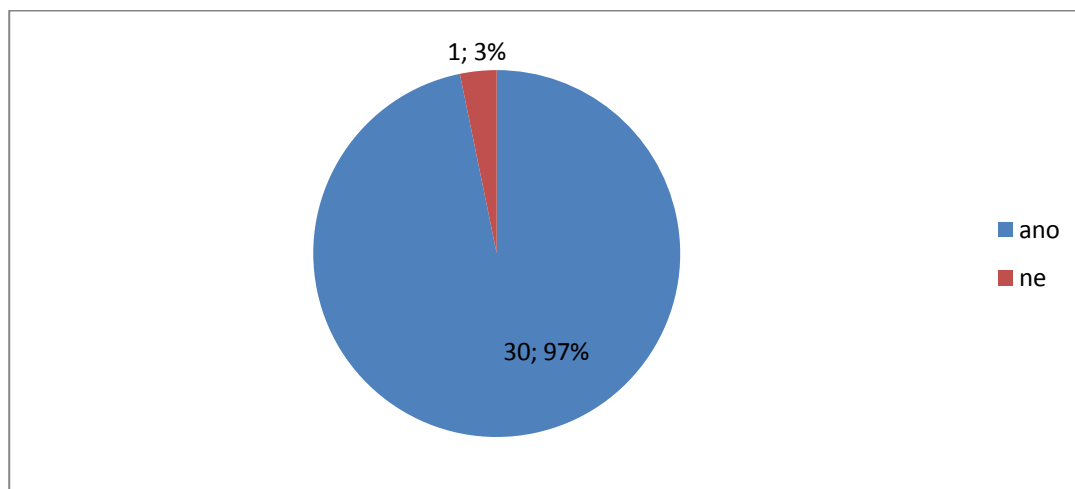
Nejčastějšími poskytnutými službami, které cizinci využili, jsou kurzy českého jazyka a právní poradenství. Z grafu je vidět, že cizinci využili více služeb v organizacích. Z praxe mohu potvrdit, že klient využije časem více služeb. A je zde též možnost, že klienti často navštěvují několik organizací a využívají služby u více organizací najednou.

Otázka č. 19 Byly vám služby poskytnuty zdarma?

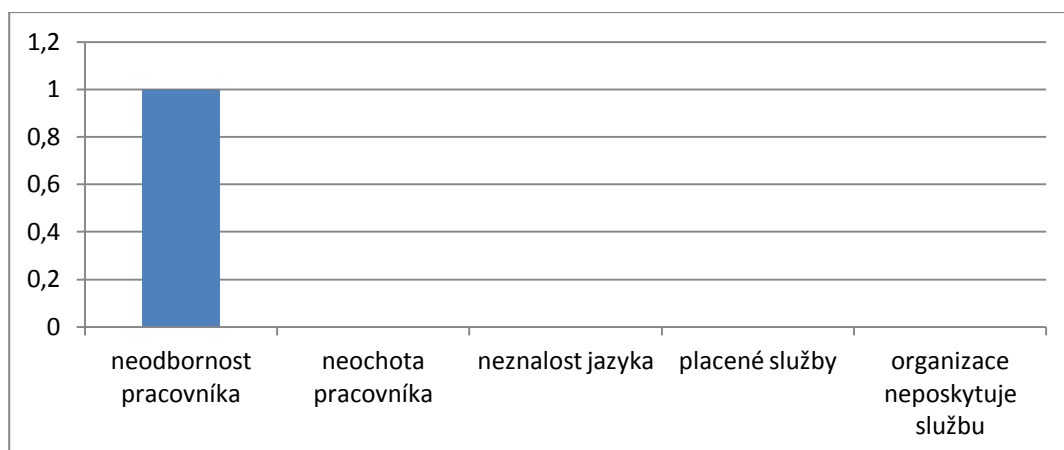
Žádný z respondentů se nesetkal s placenými službami v jednotlivých organizacích.

Otázka č. 20. Byli jste spokojený s poskytnutím pomoci v organizaci?

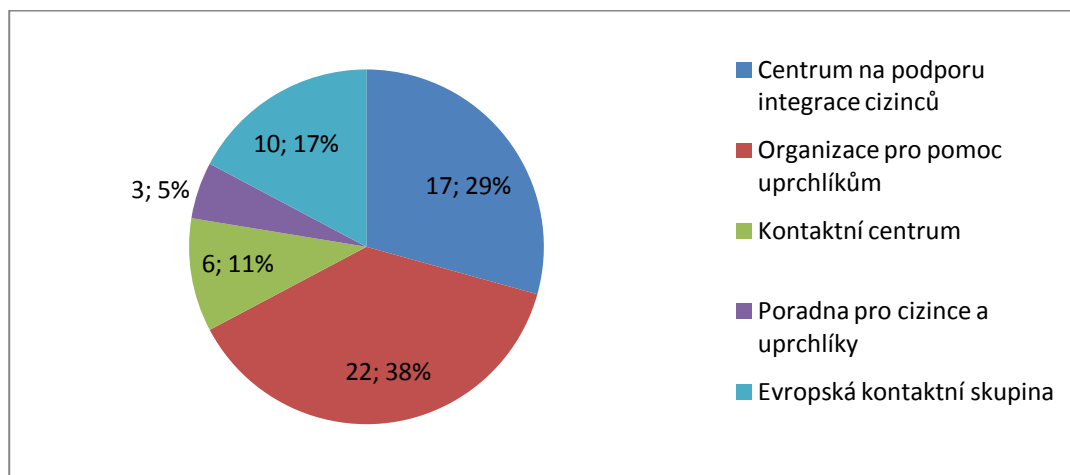
Skoro všichni cizinci byli s poskytnutými službami spokojeni. Jedná se o uspokojivé hodnocení pro neziskové organizace.

Otázka č. 21. Jestliže jste odpověděli ne, kde vidíte problém?

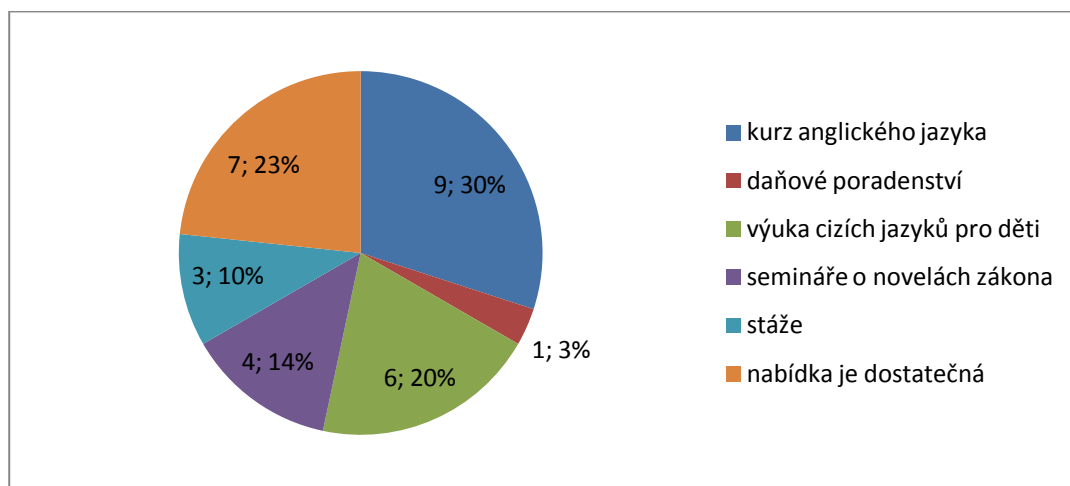
V pouze jediném případě, dotázaný odpověděl, že nebyl spokojen se službou z důvodu neodbornosti pracovníka. I tak tento graf vykazuje velmi uspokojivé výsledky.

Otázka č. 22. Služeb jaké organizace jste využili?

Respondenti se nejčastěji obrací na Centrum na podporu integrace cizinců a na Organizaci pro pomoc uprchlíkům. Zde opět cizinci označili více organizací, jelikož cizinci v mnoha případech zjišťují informace u více zdrojů a využívají kurzy češtiny na několika místech. Je to dáno i službami, které neziskové organizace nabízí na základě daných projektů.

Otázka č. 23. Uvítali byste nějakou novou službu v těchto organizacích? Setkáváte se s nějakým problémem, se kterým si sami neumíte poradit? Pokud ano prosím napište.

Na poslední otázky neodpověděli všichni dotázaní, což je velká škoda, ale jak je vidět z tohoto posledního grafu, cizinci si myslí, že nabídka služeb je dostatečná a jeden ze zájmů o novou službu je výuka cizích jazyků. Bohužel, ale výuka jiného jazyka nespadá dle

Koncepce integrace cizinců mezi integrační problémy a žádná nezisková organizace tedy nemůže získat peníze na tuto službu. Je ale možné zařídit pro jednotlivce dobrovolníka, který by jim s výukou mohl pomáhat ve svém volném čase.

Otázka č. 24. Napadá vás něco, co by se mohlo v České republice zlepšit, urychlit, změnit? Něco, co by vám pomohlo k rychlejší a snadnější integraci do české společnosti?

V této otevřené otázce shrnu jednotlivé odpovědi do bodů, které se vyskytovaly v dotaznících nejčastěji:

- lepší informovanost Čechů, zaměstnavatelů o cizinecké problematice
- snazší přístup k informacím pro cizince – v rámci seminářů
- přátelštější přístup ze stran úředníků a OAMP
- omezení švarcsystému a korupce
- jazyková bariéra na úřadech
- snadnější uplatnění cizinců na trhu práce
- povinnost zúčastnit se kurzů českého jazyka při vstupu do ČR
- vrácení peněz na zaplaceném sociálním pojištění při odjezdu z ČR
- pomoc při hledání práce
- zřízení kontaktního centra, kde se cizinci mohou scházet

Otázka č. 25. V poslední otázce můžete napsat cokoli, co vás v průběhu dotazníku napadlo a chtěli byste to sdělit.

V této otázce se objevily odpovědi, na které jsem se neptala v dotaznících. Díky těmto dalším názorům se nám ukazuje nový náhled do praxe, jak cizinci vnímají situaci v ČR:

- V České republice se někteří cizinci setkali s diskriminací.

- Mnoho cizinců využívá zprostředkovatelů pro získání víza, především při prvním vstupu do ČR.
- Cizinci si přejí zkrátit dobu pro získání trvalého pobytu a občanství.
- Cizinci by rádi docházeli na sociokulturní kurzy, které jim mohou pomoci v lepší integraci do společnosti.
- Cizinci zde mají lepší podmínky pro život a nechtějí se vracet zpět do své země.

6.7.2 ROZHOVORY – VYHODNOCENÍ

Druhou metodou, jak jsem již zmínila výše, byly rozhovory. Použila jsem strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami. I když v Plzni působí pět neziskových organizací, které pracují s cizinci, podařilo se mi zkontaktovat pouze čtyři organizace. V poslední organizaci, bohužel, neměli na rozhovor časový prostor. Pracovníci v organizacích mi dali souhlas s uveřejněním dat.

Rozhovor byl rozdělen do tří částí, první se věnovala představení organizace, druhá byla zaměřená na její služby a poslední byl pohled na integraci ze strany organizace a jednotlivce, se kterým byl rozhovor veden. Nyní bych zde chtěla popsat jednotlivé organizace, jejich názory a zaměření. Pro vyhodnocení budu používat zkratky jednotlivých organizací a to, CPIC = Centrum na podporu cizincům, OPU = Organizace pro pomoc uprchlíkům, EKS = Evropská kontaktní skupina, DCHP = Poradna pro cizince a uprchlíky, Plzeň. V organizacích se mi věnovali pracovníci, kteří pracují v jednotlivých organizacích 1 - 3 roky. Jednalo se o sociální pracovníky a v EKS o administrativní pracovníci.

Popište vaši organizaci, strukturu organizace, jak dlouho působíte v Plzni

Organizace v Plzni působí od roku 2009, 2010. Pouze DCHP již své poradenství dělá od roku 1994. Struktura organizací je různá, v EKS je pouze jeden administrativní pracovník, v OPU je jeden právník a 2 sociální pracovníci a terénní pracovníci, v DCHP 4 sociální pracovníci a v CPIC se nachází dva sociální pracovníci, jeden administrativní pracovník a vedoucí. Samozřejmě i DCHP a CPIC mají své právníky, ale jedná se o externí pracovníky, kteří do organizací dochází jen ve smluvené dny.

Kdo je vaše cílová skupina?

Cílová skupina je dána především projektem, ze kterého je organizace financována. Všechny organizace jsou zaměřené na pomoc cizincům pocházející ze zemí mimo EU a kromě CPIC poskytují své služby i cizincům z EU. Především se jedná o DCHP a EKS.

Jaké národnosti cizinců se na vaši organizaci nejčastěji obrací?

Na stejných odpovědích se shodly tři organizace, a to jmenovitě CPIC, OPU a EKS. Organizace se shodují, že nejvíce se na ně obrací občané Ukrajiny a Ruska. Všechny potvrdily, že se vietnamská komunita stává aktivnější a mající zájem o služby. DO DCHP chodí na poradenství nejvíce klienti z EU a ukrajinští občané jsou až na třetím místě.

Jaké mají nejčastější pobytové statusy?

Tato odpověď kopíruje předchozí otázku, a jak se dalo očekávat, jedná se o cizince s trvalým pobytem, dlouhodobým pobytem za účelem podnikání nebo sloučení s rodinou. U DCHP se jedná v rámci občanů z EU o přechodný pobyt nebo bez pobytu.

Jaké služby poskytuje vaše organizace? Popište. Z čeho jsou financovány? Z čeho je financovaná organizace?

Služby jednotlivých organizací jsou trochu rozdílné. EKS je zaměřená na vzdělávání dospělých, tedy neposkytuje žádné sociální a právní poradenství. Nabízí nízkoprahové kurzy, které jsou zaměřeny na každodenní činnosti a dále nabízí sociopracovní kurzy, kdy se snaží lidem pomoci najít práci a připravují je na osobnostní rozvoj. Veškerá činnost je placená z evropského sociálního fondu OPLZZ.

DCHP nabízí sociální a právní poradenství, doprovody na úřady, nízkoprahové kurzy českého jazyka, bezplatný internet, humanitární pomoc, letní a vánoční slavnost. Donátorem všech služeb je především MPSV, dotace z Magistrátu Plzně, dary a Tříkrálová sbírka.

OPU je zaměřena na právní a sociální poradenství, doprovody na úřady, bezplatný internet, terénní program, kurzy českého jazyka, podnikatelský kurz. Veškeré služby jsou dotovány v rámci OPLZZ, dotací Magistrátu Plzně a Krajského úřadu Plzně.

CPIC nabízí sociální a právní poradenství v ambulantní a terénní formě. Dále vzdělávací semináře, kurzy českého jazyka, sociokurzy, internet, knihovnu. Všechny služby jsou financovány z EIF a tato organizace, jako státní subjekt, nemůže využívat jiné zdroje financování.

Poskytujete vaše služby pro cizince zdarma?

Zde byla jednoznačná odpověď, služby jsou poskytovány zdarma, vyjma kurzů českého jazyka v DCHP, které jsou zpoplatněny 10,-Kč.

Spolupracujete s úřady? S organizacemi? Jakým způsobem?

Organizace, kromě EKS, popisují spolupráci s úřady jako funkční a na dobré úrovni. Jedná se o úřady, které souvisí s pobytovými záležitostmi cizince a jeho obživy. Nejhorší spolupráce je na úřadu práce, přímo na dávkách státní sociální podpory. Pracovníci se zde setkávají s nepříjemnými úřednicemi, jedná se ale především pouze o jednotlivce. Tato situace se vyskytuje i na OAMP, kdy zde pracují lidé, kteří nemají základní znalosti a ani jazykovou vybavenost. EKS, jelikož neposkytuje poradenství, úřady pouze informuje o své činnosti.

Myslíte si, že jsou cizinci spokojeni se službami, které nabízíte? Že k Vám mají dostatečnou důvěru? Že odchází s pocitem dobrého poradenství?

Všechny organizace se shodují, že služby dostatečné nejsou, ale důvěra ze strany cizinců je velká. Toto pracovníci poznávají na základě dlouhodobých klientů a návratnosti jednotlivců na poradenství.

Co pro vás znamená integrace? Jaké jsou dle Vás kroky k úspěšné integraci?

Integraci organizace vnímají jako oboustranný proces začlenění jedince do společnosti. Mezi základní kroky integrace řadí znalost jazyka, legální pobytový status, znalost práv a povinností a v neposlední řadě získání legální práce. Mezi další aspekty se pak řadí ubytování, pojištění a tolerance ze strany majoritní společnosti.

S jakými problémy, dotazy se na Vás cizinci nejčastěji obrací? V čem spatřujete možná úskalí integrace cizinců? Obrací se na Vás klienti se žádostmi, se kterými jim nemůžete pomoci? (např. pomohla by změna zákona, dodržování zákona atd.)

Na CPIC se nejčastěji obrací lidé s pobytovými problémy, jelikož organizace je především založena na pomoc s těmito věcmi. V OPU se k těmto problémům řadí i úskalí, která se týkají získání práce a dávek státní sociální podpory. V EKS se jedná především o otázky týkající se témat jednotlivých kurzů. Tedy především s hledáním vhodného zaměstnání. I DCHP pomáhá se všemi náležitostmi, které se týkají pobytů a sociálního začlenění do společnosti.

Vidíte nějaké možné řešení této situace?

Organizace se shodují ve zbytečné byrokracii při získávání pracovních povolení, je potřeba zmírnit administrativu. Dále se jedná o zrušení Metodických pokynů vydaných Ministerstvem práce a sociálních věcí, kdy úřady práce na základě pokynů nevydávají pracovní povolení, a cizinec je nucen vstoupit do švarcsystému s podnikatelským vízem. Dalším řešením je dodržování veškerých lhůt, jelikož jednotlivá rozhodnutí jsou důležitá pro další rozhodnutí na jiném úřadu.

Myslíte si, že jsou Vaše služby dostatečné pro integraci cizinců?

Ani jedna z dotázaných neziskových organizací si nemyslí, že by služby pro cizince byly dostatečné. CPIC by zavedl povinnost sociokulturních kurzů, OPU tvrdí, že nejsou dostatečné finanční prostředky na další služby a EKS se na integraci dívá z pohledu cizince, kdy tvrdí, že když cizinec nebude chtít se integrovat, tak se nikdy neintegruje, je to závislé na každém jedinci a ne na organizacích a jejich službách.

Napadá vás nějaký nový typ služby, který by cizinci rádi využili?

Nový typ služby, který zde chybí dle OPU, CPIC a EKS je komunitní centrum, kde by cizinci mohli trávit svůj volný čas. EKS a OPU by zavedly určité kurzy cizích jazyků a mateřského jazyka pro děti cizinců a DCHP by uvítala krizové centrum, kde by se cizinci mohli ubytovat v případě, že by neměli, kde bydlet.

Napadá Vás něco, co by se mohlo v České republice vylepšit, změnit ve vztahu k cizinecké problematice nebo k integraci?

Na této otázce se shodují všichni pracovníci organizací, kdy upozorňují na vady v zákonech, nemožnost získávání pracovního povolení, nedodržování lhůt a v neposlední řadě by se mělo bojovat s problematikou komerčních pojišťoven.

6.7.3 KAZUISTIKY

Pro napsání kazuistik jsem vybrala tři cizince, jejichž jména jsou pozměněna. Jedná se o klienty z neziskové organizace, ve které pracuji.

Kazuistika 1: Ludmila, 32 let, Ukrajina, trvalý pobyt, v ČR žije 6 let

Paní Ludmila pochází z chudé rodiny, na Ukrajině vystudovala střední odbornou školu – všeobecný obor. Po škole se přihlásila na vysokou školu, ale jelikož byla škola zpoplatněná, musela se Ludmila vrátit zpět domů, na vesnici. Zde se začala učit na kadeřnici, kterou se pak oficiálně stala na dobu 9-ti let. Ludmila je velmi cílevědomá, chce být ve všem nejlepší a tak se vypracovala na nejlepší kadeřnici v okolí. V té době si našla přítele z Izraele a rozhodla se za ním odstěhovat. Bohužel, byl velký problém dostat vízum z Ukrajiny a tak se rozhodla získat pobyt v České republice a následně cestovat do Izraele. Vypravila se tedy na návštěvu za svou sestrou, která již žila v ČR. Po třech měsících se jí zde zalíbilo. Neměla ale povolení k pobytu a tak se musela vrátit na Ukrajinu. Sestra následně zařídila přes zprostředkovatele vízum a pracovní povolení a Ludmila se po půl roce vrátila do Čech a měla spoustu plánů na cestování nejen po Evropě.

V České republice pracovala pět let jako dělnice, operátor linky apod. První pracovní povolení měla na 3 roky (2009) u ukrajinské agentury práce. V roce 2009 přišla první vlna zpřísnování vydávání povolení k zaměstnání a začalo se přecházet na podnikatelská víza. Obávala se, že nezíská povolení od úřadu práce a tak si zařídila živnostenský list. K této změně pobytu využila služeb zprostředkovatele. Veškeré formuláře a potřebné dokumenty jí zařídil na plnou moc. Ludmila zaplatila za tyto služby 15 000,-. Na zprostředkovatele se obrátila z důvodu, že radši chodila do práce a neuměla dobře česky. Po několika měsících se jí vrátily zpět veškeré dokumenty. Jelikož se v té době stěhovala, šla si přehlásit adresu na úřady a zjistila, že je odhlášená ze sociálního pojištění. Chtěla si vše doplatit, ale referentka jí nechtěla vyjít vstříc, při jednání byla velmi nepřijemná. Ludmila se domnívá, že pracovnice toto dělaly účelně, jelikož když cizinec neměl zaplacené pojistné, tak měl pak problém prodloužit pobyt. Další dva roky pracovala jako podnikatelka ve švarcsystému v české firmě přes českou agenturu práce.

Na začátku bydlela Ludmila u sestry v podnájmu, později si našla vlastní podnájem. Zdravotní pojištění měla při pracovním povolení u VZP, vztahovaly se na ní stejné

podmínky jako na občana ČR. Dva roky, které strávila na podnikatelském vízu, musela mít komerční pojištění, kdy za celou dobu nenavštívila lékaře, jelikož se bála platby, kterou by musela zaplatit za ošetření.

S českým jazykem větší problém neměla, snažila se dorozumět všemi jazyky, které znala. Češtinu se učila sama v práci, v komunikaci s Čechy. Chtěla, aby jí Češi opravovali chyby. Hned na začátku si udělala autoškolu. V té době ještě česky moc neuměla, ale snažila se a nevzdávala to. Dle Ludmily není neznalost jazyka bariéra. Tvrdí, že když člověk něco chce, tak si zatím má jít a dosáhnout svého cíle.

Po pěti letech si zažádala o trvalý pobyt, který získala na začátku dubna 2012. Hned si pozastavila živnost a přihlásila se do VZP. Jelikož ji nikdo neupozornil, že si nyní musí platit zdravotní pojištění, když nebude přihlášená v evidenci na úřadu práce, naskočil Ludmile dluh na zdravotním pojištění.

Na úřadu práce ji během prvních 5 měsíců nic nenabídli. Díky neziskové organizaci se zúčastnila rekvalifikačního a podnikatelského kurzu. Využila služeb právního a sociálního poradenství a nyní dochází na kurz českého jazyka. Tento rok získala rekvalifikační kurz od úřadu práce – manikúra. Úřad práce ji stále nutí do podnikání, s tím že jí přislíbil i možnost získat finanční příspěvek na založení živnosti. Ludmila by velmi ráda otevřela své vlastní kadeřnictví, ale ani po získání finanční podpory, nemá dostatečné prostředky pro založení živnosti.

Do budoucna si chce v ČR najít manžela a založit rodinu, jelikož je zde lepší život než na Ukrajině. Za čtyři roky by chtěla získat české občanství a zajistit lepší budoucnost pro své děti. Je připravená na to, že musí bojovat, pracovat a je smířená s tím, že život v ČR není jednoduchý.

Kazuistika 2: Roman, 43let, Ukrajina, trvalý pobyt, v ČR žije 9 let

Pan Roman pochází z Ukrajiny, po střední škole začal studovat vysokou školu technického směru. V té době na Ukrajině byla povinná vojenská služba a Roman musel mezi studiem nastoupit na vojnu. Pan Roman se během vojny dostal k tajným dokumentům a byl donucen podepsat list, kterým se zavázal, že po vojně nevycestuje. Na

základě toho mu byl odebrán cestovní pas. V roce, kdy Roman odcházel z vojny, proběhla první vlna pracovní migrace do zahraničí. Romanovi tehdy ale nezbylo nic jiného než jít pracovat k policii a následně k bezpečnostní službě. Na konci devadesátých let, kdy skončilo dle slov Romana nejhorší období vykořisťování lidí ze strany státu, se Roman rozvedl a přemýšlel, co dál. V té době byla Romanova matka u své dcery v České republice. V Česku se jí zalíbilo a řekla mu, že se v České republice žije „docela slušně“. Jelikož se rušila vysoká škola, na které měl přerušené studium, v roce 2000 úspěšně dokončil vysokou školu.

Nyní nic nebránilo k tomu, aby Roman opustil Ukrajinu. Zkontaktoval svou sestru, která již žila několik let v zahraničí a ta přes klienta zařídila pracovní povolení pro odborníka, na základě kterého se získal pobyt. Jelikož to bylo v době, kdy Česko zasáhly povodně, bylo jednoduché povolení získat, jelikož Česká republika potřebovala levnou pracovní sílu.

Pan Roman tedy začal pracovat jako odborník na CNC stroje v jedné české firmě, kde pracovalo 50% Ukrajinců. V této době neexistovaly neziskové organizace a tak Roman neměl možnost chodit na kurzy českého jazyka. Naučil se tedy jazyk sám, kdy byl nucen jednat s Čechy. Jelikož se chtěl více vzdělávat a získat lepší pracovní místo, opustil tuto firmu po třech letech a aby mohl zůstat v České republice, musel si Roman zřídit živnost a získat tak dlouhodobý pobyt za účelem podnikání. Výhodu Roman spatřoval v tom, že v té době se nikdo nezajímal o švarcsystém a tento pobyt byl získáván rovnou na dva roky, což pracovní povolení bylo pouze na 8 měsíců.

Práci si hledal vždy přes své známé z Ukrajiny, ale vždy pracoval pod českými firmami, jelikož jim věřil po finanční stránce. Prodlužování pobytu si Roman zařizoval na OAMP sám. Při příchodu do ČR Roman bydlel u své sestry, která bydlela v podnájmu s dalšími 6 ženami. Po nějaké době se přestěhoval do svého podnájmu, kde měl jednoho spolubydličího. Toto vnímá jako štěstí, protože ze zkušenosti si byl vědom, že pokud volá cizinec na nabídky inzerátů, většina Čechů hned říká ne.

Po odchodu ze zaměstnání byl donucen českými zákony sjednat si zdravotní pojištění. Pan Roman se snažil domluvit s VZP na pojištění, ale ta mu nemohla nic nabídnout. Zařídil si tedy ukrajinské, které stálo 2000,- na dva roky, byl si vědom, že

v případě lékařské potřeby nikdy nebude v ČR ošetřen a tak s veškerými zdravotními problémy odjížděl na Ukrajinu, kde si pacient musí hradit veškerou péči, léky sám.

Po 4 letech v České republice se začal Roman zajímat o podmínky získání trvalého pobytu. Některé informace získal na Cizinecké policii, ale i tak se rozhodl navštívit neziskovou organizaci, která pomáhala cizincům. Zapojil se kurzu českého jazyka a absolvoval stáž, kterou měl v obdobné firmě, ve které dřív pracoval. Pan Roman tvrdí, že tyto kurzy mu nijak nepomohly, jednalo se spíše o morální podporu.

Po získání trvalého pobytu a doložení finančních prostředků si mohl vzít hypotéku a koupit si vlastní byt a nebýt tak závislý na ostatních. Chtěl se více zapojit do společnosti a tak pozastavil živnostenské oprávnění a přihlásil se do evidence uchazečů na úřad práce, kde doufal, že by mohl nyní získat práci jako zaměstnanec v české firmě. Hned na první schůzce mu ale referentka naznačila, že žádnou práci jako cizinec nedostane. Po pěti měsících byl beztak donucen navrátit se k „podnikání“ a obrátit se znova na klienty.

Roman vzpomíná, že referentky se na úřadech chovaly neeticky. Protože má Roman vysoký přízvuk, hned ho posílaly pryč a tvrdily, že mu nerozumí. Pan Roman se ale nikdy nenechal odbýt a vždy si vše dokázal zařídit.

Jeho život v České republice vnímá jako „na houpačce“, jednou nahoře a jednou dole. Poslední půlrok Roman pracuje pod českou firmou jako stavební dělník v Německu. Odvádí zdravotní a sociální pojištění a na důchod si dává peníze stranou. Nelíbí se mu, že cizinci musí odvádět pojištění na důchod v případě, kdy nemají trvalý pobyt a ani nemají jistotu, že se jim tyto peníze v důchodu vrátí zpět. Stále pracuje jako živnostník. Své plány do budoucna Roman vidí tak, že by sem rád pozval přítelkyni z Ukrajiny, se kterou by mohl žít a v příštím roce se do ČR přestěhuje jeho syn, který by rád studoval VŠ. V příštím roce by si rád zažádal o státní občanství a získal by tím alespoň minimální jistotu nároku na důchod. Nyní totiž Česká republika nemá s Ukrajinou a nezapočítávají se mu tedy odpracované roky. V případě, že by musel odejít zpět na Ukrajinu, odvedl českému státu statisíce a nikdy se mu tyto peníze nevrátí. Rád by si našetřil peníze na důchod a za deset let by rád získal zaměstnání jako zaměstnanec.

Co se týká vztahu k české majoritě, nelíbí se mu, že Češi při komunikaci mu začínají hned tykat a stále mu vytýkají okolnosti, které proběhly v roce 1968. Dále Češi vnímají

Ukrajince jako levnou pracovní sílu a snaží se jim rozkazovat, nemají k nim úctu a chovají se k nim jako k lidem, kteří sem přijeli za prací a dělají si z nich své sluhy.

Kazuistika 3:Natalie, 34 let, azyl, Sýrie, v ČR žije 10 let

Paní Natalie pochází ze Sýrie, ze které odešla z důvodu politického pronásledování se svoji 5letou dcerou. V roce 2003 se dostala na letiště v Praze, kde byla zkontrolována policií a následně zadržena, jelikož neměla u sebe žádné doklady. Ještě ten den prošla výslechem, který trval 4 hodiny. Na druhý den na letiště přišli lidé z neziskové organizace, kteří zde měli poradenství. Tito lidé ji doporučili, aby si podala žádost o azyl. Paní Natalie je poslechla. Následně byla převezena do Pobytového střediska do Kostelce nad Orlicí. Vzpomíná, že začátek v pobytovém středisku byl hrůzný. Neznala jazyk, který by byl společný pro komunikaci s ostatními ubytovanými, a cítila se, jak kdyby byla zavřená. Ve středisku začala docházet na kurzy českého jazyka. I sem dojížděli pracovníci z neziskové organizace a Natalie tak věděla, v jaké situaci se nyní nachází. Ještě ale netušila, jak dlouho bude muset s dcerou strávit na tomto místě. Jelikož byla v České republice sama, neměla kam odejít. Neměla žádné peníze, práci a neznala jazyk. Jediné, co jí tedy zbývalo, bylo čekat na rozhodnutí v pobytovém středisku. Paní Natalie měla štěstí a rozhodnutí o udělení azylu pro sebe a dceru získala po 18 měsících. Následně se tedy musela přestěhovat do Integračního střediska v Jaroměři. Již znala alespoň trochu český jazyk a chtěla se osamostatnit, ale stále neměla kam jít. Pobírala dávky hmotné nouze, ale i když měla zajištěné ubytování, s penězi jen tak vyšla. Po roce a půl strávených v integračním středisku byla nucena odejít do soukromí. Paní Natalie byla zapojena do státního integračního programu a získala byt v Plzni. Hned po nastěhování si Natalie musela zařídit příspěvek na bydlení, dávky hmotné nouze a evidovala se na úřadu práce jako uchazečka o zaměstnání. Po půl roce hledání evidence na ÚP, kdy za celou dobu nedostala ani jednu nabídku práce, začala hledat práci sama. Po nějaké době, kdy docházela na kurzy českého jazyka a poznala jiné cizince žijící v Plzni, se obrátila o pomoc s hledáním práce na klienta. Jelikož Natalie měla malou dceru, chodila do práce pouze brigádně a jen tehdy, když byla dcera ve škole.

Když paní Natalii přišlo první vyúčtování za energie, zhrozila se, jelikož dlužila 20 000,-. Hned tuto situaci šla řešit s bytovým odborem, který ji s prosbou o jiný byt vyhodil. Stalo se, že Natalie byla nastěhovaná do integračního bytu, který není zrekonstruovaný a je tedy potřeba vyměnit okna a zateplit ho. Jedná se o mnoho metrů byt s vysokými stropy. Již tenkrát si musela na doplatek vzít půjčku. Chtěla svou situaci řešit a tak si zažádala o sociální bydlení. Ještě stále je v pořadníku. Nikdo s ní její situaci ohledně bydlení neřeší a paní Natalie každý rok doplácí vysoké částky na energiích, i když se snaží co nejvíce spořit. Bojí se odejít do jiného bydlení, protože v současné době chodí pouze na brigády přes ukrajinské klienty a nikdy neví, kdy bude bez práce a nebude moci zaplatit nájem. Každý rok si půjčuje od známých peníze na doplacení dluhů, pobírá dávky hmotné nouze a příspěvek na bydlení a každý měsíc se s těmito penězi snaží vyjít.

Paní Natalie se celý život v České republice nachází ve stejné situaci a neví, jak se z ní má dostat. První problém je ubytování, kdy by si přála mít byt, který by měl nižší nájem, a nehrozilo by jí vystěhování. Druhý bod je život na dávkách hmotné nouze, kdy se Natalie snaží najít lepší práci, ale jelikož je matka samoživitelka, je to nemožné. Dále ji trápí dluhy, které má kvůli bydlení a nedostatku příjmu a v neposlední řadě ji trápí její dcera, které nemůže poskytnout veškeré zázemí, které děti v jejích letech mají.

Na těchto kazuistikách je možno vidět, že pracující migranti se do České republiky dostávají především přes zprostředkovatele. S bydlením jim většinou pomáhají známí a rodina. Najít práci v České republice je též problém. Proto se obrací na Ukrajince, kteří je dohazují v rámci švarcsystému do různých firem. Jazykovou bariéru překonali sami, později se zapojili do kurzů českého jazyka, aby si češtinu zdokonalili. V prvních dvou kazuistikách je naznačen problém týkající se lékařské péče. I když zde cizinci mají komerční pojištění, bojí se chodit k lékařům, protože by následně mohli platit vysoké poplatky za ošetření. V poslední kazuistice je příběh azylantky, která spadá do veřejného pojištění a hned po získání statusu azylant, mohla být v evidenci na úřadu práce. Český jazyk se naučila už v integračních střediscích. Největším problémem ale bylo sehnat práci a mít dostatečný příjem. Tito cizinci řeší stejné životní situace jako čeští občané, ale s přívlastkem, že oni mají nárok na práci a podporu až v poslední řadě.

6.8 VYHODNOCENÍ A DOPORUČENÍ DO PRAXE

Nyní bych chtěla na základě výzkumu potvrdit nebo vyvrátit mé předpoklady a dílčí cíle, které jsem stanovila na začátku výzkumu. Prvně bych se věnovala předpokladům, které měly potvrdit dotazníky předané cizincům pocházející ze zemí mimo EU.

Předpoklad 1: Více jak 50% dotázaných pracuje ve švarcsystému.

Z dotazníků mi vyšlo, že 46% respondentů jsou nyní bez práce nebo jsou na mateřské dovolené. 20% pracuje na hlavní pracovní poměr, 17 % pracuje přes agenturu práce, 6% podniká a 4% jsou členové družstev. Potvrzuje se mi, že 4% oslovených jsou zaměstnání ve švarcsystému. Tato čísla ale reálně neodpovídají podílu pracujících ve švarcsystému, jelikož z mé profesní praxe je známo, že cizinci „podnikají“ na základě živnostenských oprávnění, dále sem můžou spadat i lidé, kteří zaškrtnuli práci přes agentury, kdy je možno, že cizinec pracuje přes ukrajinskou nebo vietnamskou agenturu. V neposlední řadě i ženy na mateřské dovolené velmi často dochází do práce nebo tuto skutečnost tvrdí, jelikož by jinak nesplňovaly účel pobytu podnikání. Z vyhodnocených dotazníků ale toto není možné poznat, jelikož každý cizinec své pracovní uplatnění nazývá jinak a málokdo přiznává, že má nelegální zaměstnání. Osobně se domnívám, že kdybych analyzovala jednotlivé dotazníky více do hloubky a jednala s každým dotázaným osobně, vyšly by výsledky jinak. V tomto dotazníku se mi ale mé tvrzení nepotvrdilo.

Předpoklad 2: Méně jak 20% dotázaných pracuje na hlavní pracovní poměr.

Předpoklad 2 se mi též nepotvrdil. Z dotazníku mi vyšlo, že přesně 20% respondentů má hlavní pracovní poměr. Podíváme-li se ale na % trvalého pobytu, azylu, přechodných pobytu, je 20% velmi málo. Všichni tito cizinci by mohli pracovat na hlavní pracovní poměr, ale bohužel tomu tak není. Podíváme-li se na graf o výkonu činnosti, je zřejmé, že tito lidé pracují především na nižších pracovních pozicích.

Předpoklad 3: Více jak 70% cizinců využilo kurzy českého jazyka v neziskové organizaci.

Ani tento předpoklad se mi nepotvrdil. Z dotazníků mi vyšlo, že kurzy využilo 63%, což není tak velký rozdíl. Jak potvrdily kazuistiky, migrující cizinci za prací se většinou učí

češtinu přímo v práci a až po dosažení vyšší úrovně se obrací na neziskové organizace se zájmem o kurz čj.

Předpoklad 4: Více jak 50% dotázaných využilo právní poradenství v neziskové organizaci.

Na právní poradenství se dle dotazníků obrátilo pouhých 27% dotázaných. Jelikož jsou počítány i osoby, které se na neziskové organizace nikdy neobrátily, je toto číslo nízké. V případě, že bychom graf vyhodnotili pouze s dotázanými, kteří navštívili organizace, dostali bychom se přes 50%.

Předpoklad 5: 70% cizinců se o neziskové organizaci dozvědělo od přátel.

Tento předpoklad je potvrzen pouze z 54%. I tak je % vysoké a lze předpokládat, že cizinci se na jednotlivé organizace obrací na doporučení svých přátel.

Předpoklad 6: V Plzeňském kraji chybí služba, kterou by cizinci chtěli využívat.

Z dotazníků 77% dotázaných odpovědělo, že by mělo zájem o novou službu, týká se to především kurzů anglického jazyka, výuka jazyků pro děti, semináře týkající se změn v zákonech, daňové poradenství a možnost zapojení cizinců na stáže.

Předpoklad 7: Největším integračním problémem pro cizince je sehnat práci.

33% dotázaných tento předpoklad potvrdili, jedná se o třetinu dotázaných, což zabírá v rámci tak malého výzkumného vzorku velmi významný podíl.

Cílem mého výzkumu bylo najít úskalí integračního procesu, najít nejčastější integrační problémy a porovnat pohledy organizací a cizinců. V závěrečném shrnutí odpovím i na dílčí otázky, které byly položeny před začátkem výzkumu.

Z výzkumu vyplývá, že v Plzeňském kraji je dostatek služeb pro cizince, některé neziskové organizace dojíždí i do větších měst. Služby neziskových organizací jsou z pohledu cizinců, ale i z pohledu organizací, bohužel, nedostatečné. Cizinci se v neziskových organizacích především obrací na právní poradenství a využívají kurzy českého jazyka. Cizinci mají zájem o další vzdělávání. Jsou si vědomi, že je potřeba pro získání lepší práce, znalost anglického jazyka. Dále mají velký zájem o služby pro děti, především o doučování. V Plzni se nachází pouze jedna nezisková organizace, která se

zabývá doučováním dětí cizinců, ale tato organizace nespadá do mého výzkumného vzorku. Neziskové organizace se domnívají, že by se zde mělo zřídit komunitní centrum, kde by cizinci mohli trávit svůj volný čas. Dalším nápadem je zřízení krizového centra a doučování dětí. Domnívám se, že zřízení krizového centra není potřebné, jelikož cizinec má většinou známé, na které se v případě nutnosti o ubytování může obrátit.

Z pohledu cizince je největším problémem najít práci. Neziskové organizace ale vnímají největším integračním problémem znalost českého jazyka, získání legálního pobytu, splňování podmínek pobytu a znalost jejich práv a povinností. Jak jsem napsala již výše a vyplývá to i z kazuistik, cizinec si dokáže najít práci a pracovat, aniž by znal český jazyk. Rozdílné názory jsou dány tím, že organizace chtějí, aby měl cizinec veškeré papíry a doklady v pořádku, aby měl legální práci a snažil se sám o integraci do společnosti. Cizinci, kteří ale přicházejí za snem vydělat si peníze a vrátit se zpátky do své země nebo zajistit zbytek rodiny ve své zemi, zajímá pouze výdělek, který získají především díky švarcsystému a vyhledáváním práce přes své krajany.

Mezi integrační problémy, které lze zmírnit, je zrušení Metodických pokynů MPSV a možnost zaměstnat cizince na hlavní pracovní poměr. K tomu se řadí i zbytečná byrokracie, která se týká získání pracovního povolení, kdy zaměstnavatelé tuto možnost radši předem vzdají, než aby museli obíhat několik měsíců úřady práce a vyplňovat několik formulářů. V druhém případě je nutno ze stran úřadů dodržování zákonných lhůt, kdy díky nerozhodnutým pobytům, dávkám apod. se cizinci dostávají do situací, kdy ztrácí veškerou motivaci k zapojení se do společnosti a zůstávají tak na okraji společnosti, kde tiše čekají na svá rozhodnutí. I z dotazníků je vidět, že cizinci cítí jako největší problém získání práce, získání pracovního povolení, komunikace s úřady a znalost českého jazyka.

Na základě vyhodnocení dat soudím, že největší úskalí v integraci je získání legální práce, dodržování zákonných lhůt, omezení metodických pokynů a podpora vzdělávání dospělých, ale i dětí. Z těchto jednotlivých bodů se pokusím sestavit nějaká opatření. Aby cizinec získal legální práci u českého zaměstnavatele, která by i odpovídala jeho vzdělání, je potřeba, aby samotní zaměstnavatelé měli o tyto lidi zájem. Jeví se mi dva důvody, kvůli kterým Češi nechtějí zaměstnat cizince a to je opět zmiňovaná byrokracie při získání pracovního povolení a za druhé se jedná i o předsudky a xenofobii, kdy cizinci nejsou

nabírání již z principu. Myslím, že v situaci první není možno udělat více, než udělalo Konsorcium nevládních neziskových organizací pracujících s migranty v ČR, které již uskutečnilo několik kroků pro zmírnění těchto metodických pokynů. V druhém případě bych zavedla systém získání stáží u jednotlivých zaměstnavatelů, kde by zaměstnavatel mohl poznat cizince, jeho práci i odborné znalosti. Možná by to mohlo zpřístupnit snadnější cestu k majoritní společnosti a zmírnit předsudky Čechů na cizince.

Z výzkumu vyplývá, že zájem cizinců o další vzdělání, ať už se jedná o zdokonalení českého jazyka, získání znalostí anglického jazyka, dosažení další kvalifikace, získání nostrifikace diplomu a doučování dětí cizinců, je velmi vysoká. Jak ale vyplývá z Koncepce integrace cizinců, podporována je pouze znalost českého jazyka. Důsledkem toho je, že organizace nemohou získat finanční dotace na podporu vzdělávání osob anglického nebo jiného jazyka. Opatřením ze stran organizací může být pouze vyhledávání dobrovolníků, kteří by cizinci s tímto jazykem pomohli. Dotací, které by byly poskytnuty na vzdělávání dětí cizinců, je též málo. Opět tato podpora stojí především na dobrovolnické činnosti studentů. Stát by si měl uvědomit, že generace dětí, kteří zde vyrůstají, chce získat stejné vzdělání a mít stejné možnosti jako české děti. V mnoha případech se ale stává, že rodiče své děti přiváží do ČR až po několika letech, kdy je pro dítě velmi těžký nástup do školy v cizím prostředí a s cizím jazykem. Myslím, že by možnost založení kurzů pro děti mohlo usnadnit příchod dítěte do českých škol, podporovaly by i učitelky, které mají tyto děti ve třídách, a samotné dítě by se snadněji mohlo zapojit do společnosti. Vždyť i tato generace dětí cizinců jsou lidé, kteří zde jednou budou chtít studovat, pracovat a budou odvádět veškeré odvody do systému. Pro pracující migranty bych zavedla povinnost docházení na sociokulturní kurzy a min. znalost českého jazyka při každém prodloužení pobytu. Souhlasím s názorem, že je potřeba i tyto znalosti o České republice mít, jestliže cizinec chce pobývat na našem území.

Doporučení na dodržování zákonných lhůt nemám. Z praxe mohu potvrdit, že ani psaní stížností na jednotlivé úřady, urgování referentek, anebo psaní stížností na nečinnost OAMP nepomáhá a úřady stále porušují zákonné lhůty.

ZÁVĚR

Jak jsem již zmínila v úvodu, téma práce jsem si vybrala z důvodu mého působení v neziskové organizaci, která pomáhá cizincům. Chtěla jsem popsat integrační problémy, se kterými se cizinci potkávají a jaké situace musí každodenně řešit.

Problém jsem pojala ze sociálního hlediska a věnovala se základním životním situacím, jako je práce, ubytování, získání dávek státní sociální podpory, zdravotní pojištění a péče a znalost jazyka. Krátce jsem nastínila problematiku získávání pobytových víz, dokazování finančních prostředků a získání státního občanství ČR.

Jako pracovník neziskové organizace se denně setkávám s problémy cizinců a využíváním klientských systémů. O této problematice se velice málo mluví a její medializace je též minimální. I když se jako pracovníci snažíme bojovat proti těmto věcem, v mnoha případech si musím připustit, že cizinec v rámci zákonných podmínek, je donucen se obrátit na klienta. Někdo může namítnout, že má cizinec odejít, když tu pro něho není práce, ale to neznamená vyřešení situace. Pokud by si cizinec nedokázal najít práci ani přes švarcsystém, mohlo by se tvrdit, že práce v České republice není. Ale ono je to úplně naopak, každý cizinec, který se obrátí na zprostředkovatele, práci získá během pár dní. Jak je tedy potom možné, že nelegální cestou se práce sehnat dá a legální, ne? Jak je možné, že na úřadu práce je tak vysoká nezaměstnanost?

Tato práce by měla ukázat pohled na migranta, který řeší stejné problémy jako český občan, ale má je ztížené jazykovou bariérou, předsudky českých občanů, neznalostí práv a zákonů jednotlivých úředníků a v mnoha případech i házením klacků pod nohy ze strany majority.

Dále jsem se snažila poukázat na jednotlivé absurdity dané českými zákony, jako jsou např. povinnost mít komerční zdravotní pojištění pro získání pobytu na území, ale zákon už neřeší, že pojišťovny nemají povinnost cizince pojistit, takže člověk s nemocí nebo osoba staršího věku nikdy pojištění získat nemůže. Dále komerční pojištění, které nehradí skoro žádnou lékařskou péči a při porodu nemusí být proplacena péče o dítě a dítě se již narozením stává dlužníkem. Mezi další situace řadím vyplnění formulářů pro získání dávek SSP, kde se ptají na ošetřujícího lékaře, na zájmovou činnost, na školní zařízení, která děti navštěvují apod. Na základě jakého zákona je nutno doložit tyto osobní

údaje pro získání dávek? Proč tyto informace je potřebné mít pouze od cizinců? A nejsou náhodou tyto pokyny v rozporu se zákonem?

Práce měla nastínit cizineckou problematiku, cílem bylo řešení a zlepšování této situace. Pokud ale stát nepodnikne základní kroky, které by vedly k integraci cizinců, vždy zde bude rozpor mezi majoritou a minoritou z důvodů neznalosti české společnosti o problémech cizinců, kterými musí cizinec projít, aby zde měl legální pobyt. Je potřeba se zamyslet i nad situacemi, kdy stát potřeboval levnou pracovní sílu a nechal přijít do České republiky několik deseti tisícovek cizinců, kteří byli vhodní pouze na práci, a nepřemýšlel nad tím, že tito cizinci zde již budou chtít zůstat, jelikož zde mají lepší pracovní podmínky a větší možnosti než ve své zemi. Je etické nyní tyto cizince nutit k odchodu? Dělá stát správné kroky z pohledu morální stránky?

Na tyto a další otázky je těžké odpovědět. Je nutno je ale říci nahlas a hledat společná řešení pro zlepšení situace ve státě. Vždyť samotná integrace může být pro český stát i přínosem.

SEZNAM LITERATURY

BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2005, 308 s. ISBN 80-210-3875-6.

Drbohlav, Dušan in WALLACE, Claire a Dariusz STOLA. Patterns of migration in Central Europe: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. 1. vyd. New York, N.Y.: Palgrave, 2001, xix, 301 p. ISBN 03-338-0152-0.

DRBOHLAV, Dušan. Prognóza vývoje migrační situace v České republice ve vztahu k problematice cizinců. In Národní kulatý stůl na téma vztahy mezi komunitami a integrace cizinců. Praha: Ministerstvo vnitra 1998.

GAVORA, Peter. Výzkumné metody v pedagogice: příručka pro studenty, učitele a výzkumné pracovníky. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 1996, 130 s. ISBN 80-859-3115-X.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-736-7040-2.

JAKOUBKOVÁ BUDILOVÁ, Lenka a Tomáš HIRT. Policista v multikulturním prostředí: informační manuál pro Policii ČR. Praha: Člověk v tísní - společnost při ČT, 2005, 100 s. ISBN 80-903-5101-8.

MAHROUM, S. Highly skilled globetrotters: the international migration of human capital. In: Innovative People: Mobility of Skilled Personnel in National Innovation Systems. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development 2001

MESSINA, Anthony M a Gallya LAHAV. The migration reader: exploring politics and policy. Boulder, Colo.: Lynne Rienner Publishers, 2006, viii, 699 p. ISBN 15-882-6339-8.

PELIKÁN, Jiří. Základy empirického výzkumu pedagogických jevů. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983, 204 s. Učebnice pro vysoké školy. ISBN 978-80-246-1916-3.

POŘÍZKOVÁ, Hana, Miroslava RÁKOCZYOVÁ a Robert TRBOLA. Cizinci ze třetích zemí v Jihomoravském kraji: Vstupní analýza sociální integrace. VÚPSV, v.v.i., Výzkumné centrum Brno, 2009.

RABUŠIC, Ladislav a Aleš BURJANEK. Imigrace a imigrační politika jako prvek řešení české demografické situace?. Praha: VÚPSV, výzkumné centrum Brno, 2003, 58, vii s. ISBN 80-239-2257-2.

RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, Robert TRBOLA a Ondřej HOFÍREK. Sociální integrace přistěhovalců v České republice. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009, 309 s. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-023-0.

SKALKOVÁ, Jarmila. Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983, 204 s. Učebnice pro vysoké školy.

ŠIŠKOVÁ, Tatjana. Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]. Vyd. 2., aktualiz. Editor Tatjana Šišková. Praha: Portál, 2008, 273 s. ISBN 978-807-3671-822.

TRBOLA, Robert a RÁKOCZYOVÁ, Miroslava. Vybrané aspekty života cizinců v České republice. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2010, 121, 7 s. ISBN 978-807-4160-677.

UHEREK, Zdeněk, Zuzana KORECKÁ a Tereza POJAROVÁ. *Cizinecké komunity z antropologické perspektivy: vybrané případy významných imigračních skupin v České republice*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2008, 259 s. ISBN 978-808-7112-120.

VODÁKOVÁ, Alena a Miloslav PETRUSEK. Velký sociologický slovník. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996, 747 s. ISBN 8071843113.

Výroční zpráva SUZ za rok 2005

Výroční zpráva SUZ za rok 2006

Výroční zpráva SUZ za rok 2008

Periodika:

Sociální práce: Migranti nás nutí k přehodnocení zažitých norem chování: Rozhovor s: Mgr. Radka Klvaňová, odb. prac. Institut pro výzkum integrace a reprodukce společnosti. 2007, 2/2007. ISSN 1213-6204.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Cizinci v České republice. Praha, 2012. ISBN 978-80-250-2309-9.

Zpráva o situaci na trhu práce okres Plzeň – město, Úřad práce České republiky krajská pobočka Plzeň

Internetové zdroje:

http://www.mighealth.net/cz/index.php/Neleg%C3%A1ln%C3%AD_migranti

<http://www.imigrace.cz/>

<http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx>

<http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2345406> ČIŽINSKÝ, Pavel a Pavla HRADEČNÁ. Dočasná pracovní migrace jako součást migrační politiky státu.

<http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/komu-pomahame/zadatele-o-azyl.html>

http://www.cizinci.cz/files/clanky/658/pro_cizince_s_dlouhodobym_pobytem_cestina.pdf
f Stránky ministerstva práce a sociálních věcí o integraci cizinců

<http://www.czechkid.cz/si1220.html>

<http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/plk/statistiky/9k.pdf>

http://www.asimos.cz/Zivotni-situace/Azyl/#Co_je_azyl

<http://www.mvcr.cz/clanek/udeleni-statniho-obcanstvi-ceske-republiky.aspx> 3

<http://www.czechkid.cz/si1220.html>

http://www.axa-assistance.cz/Nabidka-pro-verejnost/Zdravotni-pojisteni-cizincu_back/Zdravotni-pojisteni-cizincu-pro-pripad-nutne-a-neo.aspx

Zákony

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů

Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů

Směrnice Rady 2003/109/ES o právním postavení státních příslušníků třetích zemí, kteří jsou dlouhodobě pobývajícími rezidenty ze dne 25. 11. 2003.

Úmluva o právním postavení uprchlíka, tzv. Ženevská konvence ze dne 28.7.1951.

Koncepce integrace cizinců

RESUMÉ

Diplomová práce je zaměřena integrační problémy, které cizinci musí řešit při svém vstupu do České republiky. V úvodu jsem se věnovala základním integračním politikám a jednotlivým pojmům a pobytům, které se v cizinecké problematice nejčastěji vyskytují. V druhé polovině jsem popsala integrační problémy a neziskové organizace, které poskytují pomoc v Plzeňském kraji. Cílem výzkumu bylo přiblížit pohled imigrantů a neziskových organizací na tyto problémy, a najít úskalí celého integračního procesu. V závěru jsem z výzkumu stanovila doporučení do praxe.

My master thesis is orientated toward problems with integration which foreigners have to solve during the process of entrance to Czech Republic. In the introduction I describe basic integration policies, particular concepts and residences, most visible in topic of foreigner's existence. In second part of my thesis I describe problems of integration in context of non-profit organizations, which offer help and support in region of city Plzeň. Target of my research is explaining migrant's and NGO's point of view about these problems, and finding most problematical sides and aspects of whole process of integration. In the summary I specify encouragement for practice based on my own research.

PŘÍLOHY

Příloha 1: Dotazník pro cizince ze zemí mimo EU žijící v Plzeňském kraji	I
Příloha 2: Rozhovor, Centrum na podporu integrace cizincům	IV
Příloha 3: Rozhovor, Organizace pro pomoc Uprchlíkům.....	VIII
Příloha 4: Rozhovor, Poradna pro cizince a uprchlíky, DCHP	XII
Příloha 5: Rozhovor, Evropská kontaktní skupina	XVII

PŘÍLOHA 1: DOTAZNÍK PRO CIZINCE ZE ZEMÍ MIMO EU ŽIJÍCÍ V PLZEŇSKÉM KRAJI

Dotazník pro cizince ze zemí mimo EU žijící v Plzeňském kraji

Dobrý den,

jmenuji se Lucie Prokešová a studuji obor sociální práce na Západočeské univerzitě v Plzni. Mým tématem diplomové práce je Integrovaný proces cizinců ze zemí mimo EU v České republice (analýza na vybraných zařízeních). Ráda bych se s vaší pomocí dozvěděla, co vnímáte jako úskalí integračního procesu, s jakými problémy se setkáváte a jaký je Váš názor na činnost neziskových organizací. Dotazník je anonymní a vaše odpovědi budou zahrnuty pouze pro zpracování výzkumného projektu v diplomové práci. Vyplnění dotazníku Vám zabere max. 5 minut. Předem Vám děkuji za spolupráci.

1, Jsem	Žena	Muž	
2, Národnost	Ukrajina
Vietnam
Turecko
Moldávie	Bělorusko
Sýrie
Arménie
jiná:	Rusko
Uzbekistán
Pákistán
3, Věk			
4, Jaký máte pobyt v České republice?		Trvalý pobyt
Ažyl
Dlouhodobý pobyt – podnikání
Dlouhodobý pobyt – zaměstnání
Dlouhodobý pobyt - studium
Jiný:	Přechodný pobyt
Žadatel o MO
5, Jak dlouho žijete v ČR?			
6, Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?		Základní škola
Vyšší odborná škola	Střední škola
Vysoká škola
7, Máte vzdělání nostrifikované (uznané v České republice)?		Ano	Ne
Studuji v ČR

8, Máte práci v České republice?

Ano Ne

Vyberte jednu z možností:

Jsem zaměstnanec – smlouva se
zaměstnavatelem
Pracuji přes agenturu práce
Jsem členem družstva
Podnikám (mám živnostenský list)
Nemám práci
Jsem na rodičovské dovolené

9, Jestliže jste odpověděli v předchozí otázce ano, jakou činnost vykonáváte?

.....

10, Z jakého důvodu jste opustil / opustila svoji zemi?

.....

.....

11, Chcete v České republice zůstat?

Ano Ne

12, Jestliže jste odpověděli ano, jaké jsou vaše plány do budoucna v ČR? Jak si představujete svůj život v ČR?

.....

.....

13, Jaká je vaše znalost českého jazyka?

Výborná
Středně pokročilá
Mírně pokročilá
Neumím česky

14, Jak jste se naučil/a česky?

Sám/a Chodím na kurzy čj

15, Co pro Vás bylo největším problémem, se kterým jste se setkali v ČR? (Můžete zakroužkovat i více možností.)

Naučit se česky

Získání pobytu

Najít práci

Konfliktní situace s Čechem

Získání pracovního povolení

Komunikace s úřady

Jiný:

16, Obrátili jste se s některým problémem na neziskovou organizaci? (Centrum na podporu integrace cizinců, Organizace pro pomoc uprchlíkům, Kontaktní centrum, Poradna pro cizince a uprchlíky, evropská kontaktní skupina) Ano Ne

17, Odkud jste se o neziskové organizaci dozvěděli?

Z letáku

Média (televize, radio, noviny)

Od přátel

Z internetu

Oslovili mě na ulici/ v práci

Na úřadu (úřad práce, finanční úřad, OAMP atd.)

Jiné:

18, Jakých služeb jste využili? (Můžete zaškrtnout více odpovědí)

Sociální poradenství Právní poradenství Kurzy českého jazyka

Doprovod na úřady Rekvalifikace jiné:

19, Byly Vám služby vždy poskytnuty zcela zdarma? Ano Ne

20, Byli jste spokojený s poskytnutím pomoci v organizaci? Ano Ne

21, Jestliže jste odpověděli ne, kde vidíte problém?

Neodbornost pracovníka Neochota pracovníka Neznalost jazyka

Placené služby Organizace neposkytuje službu, o kterou jsem žádal/a

Jiné:

22, Služeb jaké organizace jste využili?

Centrum na podporu integrace cizinců Organizace pro pomoc uprchlíkům

Poradna pro cizince a uprchlíky (Plzeň) Kontaktní centrum

Evropská kontaktní skupina

23, Uvítali byste nějakou novou službu v těchto organizacích? Setkáváte se s nějakým problémem, se kterým si sami neumíte poradit? Pokud ano, prosím napište.

.....

24, Napadá Vás něco, co by se mohlo v České republice zlepšit, urychlit, změnit? Něco, co by Vám pomohlo k rychlejší a snadnější integraci do české společnosti.

.....

25, V poslední otázce můžete napsat cokoliv, co Vás v průběhu dotazníku napadlo a chtěli byste to sdělit.

.....

Děkuji za ochotu a za Váš čas!!!

PŘÍLOHA 2: ROZHOVOR, CENTRUM NA PODPORU INTEGRACE CIZINCŮM**Představení organizace**Popište vaši organizaci, strukturu organizace, jak dlouho působíte v Plzni

„Naše organizace tady působí od roku 2009, jsme odborem Správy uprchlických zařízení Ministerstva vnitra, SUZ je to rozpočtová organizace Ministerstva vnitra, je podřízená náměstkovi Ministerstva vnitra. Tady ten náš odbor funguje...vlastně všechny ty aktivity fungují z peněz z projektu kromě mezd zaměstnanců, ty jsou státní. Takže jsme vlastně státní, ale to, co děláme pro naše klienty, veškerý ty služby, ať už jsou to sociální služby nebo na sociální služby, tak jsou z evropských peněz. My jsme prostě jeden projekt, EIF. O jiný dotace si žádat nemůžeme, ani nechceme. My máme veden celý rok a podstatě každý rok se udělá monitorovací zpráva, zhodnotí se aktivity projektu podle těch ukazatelů, požádá se znova, jenom se jako naplánuje, kolik bude čeho co potřeba. Projekt financuje semináře, externí poskytovatele, lektory, externího právníka apod. Tady v Plzni jsme dva sociální pracovníci, jeden administrativní pracovník, dále máme šéfa, to jsou veškerý zaměstnanci, kteří jsou v Plzni. Takhle vypadá jedna místní pobočka toho odboru Center na podporu integrace cizinců a ten je pak pro každý jednotlivý kraj. „

Kdo je vaše cílová skupina?

„To máme omezený tým projektem, jsou to cizinci ze zemí mimo unii, tzv. třetizemci. A protože jsme od loňského roku registrovaná sociální služba, cizincům ze zemí EU poskytujeme pouze odborné sociální poradenství a pak ho odešleme na kompetentního poskytovatele sociálních služeb, což jsou jiný poradny.“

Jaké národnosti cizinců se na vaši organizaci nejčastěji obrací?

„To kopíruje to statistický zastoupení národností tady v Plzni, což jsou Ukrajinci a Vietnamci, to jsou asi tak 85%. Více jsou aktivnější Ukrajinci. Není tam taková kulturní bariéra jako u Vietnamců, ti občas přijdou s požadavkami, které jsou úplně mimo. Vnímají to jako jinak. Vietnavec nedokáže pochopit, že jsme sociální služba, ne firma. Vietnamci chodí buď s triviálníma věcmi, nebo pak přijdou s úplně složitýma věcmi, který nechtějí řešit klienti nebo to klienti úplně zpackají. Dost často hledají to nejjednodušší řešení, prostě jsou na to takoví zvyklí, jakože to mají možná radši, ale je to pro ně jednodušší. Což

je jednodušší pro každého, že zaplatí nějaký ty peníze a mají to vyřízený a nemusí se s tím zaobírat. Snažíme se tohle omezovat, těm lidem říkáme, že za nic platit nemusí. My tady konkurujeme podnikání, které kdyby bylo zdaněno, tak je úplně normální podnikání. To je jen to, že ty mafiáni to nedaní, že. Tam je ten problém, oni ty peníze nedaní, těm lidem radí blbě a navázejí je do spousty problémů. Když to není tak, že by je měli někde zamčení, ale to se většinou nestává. Často se sem ty lidi dostanou tak, že hledají, jsou rádi, že mají práci a bydlení od někoho stejného, čímž pádem jsou tak jako zároveň v područí a zároveň jsou i hodně pasivní, protože nejsou zvyklí si pak něco řešit sami. A to je jako dvojstranný, pak jsou tady lidi, kterým někdo vyhrožuje, když si chtějí něco zařídit sami, např. to se děje hlavně u pobytu a u potvrzení o bydlení. A pak jsou takový ty lidi, co se nechtějí tady naučit jak bejt samostatnej a radši si to vše zaplatí. To je prostě člověk od člověka.“

Jaké mají nejčastější pobytové statusy?

„To je dost jednoduchý, my to máme v tom projektu napsaný tak, že musí mít dlouhodobý pobyt nebo trvalý pobyt. S azylanty nepracujeme.“

FUNGOVÁNÍ ORGANIZACE

Jaké služby poskytuje vaše organizace? Popište. Z čeho jsou financovány? Z čeho je financovaná organizace?

„Jelikož jsme registrovaná sociální služba, tak máme odborné sociální poradenství, pak máme terénní program, což znamená, že vše co tu děláme jako sociální pracovníci, poskytujeme ambulantně a v terénu. Vedle toho tady máme externího právníka. Dále tu máme neregistrované služby, což jsou ty vzdělávací semináře, kurzy českého jazyka, sociokurzy, internet, knihovna, pak máme tlumočníky, což není služba, ale náš nástroj. Jinak služby poskytujeme i v krajích, v okresních městech Domažlice, Klatovy, Tachov. Máme tam kontaktní centra a děláme tam kurzy češtiny. Zájem o kurzy českého jazyka je velký, ale je to mnoho nabídek, všechny neziskovky dělají kurzy. Začalo být víc možností, kam chodí zdarma. Právníka tady máme v pondělí, středa, kdy máme otvíračku uzpůsobenou klientům, kdy jsme otevřený od odpoledne do večera.“

Poskytujete vaše služby pro cizince zdarma?

„Všechny služby jsou zdarma.“

Spolupracujete s úřady? S organizacemi? Jakým způsobem?

„Tak spolupracujeme s OAMP, s kterým máme dobré zkušenosti, kromě některých individuálních pracovníků, kteří jsou třeba nevstřícní. Ale to je fakt minimum. Dále spolupracujeme s finančákem, sociálkou, s VZP a klasický úřady, který se týkají všech náležitostí okolo pobytu a ty jejich obživy získávání peněz. A moc špatných zkušeností nemám. Jinak vidím takovou nemoc některých úředníků, kteří když něco neví, tak neřeknou, že to zjistí, ale dost často je pošlou na jiný úřad, to je dost klasický.“

Myslíte si, že jsou cizinci spokojeni se službami, které nabízíte? Že k Vám mají dostatečnou důvěru? Že odchází s pocitem dobrého poradenství?

„To je pak ta otázka, co je integrace, my bychom je měli jako zplnomocnit, aby si uměli veškeré věci zařídit sami, aby byli samostatní. Ono je jako dobře, že oni se vrátí, ale pak je tu otázka, zda oni nejsou pak na nás závislí. To je pak těžký zjistit, koho jsme zplnomocnili a za koho přebíráme tu kompetenci. Ta důvěra vzniká až pro ně něco uděláme. Máme tu dost lidí, které se na nás obrací docela často a vrací se. Stížnost jsme nezaznamenali v loňském roce.“

INTEGRACE

Co pro vás znamená integrace? Jaké jsou dle Vás kroky k úspěšné integraci?

„Jde o to, aby se v první řadě ten člověk naučil česky, aby byl samostatnej, to je základní bariéra. Aby si byl vědom svých povinností, když sem přijde a neumí ještě jazyk. Jako aby věděl, jaký tady má účel toho pobytu, co tady jako má vykonávat dle zákona, aby s tím nebyl v rozporu a další věci, co s tím souvisí. A aby měl tu možnost, se sám to jako naučit, aby měl tu možnost, aby si sám za to zodpovídal. Často ty lidi sem choděj a říkají, že to za ně udělal ten klient. Je to oboustranný proces, jednak by tu pro ně měli být možnosti, jak se dostat k informacím a jak získat nějakou bezplatnou pomoc, aby tady nebyl takový černý byznys, jaký tady bují a zároveň, aby věděli, jaký tady mají povinnosti, vedle svých práv.“

S jakými problémy, dotazy se na Vás cizinci nejčastěji obrací? V čem spatřujete možná úskalí integrace cizinců? Obrací se na Vás klienti se žádostmi, se kterými jim nemůžete pomoci? (např. pomohla by změna zákona, dodržování zákona atd.)

„Tak to jsou klasický situace, přijdou pozdě, přijdou, že mají problém, dost často potom co to řešil s klientem a ten mu to nedořešil a my už mu nemůžeme pomoc, tak mu řekneme, jaký má možnosti v této chvíli a víc jako neuděláme. Můžeme jediné tak toho člověka informovat, co udělal špatně a na co si má dát příště pozor. Říct mu, jaké má možnosti a dát mu na výběr.“

Jedná se především o pobytové věci. Co se týká sociálních věcí, s tím problémy často nejsou a my hlavně řešíme ty pobytové věci. Většina agendy je tohle.“

Vidíte nějaké možné řešení této situace?

„Bylo by dobrý, aby byly povinný ty různý integrační kurzy. Je obrovský problém, že je tady x tisíc Vietnamců, kteří tady získali trvalý pobyt a neumějí vůbec česky. Je to problém pro ně i pro nás. Základní znalost češtiny, práv, povinností by měl být v těch kurzech a měli by to dokládat při prodlužování těch pobytů.“

Myslíte si, že jsou Vaše služby dostatečné pro integraci cizinců?

„To není možné změřit. Ale myslím, že určitě služby dostatečné nejsou, to asi těžko, ale zas když víme, že to děláme dobrovolně, že je to užitečné pro ty lidi, tak to nikdy nevyužijou všichni. Já bych byl pro, aby pro všechny bylo povinné, aby museli absolvovat nějaké kurzy.“

ZÁVĚR

Napadá vás nějaký nový typ služby, který by cizinci rádi využili?

„Komunitní centrum, to tady není, aby měli se kde scházet a dělat tam své akce.“

Napadá Vás něco, co by se mohlo v České r. něco vylepšit, změnit ve vztahu k cizinecké problematice nebo k integraci?

„Zákony, např. aby pracovní povolení bylo rovnou i vízum. Je to strašná administrativa a nikdo to dělat nechce.“

PŘÍLOHA 3: ROZHOVOR, ORGANIZACE PRO POMOC UPRCHLÍKŮM**PŘEDSTAVENÍ**

Popište vaši organizaci, strukturu organizace, jak dlouho působíte v Plzni

„Organizace OPU má centrálu v Praze a v dalších krajích: České Budějovice, Plzeň a Brno má své pobočky. Jsme nezisková organizace, která pomáhá cizincům a poskytuje jim zdarma sociální a právní poradenství. Dále poskytujeme i jiné služby, získáme-li dotace a v rámci projektu je možno proplatit jiné aktivity.

V Plzeňské pobočce se nachází jeden sociální pracovník a jeden právník. Dále zde jsou dva terénní pracovníci. V Plzni jsme od roku 2009, kdy ze začátku sem dojížděl právník a sociální pracovník jednou týdně a na základě zájmů ze strany cizinců, se zde otevřela pobočka a pracovníci jsou tu pro cizince denně.“

Kdo je vaše cílová skupina?

„Naše cílová skupina jsou především cizinci ze zemí mimo EU, ale i cizinci pocházející z EU, máme-li dotace pro tuto minoritu“.

Jaké národnosti cizinců se na vaši organizaci nejčastěji obrací?

„Nejčastěji se na naši pobočku obrací především Ukrajinci, dále se zde vyskytují Rusové, Moldavané a nyní se na nás čím dál častěji obrací i Vietnamci, i když především se zájmem o kurz čj.“

Jaké mají nejčastější pobytové statusy?

„Jedná se především o trvalé pobyty a dlouhodobé pobyty za účelem podnikání. Dále zde máme v menší míře azylanty, žadatele o mezinárodní ochranu a dlouhodobé pobyty za účelem sloučení s rodinou nebo občanem EU.“

FUNGOVÁNÍ ORGANIZACE

Jaké služby poskytuje vaše organizace? Popište. Z čeho jsou financovány? Z čeho je financovaná organizace?

„Přímo v Plzni poskytujeme sociální poradenství, právní poradenství, terénní programy, takže i doprovody na úřady. Cizinci zde mají možnost být zdarma na internetu.

Jelikož veškeré služby jsou financovány z fondů Evropské unie, především z Operačního programu lidské zdroje a zaměstnanosti, jsou i nabízené služby závislé na aktuálních projektech. Nyní zde máme pracovní-právní poradenství, kurzy českého jazyka, podnikatelský kurzy a terénní program. V minulosti jsme měli i možnost cizincům proplatit i rekvalifikace a stáže.

Nyní jezdí každý měsíc terénní pracovnice po celém Plzeňském kraji a nabízí naše služby. Podařilo se nám otevřít kurzy českého jazyka pro Vietnamce na Folmavě, v Přešticích a pro Thajky v Oseku u Rokycan.

Další činnosti jsou mimo Plzeň, kdy kolegové v Praze dojíždí do integračních středisek a tam poskytují poradenství a snaží se o podporu žadatelů a azylantů. Dále máme v Praze Dům na půl cesty a nyní se snažíme zřídit krizové pobytové centrum pro děti bez doprovodu. Toto zařízení by se mělo otevřít v Plzni. Jedná se o formu dětského domova, kdy sem budou umístovány děti, kteří se nachází na území ČR bez rodičů.“

Poskytujete vaše služby pro cizince zdarma?

„Ano, veškeré naše služby jsou pro cizince zdarma.“

Spolupracujete s úřady? S organizacemi? Jakým způsobem?

„Ano, s úřady musíme spolupracovat. Jedná se především o Odbor azylové a migrační politiky, dále o úřad práce, okresní správu sociálního zabezpečení, finanční úřad, zdravotní pojišťovny, Magistrát města Plzně, s dalšími neziskovými organizacemi apod. Spolupracujeme s nimi tehdy, pokud má cizinec nějaký problém a je třeba ho vyřešit. Právník nejvíce spolupracuje s OAMP, kvůli pobytovým věcem. Sociální pracovník nejčastěji spolupracuje s úřadem práce – dávkové oddělení. Spolupráce s úřady bývá dobrá, ale občas se zde setkáváme i s předsudky u referentek, především na dávkách státní sociální podpory. Jinak musím říct, že spolupráce je dobrá.“

Myslíte si, že jsou cizinci spokojeni se službami, které nabízíte? Že k Vám mají dostatečnou důvěru? Že odchází s pocitem dobrého poradenství?

„Tak na tuto otázku nedokážu odpovědět. Ale myslím, že jsou spokojeni se službami, mnoho klientů se totiž na naše služby obrací vícekrát a stávají se z nich

dlouhodobí klienti. Později se třeba přijdou jen informovat a potvrdit si informaci, kterou mají.“

INTEGRACE

Co pro vás znamená integrace? Jaké jsou dle Vás kroky k úspěšné integraci?

„Integrace je oboustranný proces, jedná se o zapojení člověka, v tomto případě cizince, do společnosti a přijetí společností tuto osobu. Do integrace patří legální pobytový status, naučení se češtiny, najít si práci a ubytování. Jde o to, aby cizinec měl a znal svá práva a povinnosti. Tedy i důsledky svého jednání. Úspěšnou integraci vidím tehdy, pokud cizinec zde má ubytování, má práci, odvádí sociální a zdravotní. Umí se dorozumět a veškeré pobytové věci má v pořádku. Mezi poslední body bych pak vnímala zapojení a přijetí cizince majoritou.“

S jakými problémy, dotazy se na Vás cizinci nejčastěji obrací?

„Tak především se jedná o pobytové věci, hlavně dokazování finančních prostředků, dále nedodržování lhůt u správních řízeních, tedy psaní odvolání a nečinnosti vůči Ministerstvu vnitra a jeho agend. Dále se na právní poradenství obrací s problémy exekucí a v dluhové oblasti.“

V sociálním poradenství se jedná především o problém najít si práci a nároků na dávky státní sociální podpory. Dále je velký zájem o kurz českého jazyka a v menším množství případy ohledně nostrifikace, zdravotního pojištění, bydlení apod.“

V čem spatřujete možná úskalí integrace cizinců? Obrací se na Vás klienti se žádostmi, se kterými jim nemůžete pomoci? (např. pomohla by změna zákona, dodržování zákona atd.)

„Tak hlavní úskalí je hned u získání pobytu, kde cizinec dokazuje své finanční prostředky. OAMP chce ale vidět velmi vysoké finanční prostředky, které ani kolikrát průměrný občan ČR nemá. Dále nesouhlasím, že když tu cizinec žije několik let, odvede tady sociální pojštění, tak nemá poté nárok např. na důchod a nebo vrací-li se zpět do své země, mohla by se mu alespoň poměrná část vrátit a nebo nějak započítat. Dále je tu problém zdravotní pojištění, kdy každý cizinec bez trvalého pobytu je závislý na komerčním pojištění, které se musí platit dopředu, může navštívit pouze smluvní lékaře, kterých bývá

málo a ani péče, kterou v pojistce má neodpovídá zdravotní péči, která je jinak hrazená. Mnoho cizinců musí veškerá vyšetření platit osobně. Dále by stát mohl platit pojištění alespoň za děti cizinců, jelikož ty tuto zdravotní péči potřebují nejvíce. Dále spatřuji problém na úřadech, kdy se úřednice řídí striktně nařízeními, i když bývají občas v rozporu se zákonem.“

Vidíte nějaké možné řešení této situace?

„Tak určitě by se měli dodržovat lhůty u správních řízení. Zajistit lepší péči, alespoň pro děti cizinců a matky na MD.“

Myslíte si, že jsou Vaše služby dostatečné pro integraci cizinců?

„Určitě ne, určitě by se dalo udělat ještě více, ale bez finančních prostředků to, bohužel, není možné.“

ZÁVĚR

Napadá vás nějaký nový typ služby, který by cizinci rádi využili?

„Tak chybí tady komunitní centrum pro cizince, kde by se scházeli a dále mnoho cizinců má zájem o vzdělávání i v jiných jazycích, především angličtinu. Takže možnost výuky anglického jazyka a možnost zapojení cizinců přes stáže do firem.“

Napadá Vás něco, co by se mohlo v České republice něco vylepšit, změnit ve vztahu cizinecké problematice nebo integrace?

Jak jsem již zmínila, měly by se dodržovat zákonné lhůty a mělo by se udělat něco s tím zdravotním pojištěním.

PŘÍLOHA 4: ROZHOVOR, PORADNA PRO CIZINCE A UPRCHLÍKY, DCHP**PŘEDSTAVENÍ**

Popište vaši organizaci, strukturu organizace, jak dlouho působíte v Plzni

„Poradna pro cizince a uprchlíky funguje v rámci Diecézní charity Plzeň a ta spadá pod Charitu České republiky. A Charita České republiky spadá pod Caritas. Jsme tu 4 sociální pracovníce, pracujeme všechny s klienty, takže přímá práce s klientem. Taky máme externí tlumočnický, máme i externí právničku, která nám poskytuje právní poradenství. Právník je tu individuálně, když je zapotřebí, domlouváme si schůzky, vše individuálně. Právník řeší nejčastěji různá odvolání proti rozhodnutí, ať je to pobytová problematika nebo rozhodnutí co se týká péče o dítě, sepisuje žaloby proti rozhodnutí o řízení mezinárodní ochrany, když se řeší nějaké exekuce, tak třeba vyjádření k tomu, hodně se to týká písemností tak, aby to mělo správnou formu. Nebo třeba to poradenství je v čemkoliv, když řeší nějaké problémy nájemník s nájemníkem, když tam nejsou dodrženy vlastně všechny podmínky nájemní smlouvy, tak jak to potom řešit třeba i písemně. Sepisují různé žaloby nebo stížnosti v případě vykořisťování lidí, když jakoby nejsou vypláceny mzdy nebo je to nezákonné zaměstnání.“

Kdo je vaše cílová skupina?

„Naše cílová skupina jsou cizinci a uprchlíci, jejich rodinní příslušníci a čeští občané s vazbou na cizince. Máme cizince jak z Evropské unie, tak z nečlenských států. Takže všichni cizinci, nerozlišujeme ani typy pobytů.“

Jaké národnosti cizinců se na vaši organizaci nejčastěji obrací?

„Nejčastěji je to Bulharsko, Slovensko, Ukrajina, Polsko. Ještě Mongolsko.“

Jaké mají nejčastější pobytové statusy?

„Přechodný pobyt a nebo Evropská unie bez pobytu. U mimo EU je to většinou dlouhodobý a nebo trvalý pobyt.“

FUNGOVÁNÍ ORGANIZACE

Jaké služby poskytuje vaše organizace? Popište. Z čeho jsou financovány? Z čeho je financovaná organizace?

„Odborné sociální a právní poradenství, rady, informace, doprovody na úřady, k lékařům, jakoby ta terénní práce, máme i bezplatný internet, nízkoprahové kurzy českého jazyka, externí tlumočnický, humanitární pomoc, kde jsou poskytovány potraviny, jízdenky do země původu, léky, nějaké hygienické potřeby. Tam je to ale jakoby omezeno tím konkrétním případem klienta, zas je to individuální, není na to žádný nárok. Donátorem humanitární pomoci je Magistrát města Plzně, s tím že máme nastavené podmínky, že tato pomoc je poskytována především rodinám s nezletilými dětmi a cizincům, kteří mají nějaká závažná onemocnění, netýká se to dlouhodobě chronicky nemocných. Je možno proplatit jízdenky do země původu, ale bude se to konzultovat přímo s Magistrátem, s tím že tedy není možno je poskytovat opakovaně a jak jsem říkala, musí tam být nezletilé dítě. Dále můžeme využívat humanitární sklad.

Kurzy českého jazyka jsou poskytovány jednou týdně, pokročilí a začátečníci, ta lekce trvá 1,5 hodinu, tím, že je to nízkoprahové tak se nemusí nijak zavazovat. Vždycky záleží na tom účastníkovi, jestli přijde jednou nebo přijde několikrát. Máme tu externí lektorku, která to vyučuje. Musím říct, že zájem o kurzy je relativně velký a více chodí na kurzy cizinci z nečlenských států.

Dále máme pravidelně letní zahradní slavnost, pořádáme každým rokem taková vánoční setkání, předtím byli podniknuty výlet za památkou, spíš asi takovýchle akce.

Jsme financovány z dotací, od Ministerstva práce a sociálních věcí, od města, od Magistrátu, různé dary, Tříkrálová sbírka.“

Poskytujete vaše služby pro cizince zdarma?

„Ano, veškeré služby jsou zdarma. Pouze na kurzech českého jazyka se platí 10,-.“

Spolupracujete s úřady? S organizacemi? Jakým způsobem?

„Určitě, jedná se o krajský úřad, Magistrát odbor sociálních služeb, OAMP, úřad práce, státní sociální podpora, OSSZ, živnostenský úřad, finanční úřad. S organizacemi určitě taky, především s těma, co se zabývají cizinci, jedná se o předávání klientů, jestliže

neposkytujeme nějakou službu a jiná organizace ji poskytuje. Myslím, že je to na dobré úrovni tadyta spolupráce. Horší spolupráce je s úřadem práce, ale nějak to dycky dopadne. Určitě je jasný, že jsou občas znevýhodnění, ty cizinci, když je tam jazyková bariéra, vnímám to i ze stran těch úředníků, co se jim asi tak honí v hlavě, no.“

Myslíte si, že jsou cizinci spokojeni se službami, které nabízíte? Že k Vám mají dostatečnou důvěru? Že odchází s pocitem dobrého poradenství?

„To je těžký posoudit. Nemohu říkat, co si myslím, co si myslí o našich službách. Jako myslím, že kdyby nebyli nějakým závažným způsobem spokojeni, tak by se to asi někde projevilo. Řekla bych, že je víc i těch dlouhodobých klientů.“

INTEGRACE

Co pro vás znamená integrace? Jaké jsou dle Vás kroky k úspěšné integraci?

„Tak to je klasická definice, začlenění člověka do společnosti, ale mělo by to být komplexně se vším všudy, aby nebyl ten cizinec jenom integrován tak jakože bude znát svá práva a povinnosti, co tedy jako dělat, kam se obrátit, ale aby to bylo jako komplexní, aby byl ten integrovaný podstatě přijat tou společností.

Kroky integrace přichází postupně, pozvolně, tím, že se učí žít v té český majoritní společnosti, poznává jak co funguje, jaký jsou tady normy, co si musí vyřizovat, aby nedocházelo k těm problémům co se týká zaměstnání, pobytu a ostatních záležitostí. A samozřejmě sem patří základní potřeby, jako je ubytování, zaměstnání a aby měl tu sociální stabilitu v tom státě. Takový nejzákladnější problém je určitě ten jazyk a pak zaměstnání. Od toho se odvíjí vše ostatní a důležitý je taky přístup té majoritní společnosti, která mu kolikrát hází klacky pod nohy, i když kolikrát nechtěně, protože tam dochází k tomu, že se spolu nedorozumí.“

S jakými problémy, dotazy se na Vás cizinci nejčastěji obrací?

„Tak právní jsem Vám vyjmenovala předtím a dále to je pobytové oprávnění, zaměstnání, práva a povinnosti zaměstnance a zaměstnavatele, sociální zabezpečení, veškeré dávky, důchody, především, co se týká zaměstnání, jestli když jsou nemocní, tak jestli mají nárok na nemocenskou, i v podstatě veškerý, jak mají vypadat pracovní smlouvy. Dále pobytové věci, daňové přiznání, hledání bydlení, to jsou takový nejčastější

problémy. U daňových přiznání nedáváme žádnou záruku, radíme pouze v menších věcech, jako sleva na dítě, na manželku, příjmy závislé na činnosti, ale živnostníkům nemůžeme. Nejsme daňoví poradci.“

V čem spatřujete možná úskalí integrace cizinců? Obrací se na Vás klienti se žádostmi, se kterými jim nemůžete pomoci? (např. pomohla by změna zákona, dodržování zákona atd.)

„Určitě, hodně se to týká, v případě, když se ocitne ten jedinec v obtížný životní situaci, když přijde o práci, o bydlení a žádá třeba ty potraviny nebo právě tu jízdenku, aby se mohl vrátit, ale nespĺňuje ty požadavky. Bývá to docela i často. A taky že nesmíme zastupovat u soudu při právním poradenství, když jde třeba žaloba na zaměstnavatele kvůli nevyplacené mzdě nebo na pronajímatele, jakože třeba neoprávněné vyhození z bytu.“

Vidíte nějaké možné řešení této situace?

„Určitě změnit pokyny Ministerstva práce a sociálních věcí, bylo by fajn, kdyby se to tam zase povolilo. Dále co se týká situace získání pracovního povolení, je tam neskutečná administrativa, i pro ty zaměstnavatele, i když by tam chtěli toho cizince, tak ten postup je zdlouhavý. Tam kdyby to trochu povolili, tak by to pomohlo. Teď říkali, že se rozšiřují státy na zelené karty, ale nikdy jsem se s tím nesečkala, nikdo ji nemá. I kdyby chtěli zaměstnavatelé zaměstnat cizince, tak se do toho nepustí z tohoto důvodu, protože ta byrokracie je šílená. Dále by měla být změna v pobytové situaci, co se týká dokládání prostředků a zdravotního pojištění. Platit na dva roky dopředu pojištění je teda nemožné pro všechny cizince. A myslím, že OAMP by mohlo dodržovat zákonné lhůty a mohli by být vstřícnější, ta informovanost cizinců na OAMP je minimální. Trochu víc vstřícnosti by určitě neuškodilo.“

Myslíte si, že jsou Vaše služby dostatečné pro integraci cizinců?

„Tak do této otázky bych se asi nepouštěla.“

ZÁVĚR*Napadá vás nějaký nový typ služby, který by cizinci rádi využili?*

„Tady by bylo určitě fajn, kdyby tu bylo nějaké krizové pobytové zařízení pro cizince z nečlenských států. Když se třeba ocitnou na ulici bez finančních prostředků, aby tu měli nějaké ubytování.“

Napadá Vás něco, co by se mohlo v České republice něco vylepšit, změnit ve vztahu k cizinecké problematice nebo k integraci?

„Zlepšit? Toho by bylo. Já si myslím, že by se především měli dodržovat lhůty na všech úřadech. To je hodně nešťastné. A pak by se mělo řešit to komerční zdravotní pojištění. S tím, že se udělal de facto monopol pěti zdravotních pojišťoven, to si myslím, že není úplně dobrý, neplatí malé částky, musí je platit dopředu a v podstatě ani ty pojišťovny nejsou povinny je pojistit, když se jedná o osobu staršího věku nebo o miminko, které se narodí s nějakou závažnou chorobou, ale oni tady musí mít pojištění, když tady chtějí být. Taký třeba vyúčtování, musí chodit do smluvních zařízení, vyžadují po nich všude hotovost, to taky není vhodný. Chtělo by zajistit, aby mohli být účastni veřejného zdravotního pojištění, třeba i u OSVČ a děti, aby byli účastni veřejného zdravotního pojištění.“

PŘÍLOHA 5: ROZHOVOR, EVROPSKÁ KONTAKTNÍ SKUPINA**PŘEDSTAVENÍ**

Popište vaši organizaci, strukturu organizace, jak dlouho působíte v Plzni

„Evropská kontaktní skupina už existuje 10 let a poslední dobou zabývá se postavením migrantů na trhu práce a integrací do české společnosti. Sídlo organizace je v Praze a v Plzni existuje pobočka, kde to vše má na starost jeden kontaktní pracovník, který má na starost všechno, co se týká chodu kanceláře. Máme zde jednu kancelář a učebnu. Lektorky dojíždí z Prahy, konají-li se tu nějaké kurzy pro cizince. Ty se konají vždy večer nebo o víkendu. Pobočka v Plzni existuje kolem tří let.“

Kdo je vaše cílová skupina?

„Cílová skupina, to jsou cizinci a cizinky žijící v Plzeňském kraji, který mají dlouhodobý nebo trvalý pobyt v české republice. Dále služby poskytujeme občanům EU, Bulharům a Rumunům.“

Jaké národnosti cizinců se na vaši organizaci nejčastěji obrací?

„Rusko, Ukrajina, docela často Bulhaři, Moldávie občas. Teď se nám tak trochu začíná stávat aktivní vietnamská komunita. Statistiky bohužel nemáme, jelikož, my to nerozlišujeme, pouze jen na muže a ženy. Můžu říct, ale že tak 80% jsou rusky mluvící.“

Jaké mají nejčastější pobytové statusy?

„Dlouhodobý pobyt za účelem podnikání a sloučení s rodinou nebo už trvalý pobyt.“

FUNGOVÁNÍ ORGANIZACE

Jaké služby poskytuje vaše organizace? Popište. Z čeho jsou financovány? Z čeho je financovaná organizace?

„My máme nízkoprahový kurzy, které jsou otevřené pro všechny, kdo chce přijít. To jsou spíše takový základní sociokulturní kurzy každodenního života v Plzni. Pak máme trochu náročnější kurzy sociopracovní, jak najít práci v České republice, co říká legislativa, jak podnikat v České republice, školský systém, sociální zabezpečení apod. Pak taky

v rámci projektu máme prohlubující kurzy, to je interní název, tzn. že je to nějaká škola osobního rozvoje, schopností a fungování v týmu. Nyní končí kurz podnikání, podpora začínajících podnikatelů, to byl uzavřený kurz, že tam bylo výběrové řízení a opravdu byla podpora se vším všudy, od doprovázení na nějaké úřady do proplacení nějakého rekvalifikačního kurzu. Tento rok bude začínat znova projekt Podpora začlenění do trhu práce, tam budou cvičení na pohovory, jak správně psát životopis apod. My máme jen vzdělávací aktivity, žádné poradenství. Sociopracovní kurzy jsou 1x týdně. Tam přijde asi tak od 6 – 10 lidí.

Tyto kurzy, to jsou dva projekty, to je financováno z evropského sociálního fondu, OPLLZ.“

Poskytujete vaše služby pro cizince zdarma?

Ano, všechny služby jsou zdarma.

Spolupracujete s úřady? S organizacemi? Jakým způsobem?

„S úřady to funguje tak, že jen informačně, že nám dovolí nechat nějaké informační materiály a letáčky. Na úřadech, které nejsou v Plzni, máme dobrou zkušenost, úředníci nám vychází vstříc.

Spolupráce s dalšími neziskovými organizacemi, to je spíš výměna informací a vždycky doporučení, když nemůžeme s něčím pomoci, tak vždy odkážeme na nějakou organizaci, která toto dělá.“

Myslíte si, že jsou cizinci spokojeni se službami, které nabízíte? Že k Vám mají dostatečnou důvěru? Že odchází s pocitem dobrého poradenství?

„Ne, oni chtějí i poradenství, ale my jsme organizace, která se zabývá vzděláváním dospělých, takže poradenství nechceme. Myslím, že cizinci k nám mají dostatečnou důvěru.“

INTEGRACE

Co pro vás znamená integrace? Jaké jsou dle Vás kroky k úspěšné integraci?

„Integrace je, aby migrant byl začleněn do české společnosti a necítil žádnou diskriminaci vůči národnosti nebo znalosti jazyka. Protože většinou, co se týká těch pracovních kurzů, lidé mají vysokoškolské vzdělání a i obrovskou praxi, jenomže nemůžou najít práci, protože je zde jazyková bariéra. Oni mají strach, že jsou cizinci, že je nikdo nevezme. Ani to nezkoušejí. My se právě snažíme je v tom podpořit, aby opravdu aktivně hledali práci v českých firmách a nebyli závislí na nějakých klientských systémech.

První krok k integraci je čeština, aby měli možnost učit se, pak je to rozvíjení komunikačních schopností, aby mohli zvládnout jazykovou bariéru a pak seznámení s českou kulturou a jak to funguje v České republice, to je docela věc, kterou neznají. Je nutno i pochopit kulturní rozdíly, třeba kdy se má podávat ruka apod.“

S jakými problémy, dotazy se na Vás cizinci nejčastěji obrací?

„Když přijdou na kurz, mohou se cizinci ptát na nějaké věci, právě ohledně jejich situace, jakou mají, většinou to souvisí s prací. Jak najít vhodnou práci, jak udělat nostrifikaci atd. Nejčastěji jsou to otázky ohledně těch témat, co máme ty kurzy. Většina našich klientů vnímají pobyt v České republice jako dočasný, pouze pracovní příležitost. Oni tu zůstat nechtějí. Cizinci sem jedou a neví, na jak dlouho sem jedou, ale nikdo z nich tu zůstat nechce. Oni jsou tu třeba 10 let a za nic nebojují, jde jim jen o peníze.“

V čem spatřujete možná úskalí integrace cizinců? Obrací se na Vás klienti se žádostmi, se kterými jim nemůžete pomoci? (např. pomohla by změna zákona, dodržování zákona atd.)

„Problém je teď v českých zákonech, zpřísnily se podmínky pobytů. Problém nastává v situaci, že člověk nic nechce, nikam nechce chodit, dokud nemá vyřešen pobyt. V té chvíli nechce žádnou integraci a OAMP nerozhoduje o pobytech včas. Někteří se chtějí integrovat až po získání trvalého pobytu, oni žijou ve stresu celý ty roky a mají strach, zda pobyt získají.

Obrací se s nějakými problémy, jenomže už jsem několikrát narazila to, že když jsem je odkázala na nějakou neziskovku, začlo se hledat nějaké řešení, tak cizinec pak tu pomoc odmítl a obrátil se na klientský systém, protože je to snadnější.“

Vidíte nějaké možné řešení této situace?

„Myslím, že není řešení v nejbližší době. To už by muselo být usnadnění získávání zaměstnání, aby člověk mohl sám najít práci. A je potřeba, aby člověk měl nějaké sociální jistoty. Ne pořád pracovat jen na dohody.“

Myslíte si, že jsou Vaše služby dostatečné pro integraci cizinců?

„No, to je jen nějaká pomoc k integraci. Protože integrace je závislá na každém člověku, na kolik je ochotný k té integraci přistoupit. Když člověk nechce, tak nebude nikdy integrovaný.“

ZÁVĚR

Napadá vás nějaký nový typ služby, který by cizinci rádi využili?

„Nabídka služeb je spíše orientovaná na sociální služby a ti lidi, který tu pobývají už dlouho a možná jsou integrováni do společnosti, jim chybí nějaká komunikace mezi svými krajany atak. Myslím tím, nějaké zájmové kroužky. A nebo taky jen takové posezení s krajany. Dále chybí výuka jazyků, především angličtiny a výuka mateřštiny pro děti cizinců.“

Napadá Vás něco, co by se mohlo v České republice vylepšit, změnit ve vztahu cizinecké problematice nebo integrace?

„Změnit zákony a podmínky. Myslím především pobytového zákona a zmírnění podmínek zákona o zaměstnanosti a zrušení metodických pokynů MPSV.“